

LUND UNIVERSITY

Att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet. Studenters perspektiv

Holmström, Ola

2015

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Holmström, O. (2015). *Att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet. Studenters perspektiv*. (Utvärdering Rapporter; Vol. 2015, Nr 275). Lund University.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet -studenters perspektiv

OLA HOLMSTRÖM | LUNDS UNIVERSITET

Kvalitet och Utvärdering
Lunds universitet
Box 117
221 00 Lund
Tel. vx: 046-222 00 00
Tel: 046-222 70 45
Fax: 046-222 40 07

ISBN 978-91-7623-521-8

(Serien Utvärdering Rapporter är en fortsättning av serien Utvärderingsenheten Rapporter, ISSN 1401-775X)

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	13
Syfte och frågeställningar.....	14
Undersökningens genomförande.....	15
Huvudurval och tilläggsurval.....	16
Svarsfrekvens.....	17
Representativitet och svarsgrupp.....	18
Disposition och studiens redovisningsnivåer.....	21
Förberedelser och utgångspunkter.....	22
Att ta del av andra studenters självständiga arbeten.....	25
Information vid kursstart.....	26
Arbeta ensam eller i grupp.....	27
Ämnet – formulerat på egen hand eller av någon annan?.....	29
Att göra det självständiga arbetet på svenska eller engelska.....	30
Komma igång med det självständiga arbetet.....	31
Inlämning av skiss inför genomförandet.....	32
Handledning av de självständiga arbetena.....	37
Handledning enskilt och handledning i grupp.....	37
Handledare som är verksamma inom och utanför universitetet.....	38
Hur kommunicerar student och handledare.....	39
Anser studenterna att de fick tillräckligt med handledning?.....	40
Studenternas perspektiv på handledningens kvalitet.....	42
Olika erfarenheter av handledningen i olika studentgrupper.....	43
Olika förväntningar – från studenterna på handledarna och från handledarna på studenterna.....	46
Studenten som övergiven, självgående, lotsad eller påpassad.....	47
Handledningens centrala betydelse för studenternas erfarenhet av att genomföra ett självständigt arbete.....	49
Annat stöd än handledning.....	51
Förekomst av annat stöd än handledning inom ramen för examensarbetskursen.....	51
Kännedom om och kontakt med Lunds universitets Studieverkstad.....	54

Examination	55
Studenter som blev och inte blev färdiga inom utsatta tidsramar	55
Examinationstillfället och återkoppling från examinerator	56
Handledare som examinerar	58
Studenters perspektiv på examineratorns bedömningar och handledarens vägledning	59
Studenternas bedömning av kravbilden för att bli godkänd	60
Betygsättning	61
De flesta är stolta över sitt självständiga arbete	63
Kunskapsutveckling och lärande	64
Studenternas kunskapsutveckling	64
Det självständiga arbetet utifrån ett bildningsperspektiv	68
Perspektiv på nytta	69
Studenternas erfarenheter av det självständiga arbetet inom utbildningar med mycket hög och bristande kvalitet	71
Handledningens betydelse	72
Studenternas förberedelser inför det självständiga arbetet	72
Att skriva skiss och få respons på skiss	73
Litteraturförteckning	75

Sammanfattning

I föreliggande rapport redovisas resultatet av en undersökning som fokuserar på studenters erfarenheter av att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet. Studien har planerats och genomförts av avdelningen Kvalitet och utvärdering och den utformades som en enkätundersökning som genomfördes under höstterminen 2014. Studiens huvudsakliga syfte är att belysa hur väl förberedda som studenterna blivit på att genomföra sitt självständiga arbete, hur studiemomentet kan organiseras och hur olika upplägg kan tänkas påverka studenternas upplevelser och studieframgångar. Några av de som besvarat enkäten har genomfört sitt självständiga arbete inom ramen för utbildningar som tilldelades omdömet bristande kvalitet respektive mycket hög kvalitet i Universitetskanslerämbetets kvalitetsgranskning och studien undersöker också om de här två olika studentgrupperna på något sätt har gjort olika erfarenheter av studiemomentet.

Totalt skickades enkäten till 1672 studenter som genomfört ett självständigt arbete vid Lunds universitet och av dessa valde 714 att svara. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 43%. I studien medverkar studenter från samtliga fakulteter utom den konstnärliga där underlaget var begränsat och där de självständiga arbetena ofta har en utformning som skiljer sig väsentligt från arbetena inom övriga fakulteter. Detta innebär att studenter från Ekonomihögskolan (EHL), Humaniora och Teologi (HT), Juridisk fakultet, Lunds tekniska högskola (LTH), Medicinsk fakultet, Naturvetenskaplig fakultet, Samhällsvetenskaplig fakultet och Universitetets särskilda verksamheter (USV) ingår i undersökningen. I det följande sammanfattas studiens viktigaste resultat.

De flesta upplever sig vara väl förberedda på att genomföra ett självständigt arbete – men det gäller långt ifrån alla och kvinnor upplever sig vara sämre förberedda än män

Bland de studenter som aldrig tidigare hade genomfört något självständigt arbete på minst kandidatnivå upplevde merparten att de var mycket eller ganska väl förberedda med avseende på många centrala aspekter av arbetsprocessen. Exempelvis framhöll de flesta att de anser att de inför studiemomentet behärskade att söka litteratur (86%) och att referera vetenskapligt (79%). Samtidigt är det långt ifrån någon ovanlighet att studenter kan känna sig oförberedda och osäkra. Sett över hela universitetet uppger nästan var fjärde att de inte kände sig särskilt förberedda på att skriva vetenskapliga texter (24%). Ännu något fler upplevde sig vara oförberedda på att arbeta utifrån vetenskaplig metod (33%) och att tillämpa teoretiska perspektiv (30%). Det senare gäller i högre grad för studenterna från Juridisk fakultet. Härifrån anser färre än hälften att deras tidigare studier hade förberett dem för att arbeta utifrån vetenskaplig metod och teori.

Sett över hela gruppen upplever kvinnor att de blivit sämre förberedda såväl på att skriva vetenskapliga texter som på att arbeta utifrån vetenskaplig metod och att tillämpa teoretiska

perspektiv. Skillnaden är mest påtaglig i fråga om teori. Av de studenter som aldrig tidigare genomfört ett självständigt arbete uppger en dubbelt så stor andel kvinnor (41%) som män (20%) att de kände sig oförberedda på att tillämpa teoretiska perspektiv och skillnaden återfinns i högre eller lägre grad inom samtliga fakulteter.

Få tar del av andra studenters arbeten inom ramen för sin examensarbetskurs – men intresset är stort

Att studenterna tar del av och diskuterar andras självständiga arbeten som ett moment i sin utbildning tycks vara ovanligt. Endast 15% av de studenter som aldrig tidigare hade genomfört ett självständigt arbete uppger att de tog del av någon tidigare students självständiga arbete som en organiserad del av utbildningen. Samtidigt förefaller studenternas intresse för att ta del av andras arbeten vara stort. Fler än sex av tio (61%) av de som stod inför att göra ett självständigt arbete för första gången uppger att de på eget initiativ studerade någon tidigare students examens- eller uppsatsarbete. I det här avseendet finns således en stor diskrepans mellan å ena sidan utbildningens fokus och å andra sidan det intresse som studenterna själva ger uttryck för. Att utbildningarna i låg grad organiserar läsning av andras självständiga arbeten samtidigt som studenternas intresse verkar vara stort gäller inom samtliga fakulteter och det väcker flera intressanta frågor. Är studenternas egenhändiga läsning ett fullgott alternativ eller skulle behållningen på några avgörande sätt bli bättre om läsningen organiserades och genomfördes inom ramen för utbildningen? Hur skulle ett utbildningsmoment som inbegriper läsning och diskussion av andras självständiga arbeten kunna organiseras för att studenterna skulle bli bättre förberedda på att genomföra sitt eget arbete?

De flesta genomför sitt självständiga arbete på egen hand – och att samarbeta kan medföra flera utmaningar

Sett över hela Lunds universitet genomförde merparten sitt självständiga arbete på egen hand (76%). Omkring en fjärdedel av studenterna genomförde arbetet i grupp om två (20%) eller flera (4%). Huruvida studenterna arbetar själv eller tillsammans med andra skiljer sig väldigt mycket mellan fakulteter. Inom EHL och LTH arbetade majoriteten i grupp medan parvist eller gruppvis arbete är betydligt mindre vanligt inom övriga fakulteter. Från Juridisk fakultet arbetade inte någon i grupp och inom HT gällde det för väldigt få.

Flera studenter som hade genomfört det självständiga arbetet i samarbete med någon annan lyfter fram utmaningar med samarbetet. Några framhåller att det kan vara svårt att samordna olika intressen inom gruppen. Andra pekar på att olika gruppmedlemmar kan ha olika ambitionsnivåer och lägga ned olika mycket tid på det självständiga arbetet, vilket i sin tur leder till en ojämn arbetsbelastning som kan upplevas som både frustrerande och orättvis.

Studenter som lämnade in en projektskiss upplever en större säkerhet i fråga om vad de skulle arbeta med

När studenterna reflekterar kring arbetsprocessen betonar flera den stora betydelsen av att komma igång med det självständiga arbetet så snart som kursen startat. Mot den bakgrunden pekar också flera på att utbildningarnas kommunikation av viktiga utgångspunkter för det självständiga arbetet inte behöver dröja tills examensarbetskursen startar. I den mån som det är möjligt verkar studenterna istället vilja att utbildningarna på olika sätt introducerar dem till momentet i god tid innan kursstart.

Från utbildningarnas håll är det ganska vanligt att man uppmanar studenterna att lämna in en skiss över sina planer och att inlämningen av en skiss organiseras som ett obligatoriskt kursmoment medför en ökad säkerhet i studentgruppen. Av de som lämnade in en skiss var omkring två tredjedelar (65%) säkra på vad de ville skriva om när kursen startade, medan samma sak endast gäller för hälften (52%) av de som inte lämnade in någon skiss.

Långt ifrån alla som lämnade in en skiss som ett moment i utbildningen uppger att de fick feedback på den från lärarhåll. Exempelvis framhåller nästan hälften (44%) av de studenter från Medicinsk fakultet som lämnat in en skiss att de inte fick någon respons alls.

Studenter som ser en koppling mellan det självständiga arbetet och deras fortsatta studier eller yrkesverksamhet är mer motiverade än andra

Bland studenterna som medverkar i den här undersökningen uppger de flesta (72%) att de kände sig mycket eller ganska motiverade att genomföra sitt självständiga arbete. Samtidigt uppger var femte (20%) att de kände sig omotiverade. Från LTH, medicin och naturvetenskap är andelen motiverade studenter något högre än från övriga fakulteter.

De studenter som var mest motiverade är de som ser en tydlig koppling mellan det självständiga arbetet och deras fortsatta studier eller framtida yrkesverksamhet. De allra flesta som var intresserade av att söka forskarutbildning uppger också att de kände sig starkt motiverade att genomföra det självständiga arbetet (83%). Samma sak gäller för betydligt färre av de som inte uttrycker något intresse för att doktorera (61%). Andra uppfattade att det självständiga arbetet skulle ha stor betydelse när de sökte arbete och av dessa var den stora merparten starkt motiverade att genomföra arbetet (83%). Samma starka motivation upplevdes av en betydligt mindre andel av de studenter som å andra sidan inte kopplade det självständiga arbetet till deras framtida möjligheter på arbetsmarknaden (63%).

Viktigt att veta vad som gäller för handledningens omfattning

Sett över alla fakulteter är sex av tio (61%) studenter av uppfattningen att de fått tillräckligt med handledning under genomförandet av sitt självständiga arbete och förhållandevis få (13%) anser med bestämdhet att handledningen varit otillräcklig. I sammanhanget utskiljer sig

Juridisk (44%) och Samhällsvetenskaplig fakultet (49%) på så vis att färre studenter än inom övriga fakulteter tycker att de fick tillräckligt med handledning.

Av de studenter som framhåller att de i samband med kursstart fått mycket tydlig information i fråga om handledningens omfattning anser drygt sju av tio (73%) att de fått tillräckligt med handledning. Samma sak framhålls endast av var tredje (33%) av de som omvänt upplevde sig ha fått mycket otydlig information. Detta pekar på betydelsen av att klargöra spelreglerna för handledningens omfattning och på så vis kommunicera vilka förväntningar som studenterna kan ha på sina handledare i detta avseende.

Välinformerade och väl förberedda studenter tycker att handledningen fungerar bäst – och att träffas fysiskt är viktigt för erfarenheten av handledningen

De studenter som tyckte sig ha blivit välinformerade om förutsättningarna för genomförandet av det självständiga arbetet är i högre grad tillfredsställda med handledningen än de som tyckte att förutsättningarna var otydliga. Detta gäller så gott som inom alla fakulteter och oberoende om informationen handlar om handledningens omfattning, vilken formalia som gäller, inlämningsdatum eller betygskriterier. Hur väl de tidigare universitetsstudierna förberett studenterna på att genomföra ett självständigt arbete är en annan aspekt som har stor betydelse för hur studenterna upplevde handledningen. Ju bättre som de tidigare studierna förberett för det självständiga arbetet, desto bättre bedömning av handledningsinsatsen gör studenterna. Även detta gäller i princip inom samtliga fakulteter och det gäller oavsett om förberedelsen handlar om att skriva vetenskapliga texter, att söka litteratur, att referera vetenskapligt, att arbeta utifrån vetenskaplig metod eller att tillämpa teoretiska perspektiv.

Att välinformerade och väl förberedda studenter i mycket högre grad än oinformerade och oförberedda tycker att handledningen fungerar antyder att förutsättningarna för handledning är betydligt mera gynnsamma i utbildningsmiljöer som prioriterar förberedelser och information inför studenternas genomförande av det självständiga arbetet. I sådana miljöer behöver handledaren inte kompensera för bristfälliga förberedelser eller vag information och handledningen kan fullt ut handla om framåtskridandet av det självständiga arbetet. Detta skapar i sin tur goda förutsättningar för en handledningssituation som är gynnsam utifrån såväl ett student- som ett handledarperspektiv.

Ytterligare en aspekt av handledningen som framstår som central utifrån studenternas perspektiv är de fysiska mötena med handledaren. Av de som uppger att de i hög grad kommunicerade med sina handledare genom fysiska träffar anser nästan nio av tio (86%) att handledningen fungerade bra.

Handledningen har en helt central betydelse för hur studenterna upplever studiemomentet i sin helhet

Att döma av studenternas utsagor går det knappast att överdriva handledningens betydelse för hur studenterna upplever utbildningsmomentet. De allra flesta (80%) studenter som tycker att handledningen generellt sett fungerade väl förmedlar också positiva erfarenheter av kursen som helhet. För de som av olika anledningar anser att deras handledning inte fungerade gäller ofta det motsatta. Endast lite drygt var fjärde student (28%) som tyckte att handledningen fungerade dåligt var nöjd med kursen som helhet.

Hälften ges möjlighet till annat pedagogiskt stöd än handledningen inom ramen för kursen – för hälften finns inget sådant stöd att få

Att studenterna som går en examensarbetskurs tar del av något undervisnings- eller utbildningsmoment utöver handledningen inom ramen för kursen är långt ifrån någon allmän företeelse. För drygt hälften av studenterna gav kursstrukturen möjlighet till annat pedagogiskt stöd än handledningen (53%), för den andra hälften (47%) fanns inget sådant stöd att tillgå.

I den mån som annat stöd förekommer utgör olika slags seminarier det i särklass vanligaste komplementet till handledningen. Sett över alla fakulteter uppger fyra av tio studenter att de inom ramen för kursen tog del av ett eller flera seminarier medan de genomförde sitt självständiga arbete. Omkring var femte student framhåller därutöver att kursen som de gick på inrymde någon form av organiserad kamratrespons.

I gruppen av studenter som inte tog del av något undervisnings- eller utbildningsmoment utöver handledningen förmedlas viss kritik mot vad som uppfattades som en bristfällig kursplanering. Detta kan handla om att man menar att parallella seminarier eller föreläsningar skulle kunna vara ett stöd i arbetsprocessen eller att man bara ställer sig allmänt frågande till en alltför individualistiskt orienterad kursstruktur.

De flesta upplevde att deras arbete diskuterades på ett konstruktivt sätt vid examinationstillfället – men flera anser att motiveringen av betyget var oklar

De flesta – nästan åtta av tio – upplever att deras självständiga arbete på det stora hela diskuterades på ett konstruktivt sätt vid examinationstillfället. I detta avseende utmärker sig LTH genom att en högre andel studenter (89%) än inom övriga fakulteter framhåller att examinationstillfället innefattade en konstruktiv diskussion om arbetet. Som regel ingår en opposition som en del när det självständiga arbetet examineras. Drygt sju av tio (72%) upplevde oppositionsmomentet som positivt medan lite mer än var tionde tyckte att oppositionen fungerade dåligt.

De flesta (68%) förmedlar att examinationstillfället fungerade bra med avseende på den feedback som de fick från sin examinator. Samtidigt ger studenter vid olika fakulteter uttryck för olika erfarenheter. Medan nästan nio av tio studenter från Medicinsk fakultet (88%) tycker att de fick bra feedback från sin examinator gäller samma sak för knappt hälften inom EHL (49%) och Juridisk fakultet (49%). Dessutom anser en hel del studenter att motiveringen av deras betyg var oklar. Drygt var tredje student vid Lunds universitet i stort tyckte att betyget motiverades ganska (21%) eller mycket otydligt (17%). Mest undrande ställde sig studenterna från Juridisk fakultet där fyra av tio framhåller att betyget motiverades på ett mycket otydligt sätt.

Motstridiga signaler från handledare och examinator

Enligt de riktlinjer som uttrycks i *Rättighetslistan för Lunds universitets studenter* bör handledare och examinator om möjligt inte vara samma personer. Samtidigt är det inte helt ovanligt att den som handlett arbetet också är examinator. Sett över hela studentgruppen uppger 7% att handledare och examinator var samma person och detta förekommer inom alla fakulteter. Det är dock vanligare inom framförallt HT men även LTH där var femte (20%) respektive var tionde student (10%) uppger att deras handledare examinerade deras arbete. Samtidigt som handledare och examinator förväntas vara olika personer innebär separerade funktioner att studenten kan uppleva att deras handledare sagt en sak medan deras examinator säger en annan. Dessa ganska komplexa utgångspunkter förutsätter som regel dialog och samarbete mellan handledare och examinator. Detta verkar dock inte alltid vara en enkel sak. Frustrationer över motstridiga signaler från handledare och examinator är ett av de mest centrala problemområdena när studenterna i föreliggande undersökning förmedlar kritiska perspektiv gällande examinationen av deras självständiga arbete.

Det självständiga arbetet bidrar i hög grad till studenternas kunskapsutveckling och lärande – och de flesta är stolta över sitt arbete

Många studenter framhåller att genomförandet av det självständiga arbetet i hög grad utvecklade deras kunskaper och förmågor inom flera olika områden. Omkring tre av fyra vid Lunds universitet i stort uppger att det självständiga arbetet i hög grad innebar att de stärkte sin förmåga att självständigt lösa problem och att de i hög grad utvecklade sitt kritiska tänkande och sina teoretiska kunskaper. Nästan sju av tio (68%) tycker också att det självständiga arbetet ledde till att de i hög grad utvecklade sina kunskaper om vetenskaplig metod. Att genomföra ett självständigt arbete innebär som regel också att studenterna ges möjlighet att fördjupa sig inom något område som de finner särskilt intressant. Den möjligheten verkar i mycket stor utsträckning bära frukt i form av fördjupade kunskaper. De allra flesta (91%) anser att genomförandet av det självständiga arbetet i hög grad bidrog till att fördjupa deras kunskaper inom området för utbildningen. I sammanhanget kan också noteras att nästan tre av fyra studenter (73%) i hög grad är stolta över sitt arbete och att färre än var

tionde (9%) uttrycker en direkt besvikelse eller ett missnöje i det här avseendet. Att den stora merparten av studenterna är stolta över sitt arbete gäller inom samtliga fakulteter.

Motiverade studenter som lägger ned mycket tid har större behållning av det självständiga arbetet

Hur mycket studenterna tycker att de lärt sig kommer såväl an på den egna arbetsinsatsen och motivationen som på hur utbildningen utformats och genomförts. Sett till hur mycket tid som studenterna lägger ned på sitt självständiga arbete står det klart att de som rapporterar en mer omfattande arbetsinsats också uppger att de i högre grad gjort nya lärdomar än vad de som lagt ned mindre arbete tycker att de gjort. Studentens motivation är också en viktig aspekt av lärandeprocessen. De studenter som kände sig starkt motiverade när de påbörjade sitt självständiga arbete uppger också att de lärde sig mer än de som uppgav att de kände sig svagt motiverade.

Samtidigt som de starkt motiverade studenterna i högre grad anser att genomförandet av det självständiga arbetet varit utvecklande kan noteras att merparten av de som kände sig svagt motiverade inte desto mindre tycker att de i hög grad utvecklade sin förmåga till exempelvis självständig problemlösning och kritiskt tänkande. Även i de fall där studenten kan ha en skeptisk grundinställning inrymmer det självständiga arbetet en stor potential att bidra i den enskildes lärande och kunskapsutveckling.

Medan studenternas arbetsinsats och motivation i flera viktiga avseenden befinner sig bortom utbildningens omedelbara påverkan så finns andra faktorer som har betydelse för studenternas kunskapsutveckling och som på ett tydligare sätt länkar direkt till genomförandet och planerandet av utbildningen. Häribland kan nämnas hur väl studenterna anser att handledningen har fungerat. Exempelvis framhåller tre av fyra som tycker att handledningen fungerade väl att de i hög grad utvecklade sina metodkunskaper (75%). Samma sak gäller för betydligt färre (50%) av de som tyckte att handledningen fungerade dåligt. Ett annat exempel är att drygt åtta av tio (83%) av de som tycker att handledningen fungerade väl också anser att de i hög grad utvecklade sin förmåga till skriftlig framställning, vilket gäller för färre än sex av tio (57%) av de som tyckte att handledningen fungerade dåligt.

Perspektiv på bildning och nytta

Merparten av studenterna i föreliggande undersökning framhåller att de i hög grad utvecklade sitt kritiska tänkande (72%) och sin förmåga till självständig problemlösning (75%) och detta visar tydligt på det självständiga arbetets bildningsfrämjande potential. Sett utifrån att bildning kan sägas svara mot en process snarare än en mätbar egenskap kan också noteras att det var de som uppskattade själva processen som också tycker att de gjorde de djupaste lärdomarna. Exempelvis framhåller de allra flesta (84%) som tyckte att det var roligt att genomföra ett självständigt arbete att de i hög grad utvecklade sin förmåga till självständig

problemlösning. Samma sak gäller för färre än hälften (45%) av de som inte uppskattade arbetsprocessen.

Studenterna ombads också att ta ställning till om de anser att de kommer att ha någon nytta av det självständiga arbetet i framtiden och om de tror att arbetet kommer att ha någon betydelse när de söker jobb. De flesta (70%) är av uppfattningen att de kommer att ha nytta av sitt arbete framöver och i det här avseendet är studenter från olika fakulteter förhållandevis samstämmiga. Färre (32%) tror att det självständiga arbetet kan ha betydelse när de söker jobb och i den här frågan har studenter från olika fakulteter väldigt olika uppfattningar. Medan lite drygt var tionde student från Juridisk fakultet (12%) menar att genomförandet av det självständiga arbetet kommer att ha betydelse i det här avseendet gäller samma sak för fyra av tio studenter från LTH (40%).

Studenternas erfarenheter av det självständiga arbetet inom utbildningar med mycket hög respektive bristande kvalitet

Merparten av studenterna som medverkar i undersökningen blev registrerade som godkända på sitt självständiga arbete under vårterminen 2014. Därutöver gjordes ett tilläggsurval som inkluderar studenter som genomförde sitt självständiga arbete på utbildningar som tilldelades omdömena mycket hög kvalitet respektive bristande kvalitet i Universitetskanslersämbetets nationella utvärderingar. Eftersom bedömningarna i hög grad är baserade på de självständiga arbetenas kvalitet ger de en möjlig utgångspunkt för att studera arbetenas kvalitet mot bakgrund av utbildningarnas innehåll och struktur. Vilka erfarenheter av att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet förmedlas av studenter som genomförde sitt arbete inom en utbildning som tilldelats omdömet mycket hög respektive bristfällig kvalitet?

Utifrån den här studiens resultat är det svårt att finna några enkla och entydiga svar på den här frågan. Samtidigt kan några resultat som berör relationen mellan studenternas erfarenheter och bedömningen av utbildningarnas kvalitet vara intressant att reflektera kring. Dessa handlar framförallt om utvalda delar av handledningen, hur studenterna anser sig ha blivit förberedda på att genomföra det självständiga arbetet, den skiss som några lämnat in inför genomförandet samt om studenterna hade tagit del av någon annans självständiga arbete när de själva gav sig in i arbetsprocessen.

Ett exempel är att fler studenter från de starkare än de svagare utbildningsmiljöerna anser att handledningen fungerade väl med avseende på handledarens förmåga att ge konstruktiv feedback, handledarens förberedelse inför handledningstillfället, diskussion av tidplan och delmål samt diskussion inför varje nytt delmoment. Ett annat exempel är att studenter från utbildningar som bedömts hålla mycket hög kvalitet generellt sett anser sig vara bättre förberedda på att genomföra det självständiga arbetet än de studenter som bedrivit sina studier inom miljöer som bedömts bristfälliga. Vidare framstår det som viktigt att få respons på skissen över sitt planerade arbete om man lämnat in en sådan. Bland de som kommer från utbildningsmiljöer som bedömts ha mycket hög kvalitet uppger dubbelt så många (54%) att de fått respons på sin skiss jämfört med de som bedrivit studierna inom en utbildning som

bedömts ha bristande kvalitet (27%). Ytterligare ett exempel är att en betydligt högre andel studenter inom de utbildningar som ansetts välfungerande hade tagit del av ett självständigt arbete innan de genomförde sitt eget. Medan drygt sju av tio studenter (71%) från utbildningar som bedömts hålla mycket hög kvalitet hade tagit del av en annan students självständiga arbete gäller samma sak för färre än hälften av studenterna (44%) som bedrivit sina studier i en miljö som bedömts brista i kvalitet.

Inledning

Studenternas självständiga arbete som genomförs i slutskedet av utbildningen har på flera olika sätt kommit att få en alltmer framträdande plats i universitetsutbildningen.¹ En viktig aspekt är att genomförandet av det självständiga arbete har blivit ett obligatoriskt utbildningsmoment för alla studenter som vill ha en universitetsexamen. Så har skett i två led. Med 1993 års examensordning uttrycktes att studenter som tog examen på kandidat- och magisternivå skulle ha fullgjort ett examensarbete motsvarande en halv respektive en hel termins heltidsstudier (Högskoleverket, 1999) och som ett viktigt led i den svenska anpassningen till Bologna-processen innebar 2007 års examensreform att genomförandet av ett självständigt arbete blev obligatoriskt för alla examina (Högskoleverket 2012). Mot denna bakgrund har de senaste decennierna successivt inneburit att det självständiga arbetet engagerat allt fler studenter och lärare vid svenska lärosäten.

De självständiga arbetenas betydelse kommer också till uttryck i flera olika propositioner från den svenska regeringen. I propositionen *Ny värld – Ny högskola* beskrivs det självständiga arbetet som ett viktigt tillfälle för studenten att tillämpa vetenskaplig metod och att visa prov på sin vetenskapliga förmåga och mognad i förhållande till det stundande yrkeslivet eller vidare studier. Med det självständiga arbetet ska studenterna visa att de inte bara har lärt sig att inhämta kunskap utan också att de på ett självständigt sätt kan tillämpa och vidareutveckla densamma (proposition 2004/05:162). Därmed framställs det självständiga arbetet som en viktig aspekt av resultatet av utbildningen och i propositionen *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen* betonas att arbetet är viktigt för den som vill förstå relationen mellan universitetsutbildningens mål och resultat (proposition 2009/10:139). Mot denna bakgrund tillskrevs de självständiga arbetena också en central betydelse när Universitetskanslersämbetet utformade ett resultatbaserat utvärderingssystem vars primära syfte var att studera relationen mellan utbildningarnas förväntade och faktiska resultat.² Tillsammans med utbildningarnas självvärderingar, studentintervjuer och alumnperspektiv skulle studenternas självständiga arbeten utgöra grunden för bedömningen av utbildningen. Utvärderingssystemet tillämpades 2011-2014 och det graderade utbildningarna utifrån omdömena bristande kvalitet, hög kvalitet och mycket hög kvalitet (Högskoleverket 2012:15). Av de utbildningar som utvärderades under 2011-2012 fick 19% omdömet bristande kvalitet, 69% fick omdömet hög kvalitet och 12% fick omdömet mycket hög kvalitet (Universitetskanslersämbetet, statistisk analys, 2014-05-13/Nr 56).

För utbildningarna som organiserar kurserna inom vilka det självständiga arbetet genomförs innebär studiemomentet en rad olika utmaningar. Kurserna ska planeras, schemaläggas och koordineras, handledare och examinatorer ska utses, betygskriterier ska formuleras och

¹ Det självständiga arbetet kan benämnas på en rad olika sätt i olika utbildningar. Examensarbete, uppsats och x-jobb är några exempel. I föreliggande rapport används termen självständigt arbete.

² Universitetskanslersämbetet är Sveriges tillsynsmyndighet för högskolor och universitet och ersatte den 1 januari 2013 Högskoleverket.

kommuniceras och eventuella utbildningsinslag utöver handledningen ska genomföras. Därutöver står lärare som engageras i kursen inför utmaningen att skapa en gemensam förståelse för de krav som ska ställas och det stöd som kan ges, hur studenter med olika motivation, förutsättningar och förväntningar ska bemötas och hur eventuella klagomål på handledningen eller betyget ska hanteras. Dessutom länkar det självständiga arbetet med nödvändighet till studenternas tidigare utbildning. Hur har utbildningen lyckats förbereda studenterna? Har utbildningen utformats på ett sådant sätt att studenterna har goda kunskaper inom de olika moment som de måste behärska för att klara av att genomföra ett självständigt arbete?

För studenterna innebär det självständiga arbetet såväl utökad frihet som utökat ansvar och utbildningsmomentet beskrivs ofta som i grunden olik alla andra som de genomfört inom ramen för sina studier (jfr Strandberg & Toshach, 2014). Förvisso skiljer sig förutsättningarna åt mellan olika utbildningar och vetenskapsområden. Men som regel innebär det självständiga arbetet att studieprocessen pågår under en längre tidsperiod än man vant sig vid, att förväntningar på det egna kunskapsbidraget ökar och att tidigare kunskaper inom ämnesområdet ska tillämpas på ett moget och insiktsfullt sätt. På så vis kan det självständiga arbetet erbjuda ett tillfälle till fördjupning inom ett intressant område och det kan öppna möjligheter till både arbete och forskarstudier. Men det kan också vara en källa till besvikelse och frustration. Exempelvis möter Lunds universitets studentombud en hel del frågor från studenter som känt sig orättvist eller illa behandlade i samband med genomförandet av sitt självständiga arbete (Studentombudets ärenderapport, läsåret 2013-2014). Dessutom kan studenter som arbetar med ett självständigt arbete och som drabbats av någon kris eller något annat problem vara särskilt sårbara eftersom uppsatsarbeten vanligtvis ställer större krav på kreativitet och självständighet än vad övriga studiemoment gör (Högberg & Eriksson, 1998).

Syfte och frågeställningar

Föreliggande studie syftar till att belysa studenters erfarenheter av att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet. Särskilt fokus riktas mot att belysa hur väl förberedda som studenterna tycker att de blev på att genomföra sitt självständiga arbete, hur olika utbildningar kan organisera studiemomentet på skilda sätt samt hur olika upplägg kan tänkas påverka studenternas upplevelser och studieframgångar. Med utgångspunkt i en enkät som besvarats av ett urval studenter som genomfört ett självständigt arbete vid Lunds universitet fokuserar studien på flera olika frågeställningar. Hur väl förberedda på att genomföra ett självständigt arbete tycker studenterna att de hade blivit genom sina tidigare studier? Hur är det självständiga arbetet organiserat? Lämnade studenterna in någon skiss inför kursstarten? Arbetade de på egen hand eller i grupp? Den kanske mest centrala aspekten av utbildningen är handledningen. Hur upplevde studenterna att handledningen fungerade? Hade de individuell eller gemensam handledning och hur reflekterar studenterna kring dessa olika arbetssätt? En annan viktig dimension i undersökningen handlar om den enskilde studentens kunskapsutveckling. Vad tycker studenterna att de har lärt sig genom att göra ett självständigt arbete? Hur reflekterar de kring utbildningsmomentets bidrag i förhållande till viktiga bildningsaspekter som kritiskt och självständigt tänkande?

Några av de som besvarat enkäten har genomfört sitt självständiga arbete inom ramen för utbildningar som tilldelades omdömet bristande kvalitet respektive mycket hög kvalitet i Universitetskanslersämbetets kvalitetsgranskning. Eftersom omdömena i hög grad bygger på kvaliteten i de självständiga arbetena ger de här två studentgrupperna en möjlighet att reflektera kring frågor om arbetenas kvalitet mot bakgrund av utbildningarnas innehåll och struktur. Vilka erfarenheter av att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet förmedlas av studenter som genomförde sitt arbete inom en utbildning som tilldelats omdömet mycket hög respektive bristfällig kvalitet? Skiljer sig erfarenheterna åt i några avgörande avseenden? Är det så att utbildningar som bedömts hålla en hög kvalitet verkar organisera studenternas genomförande av det självständiga arbetet på ett annat sätt än de som bedömts uppvisa en bristande kvalitet?

Undersökningens genomförande

Studien har genomförts av avdelningen Kvalitet och utvärdering enligt uppdrag i sektionen Student och utbildnings verksamhetsplan för år 2015. Studien är utformad som en enkätundersökning och enkätformulärets frågor har tagits fram i samarbete med flera olika representanter för Lunds universitets utbildningar och studenter.³ I ett tidigt skede av projektet presenterades studiens planerade upplägg för fakulteternas kvalitetssamordnare. Därefter skickades ett enkätutkast till kvalitetssamordnarna för möjligheter till kommentarer och vidare spridning inom respektive fakultet. En annan viktig samarbetspartner var Studieverkstaden inom avdelningen Studiestöd och vägledning. Studieverkstaden har stor erfarenhet av att stödja enskilda studenter i deras genomförande av ett självständigt arbete och har på så vis god kännedom om vilka utmaningar som utbildningsmomentet kan innebära. Därutöver har Lunds universitets Studentombud tagit del av och kommenterat enkätfrågorna. Studentombudet är anställt av Lunds Universitets Studentkårer (LUS) och har som uppgift att bistå studenter som på olika sätt stöter på problem i sina studier. Därigenom har studentombudet god insyn i fråga om vilka specifika problem som utifrån studenternas synvinkel kan vara viktiga att beakta när det gäller det självständiga arbetet. Vidare har enkätens utformning granskats och kommenterats av företrädare för Center for Educational Development (CED) vid Lunds universitet. I ett senare skede i arbetsprocessen kommenterade företrädare för CED också rapportens innehåll.

Enkätformuläret kommenterades och färdigställdes under vårterminen 2014. Under hösten 2014 skickades den till ett urval av studenter som genomfört ett självständigt arbete vid Lunds universitet. Enkäten distribuerades digitalt till de e-postadresser som studenterna uppgav i samband med att de antogs till utbildningen vid Lunds universitet. Respondenterna kunde själva välja om de ville besvara enkäten på svenska eller engelska.

³ För enkätens utformning och innehåll, se bilaga 1.

Huvudurval och tilläggsurval

Den överordnade urvalsprincipen var att de som tillfrågades om att medverka i studien skulle ha genomfört ett självständigt arbete vid Lunds universitet på antingen kandidat- eller masternivå. Därutöver har två skilda urvalsprinciper tillämpats och dessa ligger som grund för studiens huvudurval och tilläggsurval. För det första eftersträvades att få perspektiv från studenter som så tätt inpå svarstillfället som möjligt hade blivit färdiga med sitt självständiga arbete. Med denna utgångspunkt inkluderades studenter som blivit godkända på ett självständigt arbete på kandidat- eller masternivå under 2014. För kandidatnivå avgränsades urvalet till de som tog examen mellan juni och juli månad 2014 och för masternivå, där studenterna är färre, utökades perioden till att vara mellan januari och juli 2014. På detta vis skapades en bruttolista som bestod av ca 1400 studenter som hade genomfört ett självständigt arbete på grundnivå och ca 1600 studenter som hade genomfört ett självständigt arbete på masternivå. Härifrån gjordes sedan ett slumpmässigt urval om 100 personer per fakultet och utbildningsnivå. I grupper där antalet studenter inte uppgick till 100 inkluderades samtliga i den slutliga urvalsgruppen. Sammantaget uppgår de studenter som inkluderats utifrån dessa urvalsprinciper till totalt 1346 personer och dessa utgör studiens huvudurval. I huvudurvalet ingår studenter från samtliga fakulteter utom den konstnärliga där underlaget var begränsat och där de självständiga arbetena ofta har en utformning som skiljer sig väsentligt från arbetena inom övriga fakulteter. Detta innebär att studenter från Ekonomihögskolan (EHL), Humaniora och Teologi (HT), Juridisk fakultet (J), Lunds tekniska högskola (LTH), Medicinsk fakultet (M), Naturvetenskaplig fakultet (N), Samhällsvetenskaplig fakultet (S) och Universitetets särskilda verksamheter (USV) medverkar i undersökningen.

Utöver huvudurvalet gjordes ett mindre tilläggsurval vilket inkluderar studenter som genomfört sitt självständiga arbete inom en utbildning som tilldelades antingen omdömet bristande kvalitet eller mycket hög kvalitet i Universitetskanslersämbetets granskningsomgångar 5 och 6.⁴ I tilläggsurvalet har endast personer med examensarbeten som ligger till grund för en generell examen inkluderats. Samtliga examensarbeten är godkända under perioden 2012-01-01 till 2013-08-31 och de genomfördes före det att utbildningen kvalitetsgranskades av Universitetskanslersämbetet.

När personer för vilka vi saknar e-postadress tagits bort ingår 326 personer i tilläggsurvalet. Av dessa har 153 genomfört sitt examensarbete inom ramen för en utbildning som tilldelades omdömet bristande kvalitet och 173 har genomfört sitt examensarbete inom ramen för en utbildning som tilldelades omdömet mycket hög kvalitet. 191 studenter bedrev studierna på kandidatnivå och 135 på masternivå. I Universitetskanslersämbetets olika granskningsomgångar ingick olika utbildningar och eftersom tilläggsurvalet endast inkluderar studenter som genomfört självständiga arbeten i utbildningar som varit med i granskningsomgång 5 och 6 är några fakulteter överrepresenterade. Detta gäller i synnerhet HT men även Medicinsk och Samhällsvetenskaplig fakultet.

⁴ Totalt sett genomfördes sex utvärderingsomgångar och omgång 5 och 6, som var de sista omgångarna, inkluderades för att de svarande skulle ha så aktuella erfarenheter som möjligt av genomförandet av sitt självständiga arbete.

Svarsfrekvens

Totalt sett skickades enkäten till 1672 studenter som genomfört ett självständigt arbete vid Lunds universitet och av dessa valde 714 att svara. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 43%. Studenterna från Naturvetenskaplig fakultet (63%) besvarade enkäten i högst utsträckning. Sett till tabell 1 nedan förefaller studenter från USV ha besvarat enkäten i väldigt låg utsträckning. Att studenterna som enligt Ladok varit registrerade på kurser inom USV har betydligt lägre svarsfrekvens än andra tycks emellertid främst handla om att de själva definierar sig som studenter på Samhällsvetenskaplig fakultet.⁵ På så vis framträder en missvisande bild när urvalsgruppen – där fakultetstillhörighet bestäms av registerdata – och svarsgruppen – där fakultetstillhörigheten definieras av respondenterna själva – jämförs. Mot denna bakgrund torde svarsfrekvensen inom samhällsvetenskap också vara något lägre i realiteten än vad som anges i tabellen.

Tabell 1: Urval och svarsfrekvens. Per fakultet och totalt.⁶

Fakultet	Urval	Svarande	Svarsfrekvens
EHL	150	55	37%
HT	356	174	49%
J	196	70	36%
LTH	207	63	30%
M	245	99	40%
N	189	120	63%
S	250	125	50%
USV	79	5	6%
Fakultet ej angiven		3	
Totalt	1672	714	43%

Svarsgruppen för huvudurvalet uppgår till 579 personer och svargruppen för tilläggsurvalet består av 135 personer. Svarsfrekvensen bland studenter som ingår i huvudurvalet var något högre (43%) än i tilläggsurvalet (41%). I tilläggsurvalet svarade studenter som genomfört sitt självständiga arbete inom en utbildning som bedömts ha mycket hög kvalitet i något högre grad (45%) än de som genomfört arbetet i en miljö som fått omdömet bristande kvalitet (37%).

⁵ Enligt avprickning har 27 studenter som var registrerade för studier inom USV besvarat enkäten, men bara fem har de facto svarat att de genomförde sitt självständiga arbete inom USV. På motsvarande sätt har fler studenter själva uppgett att de gjorde sitt självständiga arbete inom samhällsvetenskap än vad som framgår av avprickningen.

⁶ Tabellen redovisar både studenter som ingår i huvudurvalet och tilläggsurvalet. Att urvalsgrupperna är olika stora inom olika fakulteter handlar dels om att vissa fakulteter haft färre studenter än de som slumpvis inkluderades i studiens huvudurval (100 på kandidatnivå samt 100 på masternivå). Detta leder till att svarsgruppen inom vissa fakulteter är mindre. Dels handlar det om att vissa fakulteter i högre grad är inkluderade i tilläggsurvalet genom att de deltog i UKÄ:s granskningsomgångar 5 och 6. Detta leder till att svarsgruppen inom vissa fakulteter är större.

Representativitet och svarsgrupp

I rapporten redovisas resultaten såväl per fakultet som totalt för Lunds universitet. I den fakultetsvisa redovisningen ingår samtliga 714 svarande. När resultaten presenteras på en universitetsövergripande nivå ingår emellertid endast huvudurvalet (n=579) eftersom inkludering av även tilläggsurvalet (n=135) hade medfört en stor obalans i antalet svar från olika fakulteter och därmed gjort svaren mindre representativa för universitet i stort. Mot denna bakgrund diskuteras studiens representativitet i förhållande till universitet i stort endast med utgångspunkt i huvudurvalet. När svarsgruppen presenteras på en universitetsövergripande nivå ingår följaktligen bara huvudurvalet. När svarsgruppen presenteras utifrån fakulteten ingår emellertid både svarande från huvudurvalet och tilläggsurvalet.

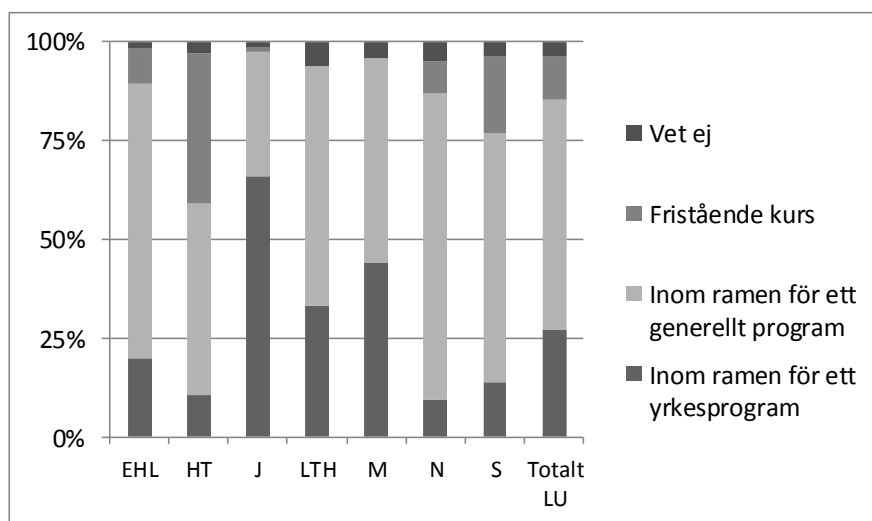
De svarande som ingår i huvudurvalet bedöms vara representativa i förhållande till motsvarande urvalsgrupp med avseende på kön och utbildningsnivå. Kvinnor utgör 56% och män 44% av urvalsgruppen och i svarsgruppen är 58% kvinnor medan 42% är män. Inom urvalsgruppen genomförde något fler sitt självständiga arbete på kandidatnivå (51%) än masternivå (49%) medan svarsgruppen till 50% består av kandidat- respektive masterstudenter.

Gällande fakultetstillhörighet bör noteras att studenter som genomförde sitt självständiga arbete inom framförallt Naturvetenskaplig fakultet är något överrepresenterade bland de svarande i huvudurvalet. Medan naturvetarna uppgick till 14% i huvudurvalet utgjorde de 21% av den motsvarande svarsgruppen. Samhällsvetarna är också något överrepresenterade bland de svarande. Medan 14% av de som ingår i huvudurvalet var registrerade som studenter vid Samhällsvetenskaplig fakultet uppgav 18% av de som medverkar i studien att de studerade vid fakulteten. Av de senare är emellertid flera registrerade för studier vid USV men har definierat sig själva som studenter vid Samhällsvetenskaplig fakultet.

Drygt var fjärde person (27%) som ingår i huvudurvalet genomförde sitt självständiga arbete inom ramen för ett yrkesprogram (diagram 1). Nästan sex av tio (58%) bedrev studierna på ett generellt program medan 11% studerade inom ramen för en fristående kurs.⁷ De flesta som genomförde sitt självständiga arbete vid Juridisk fakultet studerade på juristprogrammet som är ett yrkesprogram (66%). Inom framförallt HT (38%) men även Samhällsvetenskaplig fakultet (19%) studerade en hel del studenter inom ramen för en fristående kurs. Inom övriga fakulteter hade få eller ingen genomfört sitt självständiga arbete inom ramen för en fristående kurs.

⁷Några (4%) uppgav att de inte visste om det självständiga arbetet bedrevs inom ramen för ett generellt program, ett yrkesprogram eller som fristående kurs.

Diagram 1: Har du genomfört ditt självständiga arbete inom ramen för ett yrkesprogram, generellt program eller som fristående kurs? Andel studenter, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Även om den stora merparten av studenterna i huvudurvalet (92%) bedrev sina studier på heltid hann också ganska många att arbeta parallellt med att de genomförde sitt självständiga arbete. Nästan var tredje (31%) uppger att de förvärvsarbetade samtidigt som de bedrev sina studier och var tionde (10%) var engagerad i något form av ideellt arbete. Vanligast var att studenterna arbetade 5 eller färre timmar (23%), 6-10 timmar (28%) eller 11-15 timmar (16%). Drygt var tionde arbetade över 30 timmar i veckan (12%).

Om studenterna valde att arbeta parallellt med det självständiga arbetet skiljer sig väldigt mycket åt mellan olika fakulteter. Medan färre än var sjätte (14%) student från LTH antingen förvärvsarbetade eller arbetade ideellt gällde samma sak för betydligt fler från i synnerhet Juridisk fakultet (56%), Samhällsvetenskaplig fakultet (54%) och HT (51%). I samtliga fall var det i huvudsak förvärvsarbete snarare än ideellt arbete som studenterna var engagerade i.

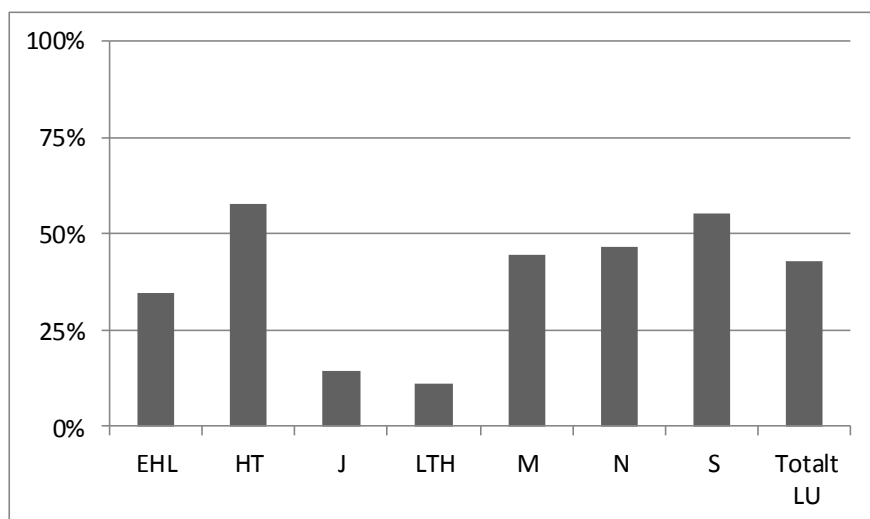
I huvudurvalet är 13% internationella studenter. De allra flesta av dessa har kommit som s k free-movers vilket innebär att de tagit sig till Lunds universitet på egen hand och utan något utbytesavtal med ett universitet i hemlandet. Bara enstaka har genomfört sitt självständiga arbete inom ramen för ett utbytesprogram. Ganska få, omkring var tionde person i den internationella studentgruppen, uppger att de betalade studieavgift för att studera vid Lunds universitet. Störst andel internationella studenter finns inom samhällsvetenskap (23%) EHL (17%) och HT (16%). Inom juridik (4%), LTH (6%) och medicin (6%) är andelen internationella studenter betydligt lägre.

15% av de svenska studenterna har utländsk bakgrund i den meningen att de antingen själva är födda utrikes eller att båda deras föräldrar är det. Andelen svenska studenter med utländsk bakgrund är störst inom medicin (23%) och samhällsvetenskap (21%). Omkring var tionde av studenterna inom HT (8%), juridik (10%) och EHL (11%) har utländsk bakgrund.

Omkring två av tre studenter i huvudurvalet (68%) kommer från ett hem med akademisk utbildningstradition i den meningen att någon av deras föräldrar har studerat på universitet. Detta innebär att var tredje inte har någon förälder med akademisk utbildning (32%). Andelen studenter från hem med akademisk utbildningstradition är störst inom juridik (77%). Omvänt är andelen studenter vars föräldrar inte bedrivit universitetsstudier störst inom HT (41%).

Drygt fyra av tio hade genomfört ett självständigt på lägst kandidatnivå tidigare (diagram 2). Skillnaderna mellan studenterna från olika fakulteter är dock stor. Vid Juridisk fakultet och LTH hade få genomfört ett självständigt arbete tidigare och den stora merparten var därmed nybörjare. Omvänt hade över hälften inom HT och samhällsvetenskap genomfört ett självständigt arbete tidigare.

Diagram 2: Andel studenter som genomfört ett självständigt arbete på minst kandidatnivå tidigare. Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Mot bakgrund av att tilläggsurvalet är baserat på ett begränsat antal utbildningar och fakulteter skiljer det sig från huvudurvalet på en rad olika sätt. Detta märks framförallt genom att samtliga fakulteter är representerade i huvudurvalet medan de svarande från tilläggsurvalet i huvudsak består av studenter från HT (59%), Medicinsk fakultet (21%) och Samhällsvetenskaplig fakultet (15%). I övrigt består de svarande från tilläggsurvalet av en högre andel kvinnor (67%) än vad som är fallet i huvudurvalet (57%). Färre av de svarande från tilläggsurvalet genomförde sitt självständiga arbete inom ramen för ett yrkesprogram (12%) än vad som är fallet för huvudurvalet (27%) och betydligt fler från tilläggsurvalet läste på en fristående kurs (32%) i jämförelse med studenterna från huvudurvalet (11%). Bland dem som blev godkända på sitt examensarbete under vårterminen 2014 och som ingår i huvudurvalet var de flesta mellan 22 och 26 år (60%). Få var under 22 år (4%) medan drygt var tionde (12%) var 31 år eller äldre. I den grupp studenter som blivit godkänd på sitt arbete tidigare än vårterminen 2014 och som ingår i tilläggsurvalet var studenterna något äldre. Gällande föräldrars utbildning, andelen internationella studenter, andelen svenska studenter med utländsk bakgrund, andel heltidsstudenter och arbete parallellt med studierna finns inga större skillnader mellan tilläggsurval och huvudurval.

Disposition och studiens redovisningsnivåer

I det följande presenteras studiens resultat. Inledningsvis redogörs för hur studenterna anser att deras tidigare studier hade förberett dem för att genomföra sitt självständiga arbete. Därtill fokuserar kapitlet på hur olika studenter kan genomföra sitt arbete utifrån olika utgångspunkter och förutsättningar. Detta handlar bland annat om hur tydlig information som studenterna anser att de fick i samband med att kursen startade, om de genomförde sitt självständiga arbete ensamma eller i grupp och om de arbetade på svenska eller engelska. Dessutom redovisas hur studenterna beskriver sin egen motivation för att genomföra sitt självständiga arbete. I det följande kapitlet fokuseras studenternas erfarenheter av handledningen utifrån en rad olika aspekter. Dessa handlar framförallt om hur studenterna anser att handledningen fungerade och om hur olika förväntningar på handledningsinsatsen från såväl student som handledare ibland kan göra handledningen till en komplex och svårnavigerad företeelse. Även om handledningen som regel är det mesta centrala undervisningsmomentet under en examensarbetskurs kan andra stöd än handledningen finnas att tillgå inom ramen för kursen och dessa fokuseras i det efterföljande kapitlet. Här redogörs för i vilket utsträckning som pedagogiskt stöd utöver handledningen står att finna inom de examensarbetskurser som studenterna i undersökningen tagit del av och vad dessa stöd i så fall bestod av. I det följande kapitlet presenteras studenternas syn på examinationen av det självständiga arbetet utifrån hur examinationstillfället fungerade, återkopplingen från examinatorn och hur de bedömde kravnivån för att bli godkänd på kursen. Därefter redogörs för hur studenterna ser på sitt lärande och sin kunskapsutveckling i relation till genomförandet av det självständiga arbetet. Avslutningsvis diskuteras studenternas erfarenheter av det självständiga arbetet inom utbildningar som i Universitetskanslersämbetets granskning tilldelats omdömena mycket hög samt bristande kvalitet.

Resultatet av studien redovisas genomgående utifrån fakultet och Lunds universitet i stort. Som tidigare nämnts ingår svaren från samtliga studenter som medverkar i studien när svaren är uppdelade utifrån fakultet. I samtliga fall när resultaten för Lunds universitet i stort redovisas ingår emellertid inte tilläggsurvalet eftersom detta hade medfört att några fakulteter blivit kraftigt överrepresenterade vilket hade gjort svaren mindre representativa för Lunds universitet i stort.

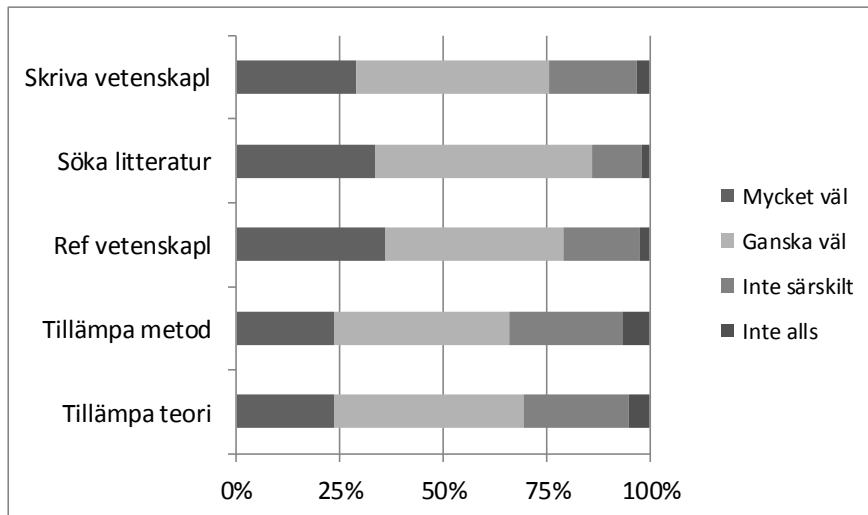
Förberedelser och utgångspunkter

Det följande kapitlet fokuserar på hur studenter vid Lunds universitet tycker att deras utbildning förberedde dem för att genomföra sitt självständiga arbete. I vilken utsträckning tycker studenterna att de inför examensarbetskursen hade lärt sig att tillämpa vetenskapliga metoder inom ämnesområdet? Hade de goda insikter i fråga om hur teoretiska perspektiv presenteras och används? Hur säkra kände de sig på hur de skulle gå till väga för att bygga upp och strukturera en vetenskaplig text? Dessutom redovisas studenternas perspektiv på några andra viktiga utgångspunkter för genomförandet av det självständiga arbetet. Hur välinformerade anser studenterna att de blev i fråga om vad som gällde för det självständiga arbetets formalia och vilka betygskriterier som tillämpades? I vilken utsträckning kunde studenterna själva välja om de skulle göra arbetet ensamma eller i grupp och vilka erfarenheter gjorde studenterna av de här olika arbetssätten? Avslutningsvis redovisas hur studenterna beskriver sin motivation för att genomföra ett självständigt arbete. Hur motiverade kände studenterna sig vid kursstart? Finns det grupper av studenter som verkar mer motiverade att genomföra ett självständigt arbete än andra?

Utbildningen som förberedelse

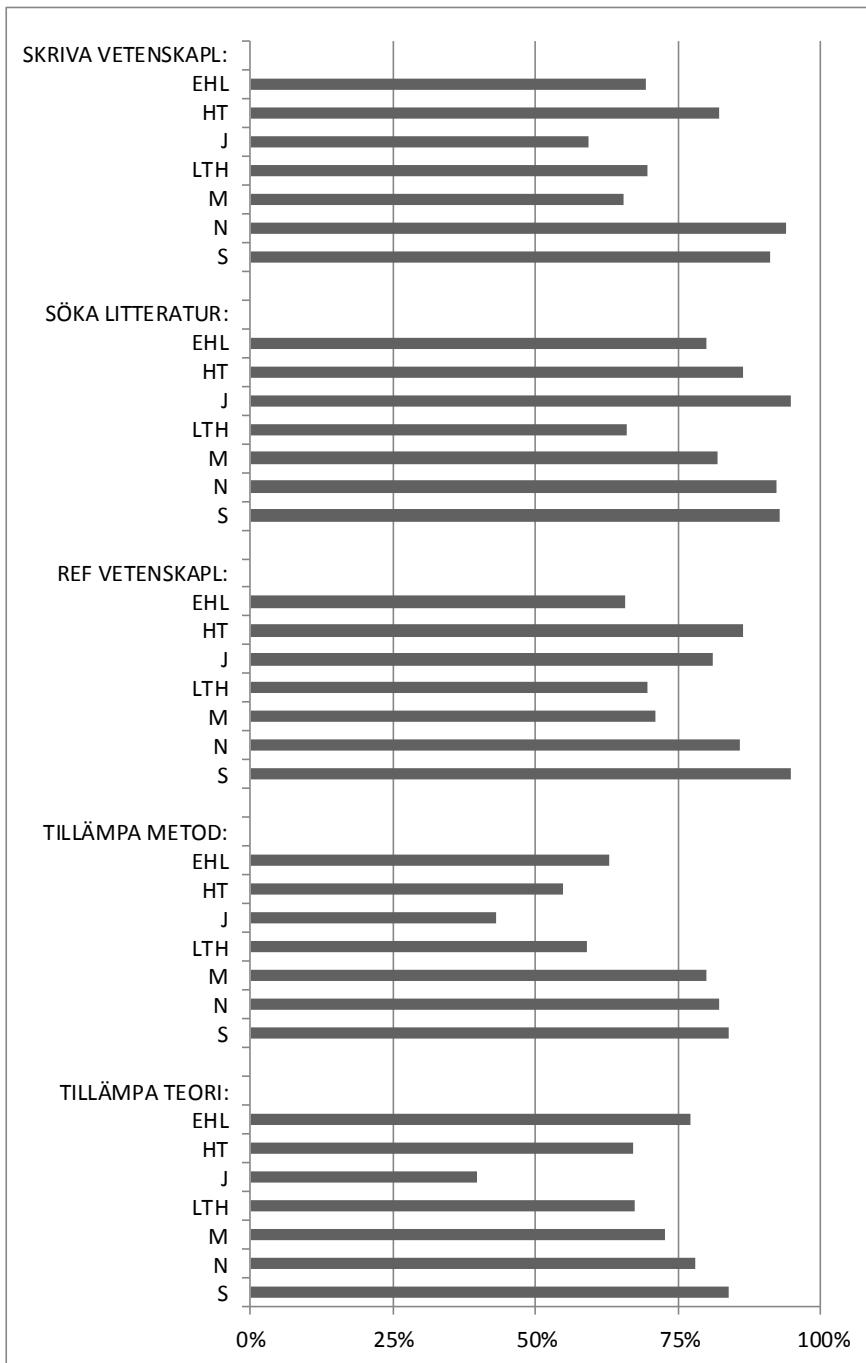
Bland de studenter som aldrig tidigare hade genomfört något självständigt arbete på minst kandidatnivå och som blev färdiga med sitt arbete under våren 2014 upplevde merparten att de var mycket eller ganska väl förberedda med avseende på många centrala aspekter av arbetsprocessen (diagram 3). Samtidigt är det långt ifrån någon ovanlighet att studenter kan känna sig osäkra på flera olika moment som är centrala att behärska för att kunna genomföra ett självständigt arbete. Sett över hela universitetet uppger var fjärde att de inte kände sig särskilt förberedda (21%) alternativt inte alls förberedda (3%) på att skriva vetenskapliga texter. Ännu något fler upplevde sig vara oförberedda på att arbeta utifrån vetenskaplig metod och att tillämpa teoretiska perspektiv.

Diagram 3: Hur väl förberedd kände du dig inför ditt självständiga arbete med avseende på att skriva vetenskapliga texter, söka litteratur, referera vetenskapligt, arbeta utifrån vetenskaplig metod och tillämpa teoretiska perspektiv? Andel studenter som aldrig genomfört ett självständigt arbete tidigare, Lunds universitet totalt.

Inom olika fakulteter genomförs det självständiga arbetet utifrån olika förutsättningar, på delvis skilda sätt och olika färdigheter kan anses vara olika viktiga för att genomföra arbetet beroende på vilken fakultet som avses. Skillnaden mellan hur studenter från olika fakulteter tycker sig ha blivit förberedda på de aspekter av det självständiga arbetet som efterfrågas är också mycket stor (diagram 4). Generellt sett anser en stor andel av studenterna inom HT, naturvetenskap och samhällsvetenskap att de hade blivit väl förberedda i de avseenden som efterfrågas. Tveksamheten är i några avseenden större inom övriga fakulteter. Studenterna inom juridik, LTH och medicin uppger exempelvis i lägre grad än andra att de tycker att utbildningen gett dem goda förberedelser för att kunna skriva vetenskapliga texter. Vidare uttrycker studenterna inom LTH i lägre grad att de känt sig förberedda på att söka vetenskaplig litteratur. Inom juridik anser färre än hälften att deras tidigare studier förberett dem för att arbeta utifrån vetenskaplig metod och tillämpa teoretiska perspektiv.

Diagram 4: Andel studenter som anser sig ha blivit väl förberedda inför det självständiga arbetet med avseende på följande aspekter. Studenter som inte genomfört ett självständigt arbete tidigare, fördelade utifrån fakultet.

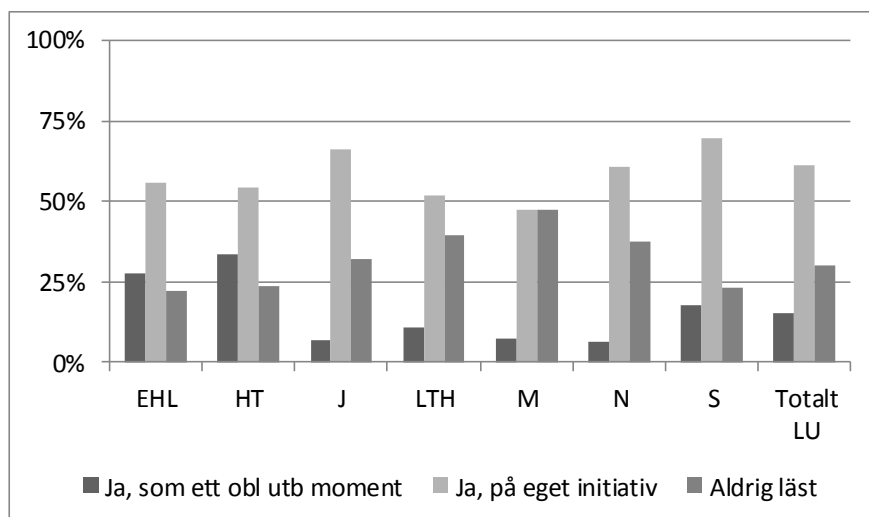
Finns det andra aspekter som verkar ha betydelse för hur studenterna anser sig ha blivit förberedda på att genomföra ett självständigt arbete? Är universitetet generellt sett sämre på att förbereda vissa studentgrupper än andra? Föreliggande studie kan inte ge några entydiga svar på de här frågorna. Sett i ljuset av universitets strävan om breddad rekrytering kan emellertid konstateras att studenter som kommer från hem utan akademiska studietraditioner och svenska studenter med utländsk bakgrund inte upplever sig vara sämre förberedda än andra studenter. Däremot kan noteras att kvinnor upplever sig vara sämre förberedda än män. Sett över hela gruppen nybörjare upplever kvinnor att de blivit sämre förberedda såväl på att

skriva vetenskapliga texter som på att arbeta utifrån vetenskaplig metod och att tillämpa teoretiska perspektiv. Skillnaden är mest påtaglig i fråga om teori. Sett över hela gruppen studenter som aldrig tidigare genomfört ett självständigt arbete uppgår en dubbelt så stor andel kvinnor (41%) som män (20%) att de kände sig oförberedda på att tillämpa teoretiska perspektiv och skillnaden påträffas i högre eller lägre grad inom samtliga fakulteter.

Att ta del av andra studenters självständiga arbeten

Ett möjligt sätt att förbereda studenterna på skulle kunna vara att låta dem ta del av och reflektera över tidigare studenters självständiga arbeten. Hur är syfte och frågeställningar formulerade? Är några avgränsningar gjorda och hur presenteras i så fall dessa? På vilka olika sätt kan ett självständigt arbete struktureras och disponeras? Att studenterna tar del av och diskuterar andras självständiga arbeten som ett organiserat moment i utbildningen är dock ovanligt. Endast 15% av de studenter som aldrig tidigare hade genomfört ett självständigt arbete uppgår att de tog del av någon tidigare students självständiga arbete inom ramen för den organiserade undervisningen (diagram 5). Samtidigt som momentet alltså i låg grad tycks förekomma som ett planerat inslag i utbildningen förefaller intresset för att ta del av andras arbeten vara utbrett. Fler än sex av tio (61%) av de som stod inför att göra ett självständigt arbete för första gången uppgår att de på eget initiativ studerade någon annans examens- eller uppsatsarbete. Den stora skillnaden mellan utbildningens fokus och det intresse som studenterna själva ger uttryck för finns inom samtliga fakulteter.

Diagram 5: Hade du läst någon annan students självständiga arbete innan du genomförde ditt eget? Andel studenter som aldrig tidigare genomfört ett självständigt arbete, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Studenternas uttalade intresse för tidigare studenters självständiga arbete i kombination med att utbildningarna i låg grad verkar prioritera en pedagogisk planering som inbegriper ett sådant moment väcker flera intressanta frågor. Är studenternas egenhändiga läsning ett fullgott alternativ eller skulle behållningen på några avgörande sätt bli bättre om läsningen

organiserades och genomfördes inom ramen för utbildningen? Finns det några risker att studenternas studier av andras självständiga arbeten skulle hämma deras kreativitet och självständighet och hur skulle i så fall detta kunna motverkas från utbildningarnas sida? Hur skulle ett utbildningsmoment som inbegriper läsning och diskussion av andras självständiga arbeten organiseras för att studenterna skulle bli bättre förberedda på att genomföra sitt eget arbete?

Information vid kursstart

Vid kursstart står studenterna inför en uppgift som i tid, omfattning och grad av självständighet som regel inte liknar något tidigare moment i utbildningen och olika studenter kan för det mesta räkna med att ha kontakt med olika lärare och handledare under arbetets gång. Detta understryker betydelsen av att kursens ramar tydliggörs för såväl studenter som de lärare som medverkar i form av handledare och examinatorer. Är det välkänt för alla involverade parter vad som gäller för det självständiga arbetets formalia? Kommuneras vad som gäller för handledningens omfattning? En annan informationsaspekt framhålls som central av Lunds universitets Studentombud och handlar om betygskriterier. I sin ärenderapport betonar Studentombudet att vissa studenter tar sikte mot att bli godkända medan andra strävar efter det högsta betyget och detta gör det viktigt att studenterna vet vad som krävs av dem (Studentombudets ärenderapport läsåret 2013/2014). Om frågor som dessa klargörs redan vid kursstart minskar risken för missförstånd inom såväl studentgruppen som mellan studenter och medverkande lärare. Därigenom minskar också risken för frustration kring otydlig eller motstridig information som några studenter ger uttryck för:

Många olika parter som gemensamt höll i uppsatskursen, och dålig kommunikation dem emellan. Detta ledde till viss förvirring kring deadlines och tid och plats för obligatoriska moment (som inte gällde själva uppsatsen i sig). (Man, Naturvetenskaplig fakultet)

Föreläsningen om hur uppsatsen ska skrivas stämmer ej med de instruktioner vi får från kursansvarig = värdelöst. (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

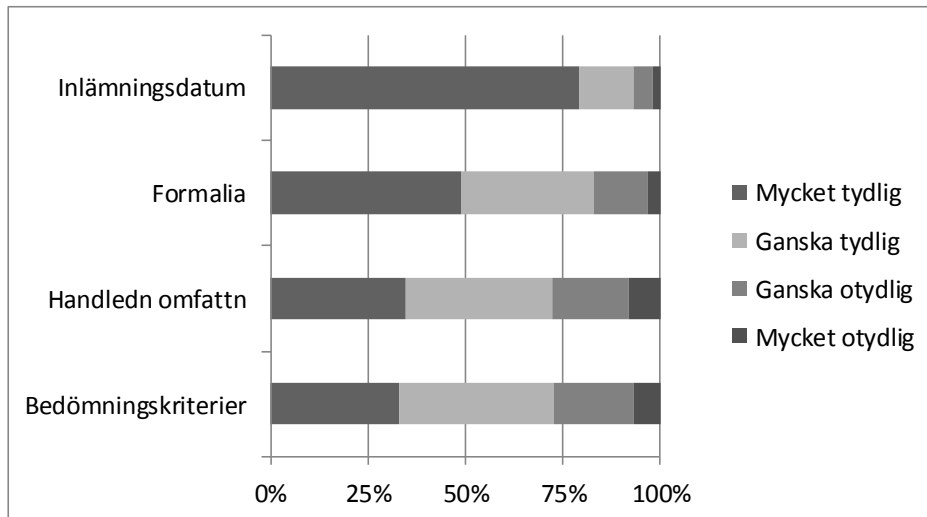
The guidelines and expectations ARE VERY UNCLEAR. No one really explained about how to write a degree project, how in depth it should be, what kind of format or length it should be. [...]The clear guidelines should be introduced before starting the project. (Kvinna, LTH)

Jag visste inte alls vad det innebar att skriva kandidatarbete, men slängdes ändå in i kursen som om jag gjort det innan. Minimalt stöd fanns att få från universitetet. Inför kursen sades det att studenter utan ämne och/eller handledare inte hade något att oroa sig för, kursansvarige m.fl. skulle hjälpa till. Så blev inte fallet. Totalt kaos följde en introduktionslektion som vi lika gärna kunde ha sluppit. (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

En av de mest grundläggande förutsättningarna för planeringen av det självständiga arbetet är att det tidigt klargörs när arbetet ska vara färdigt för att lämnas in för bedömning. Detta är generellt sett inget problem. Nästan samtliga studenter framhåller att de i samband med kursstarten fick mycket (80%) eller ganska tydlig (14%) information om inlämningsdatum (diagram 6). Den stora merparten av studenterna anser också att det tidigt klargjordes vad som gällde för arbetets formalia. Enligt studenterna var det mindre tydligt vad som gällde för

handledningens omfattning och vilka betygskriterier som tillämpades. I båda dessa hänseenden menar drygt var fjärde student att informationen var otydlig.

Diagram 6: Hur bedömer du den information om följande aspekter av det självständiga arbetet som du fick i samband med kursstart? Lunds universitet totalt.

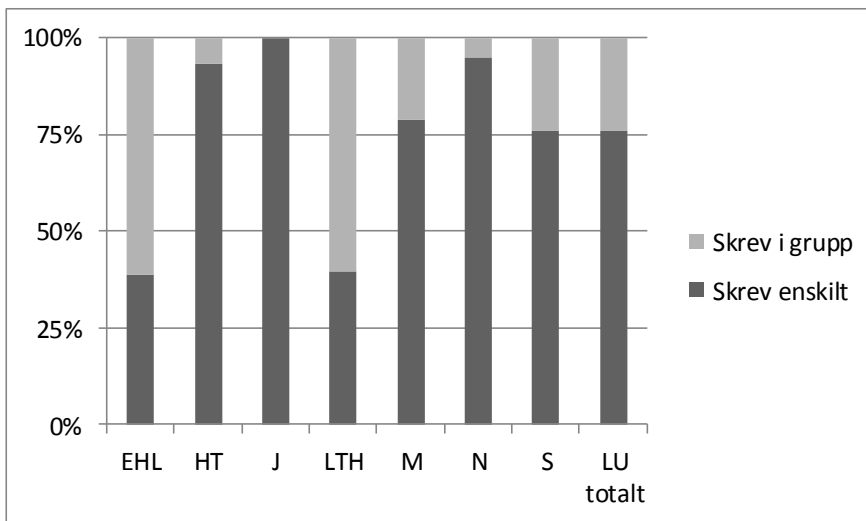
I några avseenden är osäkerheten större inom vissa fakulteter än andra. Exempelvis anser ganska många studenter inom LTH (30%) att de fått otydlig information i fråga om vad som gäller för arbetets formalia. En något högre andel studenter inom LTH (15%) än inom övriga fakulteter påtar också att det framstod som otydligt när det självständiga arbetet skulle vara färdigt.

Arbeta ensam eller i grupp

Som Sonesson och Henriksson (2013) framhåller finns en stor variation i hur självständiga arbeten inom olika utbildningar organiseras och genomförs. Detta medför också skillnader i utgångspunkter och förutsättningar för studenter som står inför att genomföra sitt självständiga arbete, såväl inom som mellan olika ämnen och vetenskapsområden. En viktig skiljelinje handlar om huruvida studenterna genomför arbetet helt på egen hand eller i en mindre grupp.

Sett över hela Lunds universitet genomförde merparten sitt självständiga arbete på egen hand (76%). Omkring en fjärdedel av studenterna genomförde arbetet i grupp om två (20%) eller flera (4%). Huruvida studenterna arbetar själv eller tillsammans med andra skiljer sig väldigt mycket mellan fakulteter (diagram 7). Inom EHL och LTH arbetade majoriteten i grupp medan parvist eller gruppvis arbete är betydligt mindre vanligt inom övriga fakulteter. Från Juridisk fakultet arbetade inte någon i grupp och inom HT gällde det för väldigt få.

Diagram 7: Genomfördes det självständiga arbetet enskilt eller i grupp? Andel studenter, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Huruvida de självständiga arbetena genomförs enskilt eller i grupp är för det mesta bestämt av utbildningarna på förhand och det är alltså vanligtvis inte något som studenterna själva beslutar om. Medan drygt sex av tio (61%) uppger att de inte kunde välja själv framhåller knappt var tredje (31%) att det stod dem fritt att själv bestämma.⁸ Av de som hade möjlighet att välja valde något fler att skriva enskilt (54%) än i grupp (46%). De som inte kunde välja själv var nästan uteslutande hänvisade till att arbeta ensamma (88%). Sett över hela universitetet är det med andra ovanligt att utbildningarna förutsätter att studenterna ska genomföra sitt självständiga arbete i grupp.

Hur fritt som studenterna kan välja skiljer sig avsevärt åt mellan Lunds universitets olika fakulteter. Från LTH uppger så många som åtta av tio (81%) att de själv kunde välja om de skulle skriva ensamma eller i samarbete med någon annan. Minst valfrihet fanns i detta avseende vid Juridisk fakultet där bara enstaka (6%) uppgav att valet stod studenterna fritt. När studenterna inom framförallt naturvetenskap (92%), samhällsvetenskap (78%) och HT (71%) själva får välja så föredrar de för det mesta att arbeta ensamma medan studenterna inom EHL (59%) och LTH (67%) generellt sett föredrar att arbeta i grupp.

Några studenter som hade genomfört det självständiga arbetet i samarbete med någon annan lyfte fram olika utmaningar med samarbetet. Detta kan exempelvis handla om svårigheter att samordna olika intressen inom gruppen.

[...] Svårt att samarbeta som 4 personer i en grupp. En massa olika åsikter. Inget tydligt ledarskap inom gruppen. (Man, EHL)

Att man var tvungen att bilda par med någon annan och fick därför kompromissa vid val av ämne. (Man, Samhällsvetenskaplig fakultet)

⁸ Nästan var tionde (8%) uppger att de är osäkra på om de själv kunde välja om de skulle arbeta enskilt eller i grupp.

En annan problematisk sida av att arbeta i grupp kan vara att olika gruppmedlemmar har olika ambitionsnivåer och att de som arbetar tillsammans lägger ned olika mycket tid på det självständiga arbetet. Detta skapar en ojämnbild arbetsbelastning och kan upplevas som både frustrerande och orättvist.

Some students who worked in groups and pairs ended up doing almost entire work on their own, while the partner got an easy pass. Very unfair! (Kvinna, LTH)

Samarbetet med min uppsatspartner. Slutade med att jag gjorde 80% av hela arbetet. (Kvinna, Samhällsvetenskaplig fakultet)

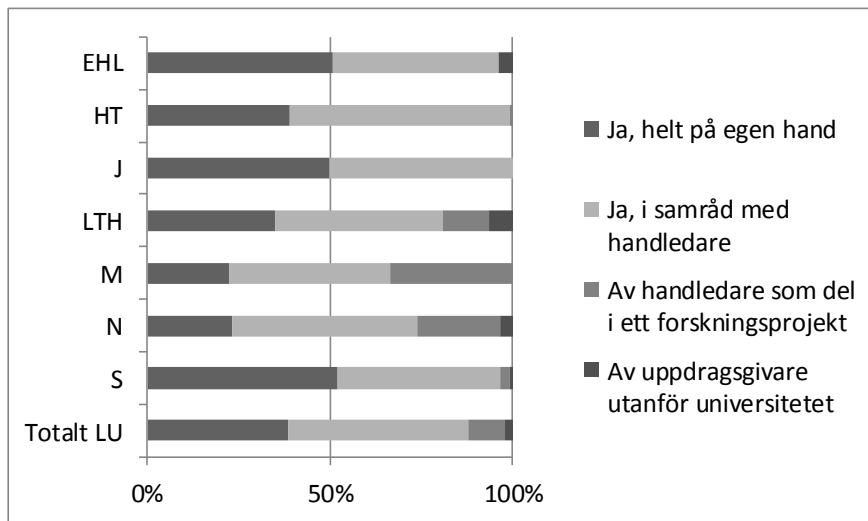
Vi som skrev arbetet hade olika mål gällande arbetsbelastning, vilket gjorde konflikter oundvikliga. (Man, LTH)

Samarbetet med andra studenter försvårades pga så olika ambitioner att bli klara inom tidsramen, samt rätt stora skillnader i förkunskap gällande akademiskt skrivande, metod mm. (Man, HT)

Ämnet – formulerat på egen hand eller av någon annan?

En annan viktig utgångspunkt för genomförandet av det självständiga arbetet är om studenterna formulerar ämnet för det självständiga arbetet på egen hand eller om det till största del formulerats av någon annan. Sett över hela universitetet bestämmer den stora merparten ämnet för arbetet själv, antingen helt på egen hand (39%) eller i samråd med sin handledare (49%) (diagram 8). Inom medicin, LTH och naturvetenskap är bilden delvis en annan. Var tredje student från Medicinsk fakultet uppger att ämnet bestämdes av handledaren och utgjorde en del av ett forskningsprojekt (33%). Samma sak gällde för nästan var fjärde student från Naturvetenskaplig fakultet (23%) och drygt var tionde från LTH (13%). I några fall har ämnet definierats av uppdragsgivare utanför universitetet. Detta är vanligast inom LTH (6%) men det förekommer även inom EHL (4%), naturvetenskap (3%) och samhällsvetenskap (1%).

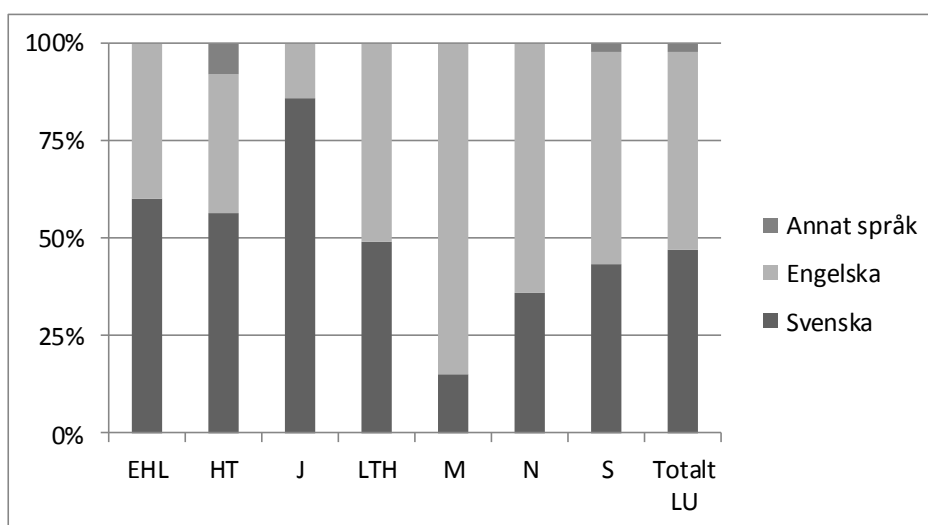
Diagram 8: Valde du/ni ämnet för det självständiga arbetet på egen hand? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Att göra det självständiga arbetet på svenska eller engelska

Sett över alla fakulteter genomförde drygt hälften av studenterna sitt självständiga arbete på engelska (51%), något färre skrev på svenska (47%) och ett fåtal skrev på annat språk (2%) (diagram 9). Det senare gällde nästan uteslutande för studenter från HT där nästan var tionde student (8%) skrev på annat språk än svenska eller engelska. Tydligast dominerar det svenska språket inom Juridisk fakultet (86%) medan engelskan tydligast dominerar inom Medicinsk (85%) och Naturvetenskaplig fakultet (64%).

Diagram 9: På vilket språk genomförde du ditt självständiga arbete? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Komma igång med det självständiga arbetet

När studenterna reflekterar kring arbetsprocessen betonar flera den stora betydelsen av att komma igång med det självständiga arbetet så snart som kursen startat. Därför pekar flera också på att utbildningarnas kommunikation av viktiga utgångspunkter för det självständiga arbetet inte behöver dröja till kursstart. I den mån som det är möjligt verkar studenterna istället vilja att utbildningarna på olika sätt introducerar dem till momentet i god tid innan kursen startar. Någon student delar med sig av positiva erfarenheter av vad som uppfattades som en introduktion med god framförhållning:

Bra introduktionsföreläsningar som var i god tid innan uppsatsskrivandet började så att man hade tid att fundera över ämne. (Kvinna, EHL).

De som uttalar sig om utbildningarnas framförhållning i förhållande till det självständiga arbetet är dock oftast de som är kritiska. Kritiken handlar framförallt om att man anser att utbildningen redan innan kursstart kan uppmana studenterna att fundera över frågeställningar och syfte, men även att studenter i ett tidigt skede reflekterar kring möjliga teoretiska perspektiv eller påbörjar litteratursökningar:

Dock tror jag att det skulle vara bättre om studenterna vid terminens start, dvs. när de första 15 poängen läses, att börja jobba med uppsatsen i någon form, t.ex. genom idéseminarier eller liknande. Detta skedde inte då jag läste c-kursen. Vi läste 15 poäng teori och metod men pratade ej om våra uppsatser i nog hög grad. (Samhällsvetenskaplig fakultet)

Hela kursen kom igång för sent. Vi borde ha börjat med småmoment redan föregående termin. Personligen kämpade jag med att hålla stresskänslor, perfektionism och prestationsångest under kontroll. (Kvinna, HT)

Det faktum att jag inte var medveten om vikten av att långt i förväg, gärna minst 6 månader, tänka igenom frågeställningar osv. När jag började uppsatskursen, hade jag ingen aning om vad jag skulle skriva om. Förbered studenterna långt innan; uppmana dem att söka i litteratur innan de börjar läsa uppsatskursen! Som student måste man vara väl förbered - annars fungerar det "mindre bra", åtminstone initialt. (Man, HT)

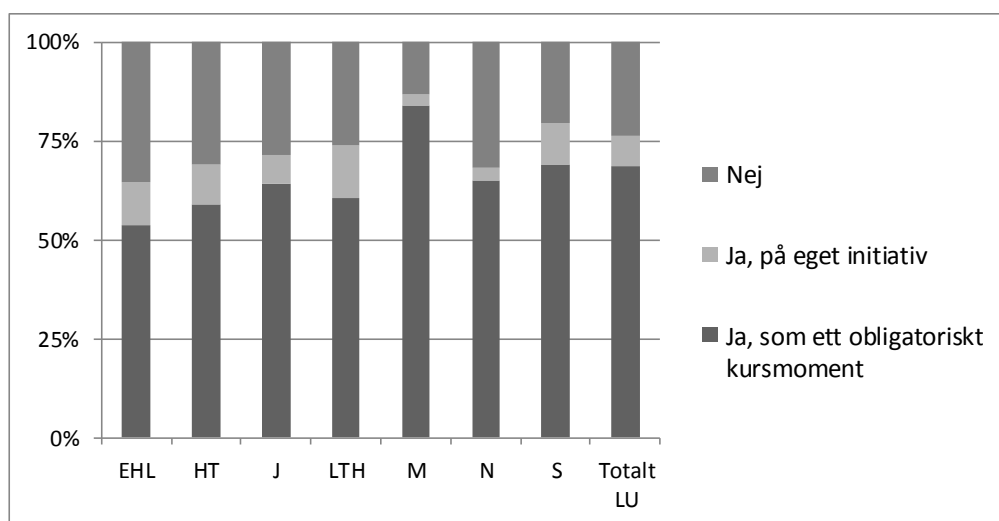
Att inom programmet även ha ett seminarietillfälle terminen innan uppsatskursen tror jag skulle vara vardefullt för att förbereda sig ytterligare inför uppsatsskrivandet. Ju mer som är färdigt i fråga om ämne, teori och metod desto större är chansen att uppsatsskrivandet blir en positiv erfarenhet. (Kvinna, Samhällsvetenskaplig fakultet)

Som de här utsagorna pekar på så är formuleringen av syfte och frågeställningar helt centralt för att komma igång med det självständiga arbetet. Det kan också ligga nära till hands att tänka sig att detta i sin tur skulle kunna påverka huruvida studenterna lyckas bli färdiga med sitt arbete i tid eller inte. Så verkar dock inte alltid vara fallet. I princip lika många av de studenter som på ett tidigt skede visste vad de ville skriva om (91%) som de som var osäkra (93%) uppgav att de lyckades bli färdiga inom givna tidsramar. Att studenterna i ett tidigt skede bringar klarhet i problemområdet kan inte desto mindre tänkas prägla upplevelsen av studiemomentet i sin helhet. Exempelvis framhöll sju av tio (70%) av dem som vid kursens början visste vad de ville arbeta med att de tyckte att det var roligt att genomföra sitt självständiga arbete. Samma sak gällde för färre än hälften (49%) av dem som var osäkra eller inte alls visste vilket problemområde som de ville gripa sig an.

Inlämning av skiss inför genomförandet

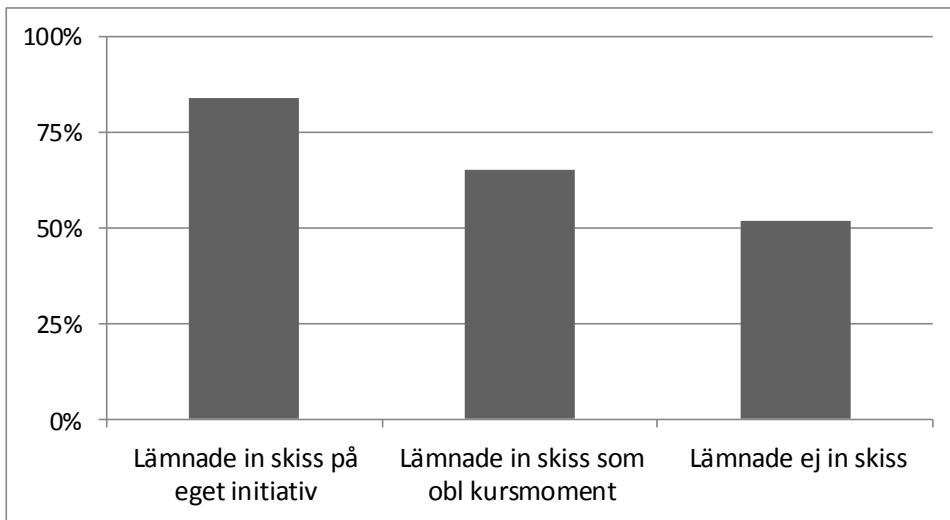
Från utbildningarnas sida är det ganska vanligt att man uppmanar studenterna att lämna in en skiss över sina planer för det självständiga arbetet inför eller i samband med kursstart. Sett över hela universitet uppger nästan sju av tio (69%) att de lämnade in en skiss som ett obligatoriskt kursmoment (diagram 10). Huruvida en skiss ingår som en del av kursen skiljer sig dock åt mellan olika utbildningar. Exempelvis uttrycker studentgrupper som var samlade inom ramen för ett program i högre grad (71%) att de lämnade in en skiss som ett obligatoriskt kursmoment i jämförelse med studenter som genomförde sitt självständiga arbete inom ramen för en fristående kurs (55%). De fakultetsvisa skillnaderna är också ganska stora (diagram 10). Från Medicinsk fakultet uppger drygt åtta av tio att de lämnade in en skiss som ett obligatoriskt kursmoment medan samma sak gäller för betydligt färre studenter från framförallt EHL (54%). En del studenter väljer att lämna in en skiss även om det inte ingår som ett obligatoriskt kursmoment. Detta tycks vara något vanligare vid LTH än inom övriga fakulteter.

Diagram 10: Lämnade du/ni in en skriftlig skiss om idén för det självständiga arbetet före/i samband med kursstart? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

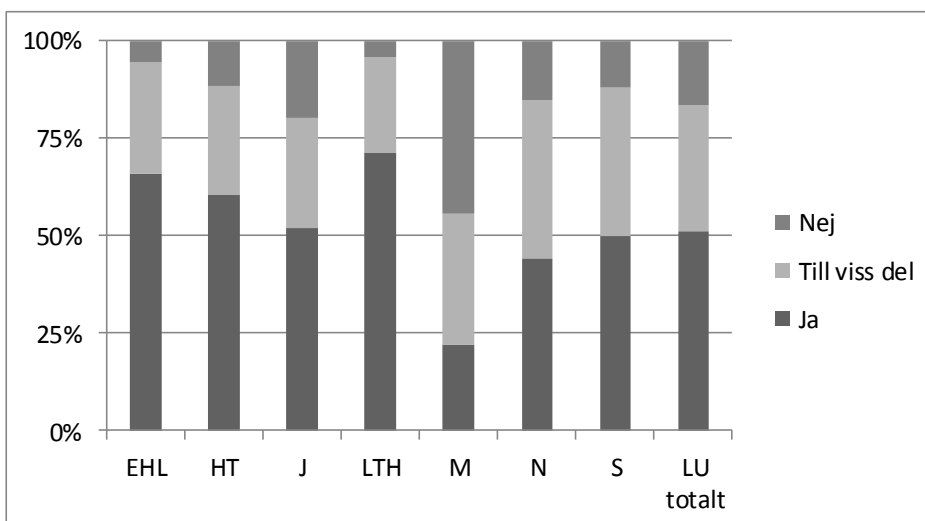
De studenter som inför eller i samband med kursstart lämnade in en idésskiss kände sig betydligt mer säkra på vad deras självständiga arbete skulle handla om än de som inte lämnat in någon skiss. Detta gäller i synnerhet de som lämnade in skissen på eget initiativ. Inom den här gruppen uppgav fler än åtta av tio att de var säkra på vad arbetet skulle handla om när kursen startade (diagram 11). Att en skiss ingår som ett obligatoriskt kursmoment medför också en ökad säkerhet i studentgruppen. Det innebär dock inga garantier. Av de som lämnat in skissen på uppmaning av någon lärare hade omkring två tredjedelar ganska klart för sig vad de ville arbeta med medan en tredjedel var osäkra. Bland de som inte lämnade in någon skiss var omkring hälften säkra på vad de ville skriva om när kursen startade.

Diagram 11: Andel studenter som ganska/mycket väl viste vad de ville skriva om vid kursstart. Fördelat utifrån om de på eget initiativ lämnade in en skiss, lämnade in en skiss som ett obligatorsikt kursmoment eller ej lämnade in någon skiss alls. Lunds universitet totalt.

Omkring hälften av de som lämnat in en skiss tyckte att de fick god respons på den från lärarhåll medan nästan var femte (17%) upplevde att de inte fick någon respons alls (diagram 12). Studenterna från LTH förmedlar i betydligt högre grad än andra att de fick feedback på sin skiss (71%). Från framförallt Medicinsk fakultet framhåller många (44%) att de lämnat in en skiss utan att få någon respons på den.

Diagram 12: Fick du respons på sin skiss? Andel studenter som lämnade in en skiss, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

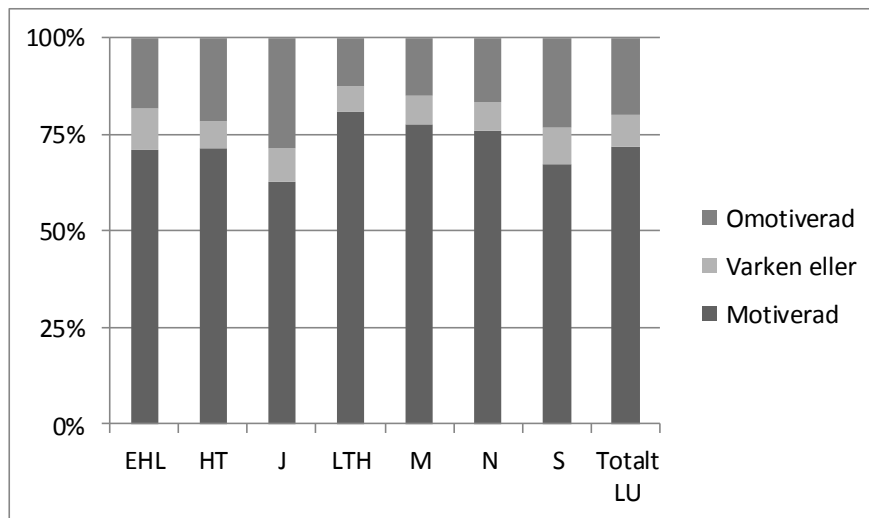

Studenternas varierade motivation

Hur studenterna blivit förberedda genom universitetsutbildningen, hur tydlig information som studenterna ges vid kursstart och om de får respons på sin planeringsskiss är på olika sätt viktigt för deras möjligheter att genomföra det självständiga arbete på ett bra sätt. Samtidigt har studenternas eget ingångsvärde stor betydelse för såväl uppstarten av arbetet som arbetsprocessen i stort. Ser studenterna fram emot att genomföra sitt självständiga arbete? Känns det som en stor och besvärlig uppgift vars värde är oklart? I en av Högskoleverkets (1999) kartläggningar av hur studenter uppfattar det självständiga arbetet framträder två diametralt motsatta bilder. Å ena sidan beskrivs en grupp studenter som betraktar det självständiga arbetet som en möjlighet att fördjupa sig i ett problemområde som de är intresserade av och som ser arbetet som en betydelsefull förberedelse inför kommande yrkesverksamhet. I den här gruppen betraktas det självständiga arbetet som ett slags mästarpövning. Å andra sidan beskrivs en studentgrupp som mer betraktar det självständiga arbetet som något nödvändigt ont som de måste genomföra för att få ut sin examen och för den här gruppen kan examensarbetet i värsta fall liknas vid en mardröm. I en intervjustudie av Strandberg och Toshach (2014) framträder också perspektiv på hur studenter kan tillskriva det självständiga arbetet olika värde och hur detta i sin tur har stor betydelse för arbetsprocessen. Bland annat beskrivs hur studenter som genomför sitt självständiga arbete kan känna sig uttråkade och att den yttre motivationen i form av ett examensbevis inte alltid är tillräcklig.

Att studenterna som genomför sitt självständiga arbete alltid betraktar studiemomentet som intressant och att de känner sig motiverade är alltså inget som kan tas för givet. Det gäller dock för de flesta. Bland studenterna som medverkar i den här undersökningen uppgav drygt sju av tio (72%) att de kände sig mycket eller ganska motiverade att genomföra sitt självständiga arbete (diagram 13). Samtidigt uppgav var femte (20%) att de kände sig mycket eller ganska omotiverade. Från LTH, medicin och naturvetenskap var andelen motiverade studenter något högre än från övriga fakulteter.

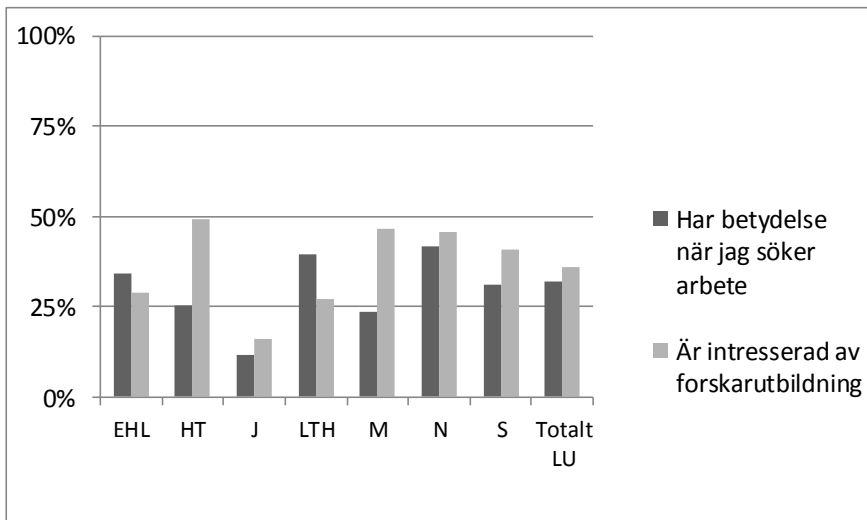
Diagram 13: Hur motiverad var du att genomföra ditt självständiga arbete? Per fakultet och Lunds universitet totalt.

De studenter som är mest motiverade är de som ser en tydlig koppling mellan det självständiga arbetet och deras fortsatta studier eller yrkesverksamhet. De allra flesta som var intresserade av att söka forskarutbildning uppger också att de upplevde stark motivation inför genomförandet av det självständiga arbetet (83%). Samma sak gäller för betydligt färre av de som inte hade något intresse av att doktorera (61%). Andra uppfattade att det självständiga arbetet skulle ha stor betydelse när de sökte jobb och av dessa var den stora merparten starkt motiverade att genomföra det självständiga arbetet (83%). Samma starka motivation upplevdes av en betydligt mindre andel av de studenter som å andra sidan tänkte att det självständiga arbetet skulle sakna betydelse när de sökte jobb (63%).

Studenternas intresse för forskarutbildningen och hur de ser på det självständiga arbetets betydelse för möjligheterna till arbete är uttryck för olika synsätt som i sin tur kan tänkas skapa olika studiemiljöer inom vilka det självständiga arbetet får olika mening och status. I de här avseendena utskiljer sig Juridisk och Naturvetenskaplig fakultet tydligast (diagram 14). Medan få studenter från Juridisk fakultet var intresserade av forskarutbildningen och inte var av uppfattningen att det självständiga arbetet skulle ha betydelse för deras möjligheter att få arbete efter utbildningen gäller det motsatta inom Naturvetenskaplig fakultet.

Diagram 14: Andel studenter som inför kursstart var intresserade av att söka forskarutbildning och som uppfattade att det självständiga arbetet skulle ha betydelse när de sökte arbete. Per fakultet och Lunds universitet totalt.

Handledning av de självständiga arbetena

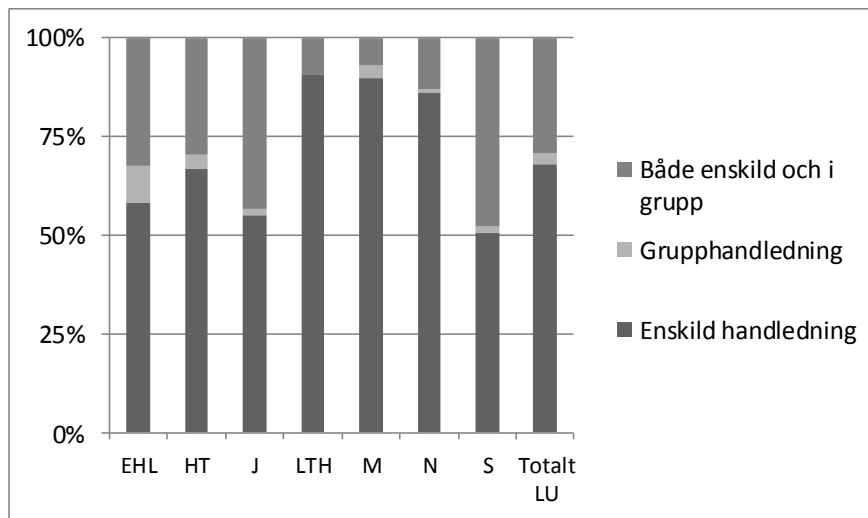
Den undervisning som studenterna möter i samband med det självständiga arbetet består som regel helt eller till största del av handledning. Därför har handledningen också en självklart central betydelse för studenternas genomförande och upplevelse av det självständiga arbetet. Samtidigt bedrivs handledning utifrån olika förutsättningar i olika miljöer. Handledning kan bedrivas enskilt eller i grupp, handledare kan vara verksamma i en tillämpningsmiljö utanför universitetet och i olika ämnen kan det självständiga arbetet utföras på olika sätt vilket kan medföra att handledningen läggs upp på delvis skilda vis. Därtill har olika studenter olika förväntningar på sina handledare. Medan den ena studenten kan önska ett långtgående stöd i det självständiga arbetets samtliga faser kan en annan student mestadels vilja arbeta oberoende handledarens vägledning. På motsvarande sätt kan olika handledare ha skilda uppfattningar i fråga om vilka uppgifter som bör ingå i handledarrollen och i vilken omfattning som handledarstödet ska ges.

Hur gestaltar sig då handledningen vid Lunds universitets olika fakulteter? Hur utbredd är grupphandledning i jämförelse med den enskilda handledningen och vad anser studenterna om dessa olika former av handledning? Hur är det att ha en handledare i en tillämpningsmiljö utanför universitetet? Vad tycker studenterna om den handledning som de fick? Vad fungerade bra och vad fungerade sämre? En annan intressant fråga anknyter till handledningens särställning som undervisningsform i samband med det självständiga arbetet? Är handledningen det enda undervisningsmomentet som finns att tillgå för studenter som genomför sitt självständiga arbete? I vilken utsträckning organiseras andra undervisningsmoment – och vad betyder i så fall dessa för hur studenternas arbete fortskrider?

Handledning enskilt och handledning i grupp

Sett över Lunds universitets samtliga fakulteter uppger nästan sju av tio studenter att de träffade sin handledare enskilt (diagram 15). Inom LTH, Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet är den enskilda handledningen den i särklass vanligaste formen. Inom övriga fakulteter är en kombination av enskild handledning och grupphandledning ett ganska etablerat arbetssätt. Bara i enstaka fall organiseras handledningen som grupphandledning utan inslag av enskild handledning.

Diagram 15: Fick du enskild handledning eller grupphandledning? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

I den mån som grupphandledning utgör studenternas enda handledningsalternativ verkar de sakna den individuella feedback som den enskilda handledningen kan ge. En student som genomförde sitt självständiga arbete med i princip enbart grupphandledning uttrycker att detta inte upplevdes som tillräckligt:

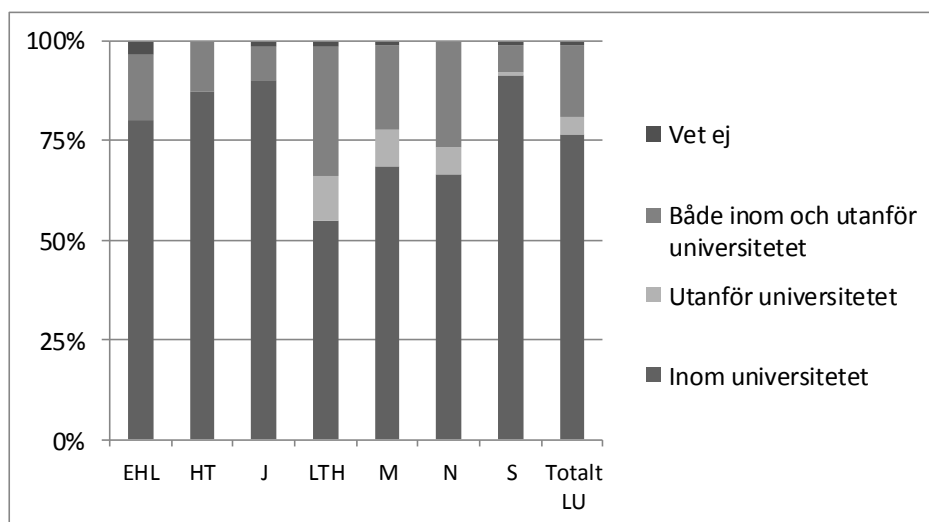
Jag minns inte om jag någonsin träffade min handledare för enskild handledning med undantag av den första träffen som alla studenter hade enskilt med huvudhandledaren så att han skulle kunna tilldela oss olika handledare. Jag hade velat ha enskild handledning. Grupphandledning är bra men enskild är även viktigt. (Kvinna, HT)

Huruvida studenterna generellt sett skulle föredra enbart enskild handledning framför en kombination av enskild handledning och grupphandledning eller vice versa är emellertid inget som kan utläsas av studiens empiriska material.

Handledare som är verksamma inom och utanför universitetet

Det är ingen ovanlighet att studenter har handledare som är verksamma utanför universitetet. Medan drygt var fjärde student (76%) hade handledare som var verksamma vid universitet handleddes nästan var femte (18%) av både en handledare som var verksam inom och utanför akademien (diagram 16). En mindre grupp studenter (4%) handleddes enbart av en handledare som inte var verksam inom universitet eller högskola. Att studenterna hade kontakt med en handledare utanför universitet var vanligast inom LTH samt Medicinsk och Naturvetenskaplig fakultet. Det förekom emellertid i någon utsträckning inom samtliga fakulteter.

Diagram 16: Var din/er handledare verksam inom eller utanför universitet? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Att både handledas av en person som är verksam inom och utanför universitetet är en upplevelse som framförallt studenterna från Naturvetenskaplig fakultet reflekterar vidare kring. Reflektionerna handlar bland annat om att handledaren utanför universitetet har haft en oklar roll och att handledarna kunde kommunicera olika mål och direktiv:

Jag hade även en handledare verksam utanför universitetet som inte var så engagerad och inte till så stor hjälp. Kanske handledare utanför universitet kan få någon sorts direktiv eller information från universitet om vad som förväntas av dem? (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

Hade två handledare. En på Lunds Universitetet, och en utanför universitetet. Hade knappt någon kontakt med handledaren i Lund, och jag tror inte ens han läste mitt arbete. Den andra handledaren däremot var fantastisk. (Man, Naturvetenskaplig fakultet)

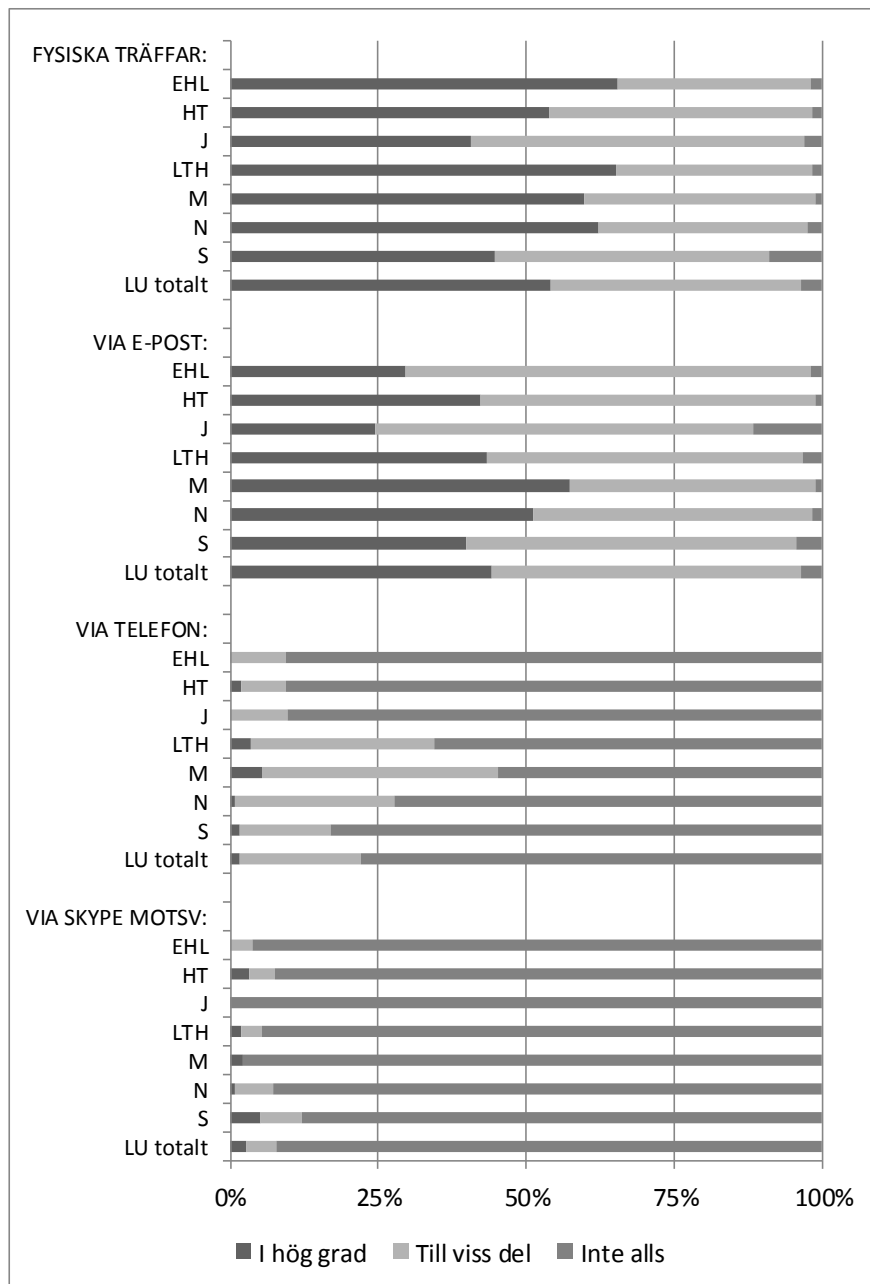
Hade huvudsakligen problem med min icke universitetsbundna handledare, med vilken jag ofta kunde ha veckovisa dröjsmål och som inte fick läst igenom och ge feedback på min rapport förrän efter utsatt inlämningstid. (Man, Naturvetenskaplig fakultet)

Jag hade två handledare varav den ena arbetade på [en arbetsplats utanför universitetet] och den andra på universitetet. Båda handledarna hade olika mål med uppsatsen och det kändes som jag fick olika direktiv på hur jag skulle gå vidare i arbetet. (Man, Naturvetenskaplig fakultet)

Hur kommunicerar student och handledare

Handledningen sker i huvudsak genom fysiska träffar och kommunikation via e-post. Drygt hälften av studenterna (54%) uppger att de i hög grad träffade sin handledare fysiskt och något färre (44%) uppger att de i hög grad kommunicerade med sin handledare via e-post (diagram 17). Att fysiska träffar och e-post är det vanligaste sättet att kommunicera gäller inom samtliga fakulteter. Det förekommer också att handledare och student stämmer av per telefon eller via skype eller motsvarande. Detta gäller dock i undantagsfall.

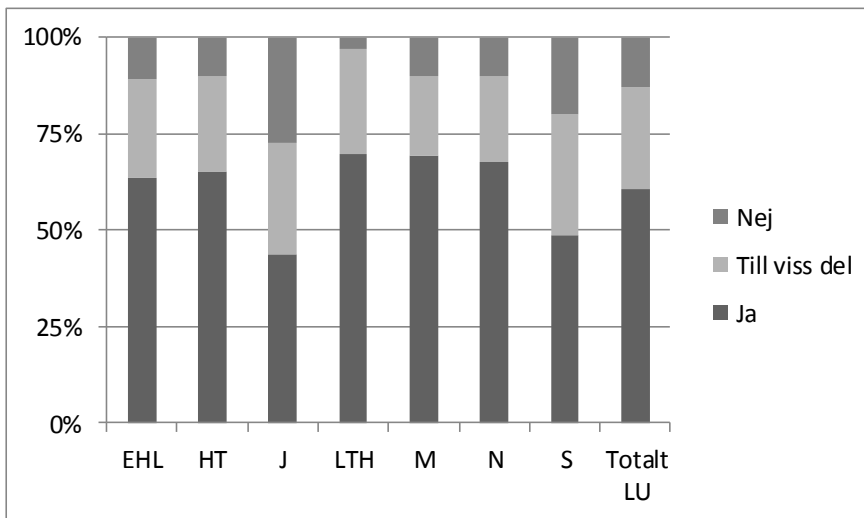
Diagram 17: Hur kommunicerade du och din handledare? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Anser studenterna att de fick tillräckligt med handledning?

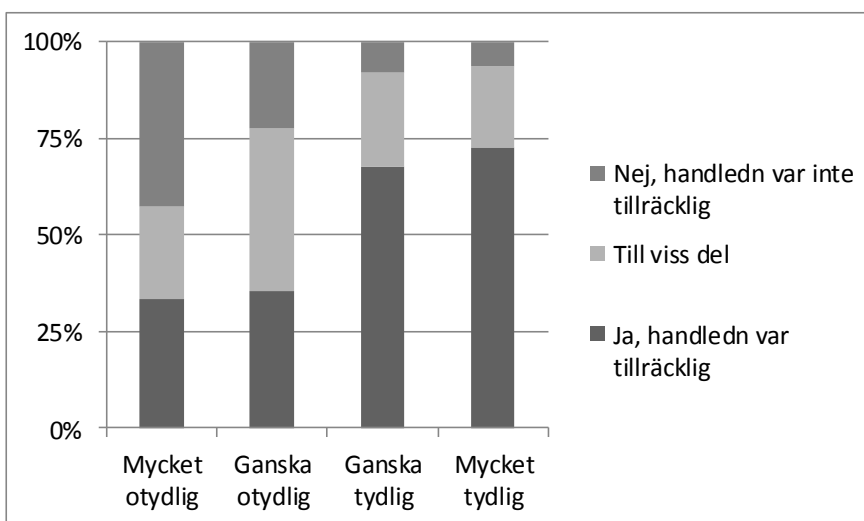
Sett över alla fakulteter framhåller sex av tio (61%) studenter att de fick tillräckligt med handledning (diagram 18). Förhållandevis få (13%) anser med bestämdhet att handledningen var otillräcklig. Studenternas uppfattning om handledningens omfattning är ganska likvärdig inom många fakulteter. Dock utskiljer sig Juridisk och Samhällsvetenskaplig fakultet på så vis att färre studenter än inom övriga fakulteter tycker att de fick tillräckligt med handledning.

Diagram 18: Fick du tillräckligt med handledning? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Huruvida studenterna fått klart för sig hur mycket handledning som de är berättigade till framstår som mycket viktigt för om de anser att de fått tillräckligt med handledning eller inte (diagram 19). Av de studenter som framhåller att de i samband med kursstart fått mycket tydlig information i fråga om handledningens omfattning anser drygt sju av tio (73%) att de fått tillräckligt med handledning. Samma sak framhålls endast av var tredje (33%) av de som omvänt upplevde sig ha fått mycket otydlig information. Detta pekar på betydelsen av att klargöra spelreglerna för handledningens omfattning och på så vis kommunicera vilka förväntningar som studenterna kan ha på sina handledare i detta avseende.

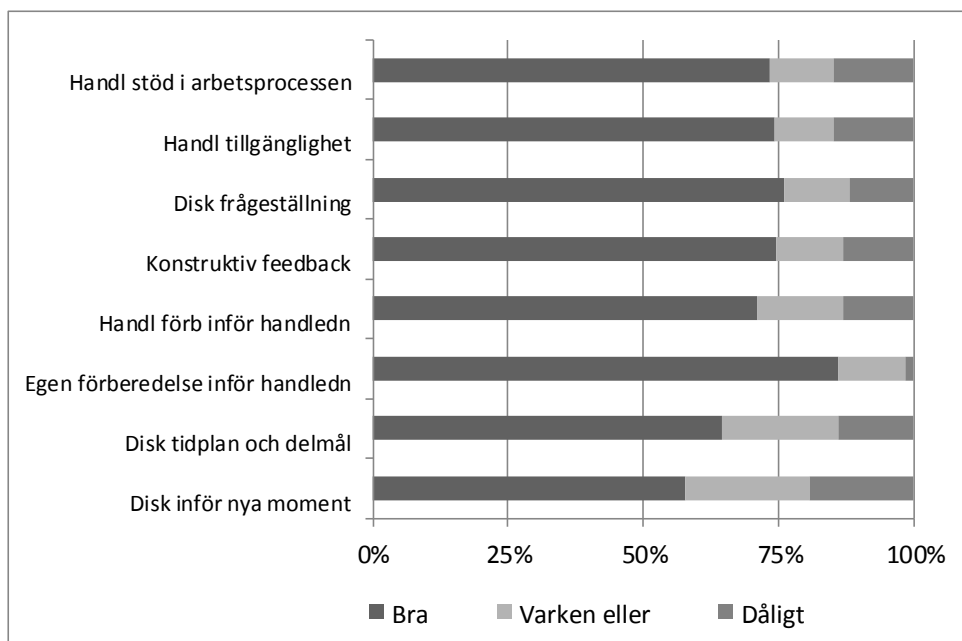
Diagram 19: Upplevde studenterna handledningen som tillräcklig? Andel studenter, fördelade utifrån hur de upplevde informationen som de fick i samband med kursstart gällande hur mycket handledning som de var berättigade till. Lunds universitet totalt.

Studenternas perspektiv på handledningens kvalitet

Den stora merparten av studenterna framhåller att handledningen fungerade väl med avseende en rad olika centrala aspekter. Sett över alla fakulteter uppger omkring tre fjärdedelar att handledningen fungerade på ett bra sätt när det gällde handledarens stöd i arbetsprocessen, handledarens tillgänglighet, konstruktiv feedback samt den diskussion som student och handledare hade kring det självständiga arbetets frågeställning (diagram 20). Att handledare och student kommer förberedda till handledningstillfället är en annan viktig förutsättning för en meningsfull handledning. Här gör studenterna generellt sett en viss åtskillnad mellan den egna och handledarens förberedelse på så vis att fler anser att de själva var väl förberedda (85%) än att handledarna var det (72%). Med tanke på att det självständiga arbetet genomförs inom en given tidsram kan det vara viktigt att i samråd med handledaren sätta upp delmål i arbetsprocessen och att göra en tidplan för hela arbetet. Denna aspekt av samspelet med handledaren är inte något som studenterna problematiserar i någon större omfattning. Medan nästan sju av tio (65%) framhöll att handledningen fungerade väl gällande tidsplanering uppgav var sjunde (14%) att handledningen fungerade dåligt i det här avseendet. Att handledare och student har någon form av diskussion inför genomförandet av nya moment i arbetsprocessen är en aspekt av handledningen som något fler studenter var tveksamma till. Nästan var femte student menade att handledningen fungerade dåligt i det här avseendet.

Diagram 20: Hur väl fungerade handledningen med avseende på följande aspekter? Lunds universitet totalt.

Generellt sett anser studenterna inom samtliga fakulteter att handledningen fungerar ganska väl med avseende på de aspekter av handledningen som efterfrågas. Samtidigt kan studenter från vissa fakulteter ha något mer betänkligheter kring handledningen än andra. Som exempel kan nämnas att var fjärde student inom juridik (24%) och drygt var femte inom samhällsvetenskap (21%) anser att handledningen fungerade dåligt med avseende på det stöd som handledaren gav under arbetsprocessen. Omkring var femte student från Juridisk (21%)

och Samhällsvetenskaplig fakultet (18%) upplevde också att handledningen fungerade dåligt med avseende på konstruktiv kritik. I det senare avseendet uttryckte nästan lika många studenter från EHL kritik mot handledningen (16%).

En aspekt av handledningen som inte efterfrågades i undersökningen men som på olika sätt framhålls som viktig när studenterna reflekterar mera fritt kring sina erfarenheter är betydelsen av att handledaren i möjligaste mån har kunskaper inom det problemområde som studenternas självständiga arbete uppehåller sig kring:

Det stora problemet under min uppsats och som också delas av flera vänner på Ekonomihögskolan är bristen på relevanta handledare. I vårt fall fick vi en handledare som inte hade något med inriktningen på kandidatkursen att göra överhuvudtaget. (Student, EHL)

Fick en handledare från ett helt annat ämne, och med lite eller ingen kunskap om mitt forskningsområde. Hade ingen att diskutera innehåll med. (Man, HT)

Jag fick inte direkt en handledare som var kunnig inom det ämnet jag skulle skriva om, vilket begränsade min feedback. Träffade inte min handledare så mycket heller och fick till stor del lägga upp hela uppsatsen själv men det löste sig ändå bra till slut. (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

Rent generellt bör handledare i högre utsträckning väljas baserat på studentens val av uppsatsämne. (Man, Samhällsvetenskaplig fakultet)

Olika erfarenheter av handledningen i olika studentgrupper

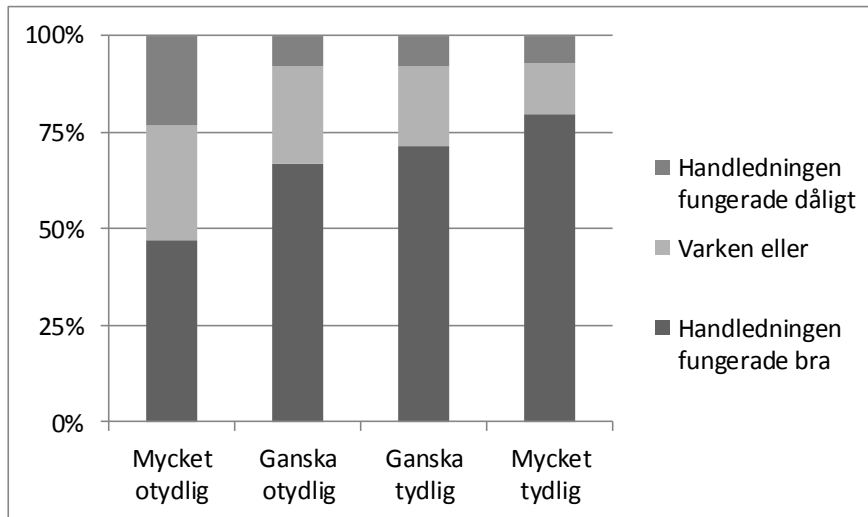
På vilka sätt kan studenternas handledarerfarenheter skilja sig åt mellan olika grupper av studenter? Är vissa grupper av studenter mer nöjda med handledningen än andra? Finns det något som särskiljer de som har positiva respektive negativa erfarenheter av handledningen?

Som tidigare framkommit gör studenter som enbart hade enskild handledning ingen annan bedömning av handledningen än de som både hade enskild handledning och grupphandledning. Sett till om studenterna genomfört sitt arbete ensamma eller i grupp framträder inte heller några skillnader i hur de upplevt handledningen. Vidare framkommer inte några skillnader mellan män och kvinnor, mellan svenska och internationella studenter eller mellan studenter som kommer från ett hem med akademisk utbildningstradition och de som saknar sådana referenser. En inte orimlig tanke är att studenter som inte är särskilt motiverade att genomföra sitt självständiga arbete riktar större förväntningar mot handledaren och på så vis har närmare till hands att bli besviken och att vara kritisk. Men så är inte heller fallet. Det finns ingen nämnvärd skillnad i fråga om hur mer eller mindre motiverade studenter upplevde handledningen.

Vad som däremot verkar göra stor skillnad är hur välinformerade som studenterna blir gällande det självständiga arbetets förutsättningar. De studenter som tycker att de blev välinformerade i samband med kursstart är också i högre grad tillfredsställda med handledningen än de som tycker att informationen av förutsättningarna var otydlig. Detta gäller så gott som inom alla fakulteter och oberoende om informationen handlar om handledningens omfattning, vilken formalia som gäller, inlämningsdatum eller betygskriterier. Ett exempel är att den stora merparten (79%) av de som fick mycket tydlig

information gällande det självständiga arbetets formalia också var nöjda med handledningen (diagram 21). Samma sak gäller för färre än hälften av de som upplevde att informationen var mycket otydlig.

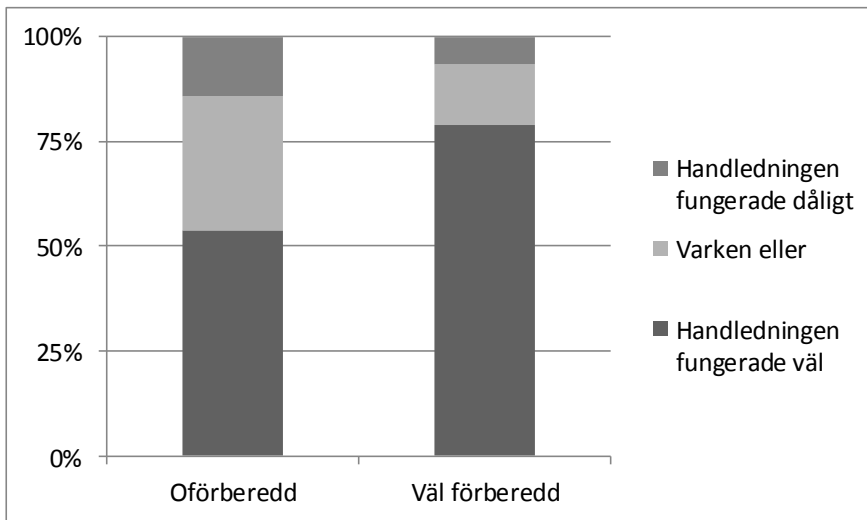
Diagram 21: Hur anser studenterna att handledningen fungerade? Andel studenter, fördelade utifrån hur de upplevde informationen som de fick i samband med kursstart gällande det självständiga arbetets formalia. Lunds universitet totalt.⁹

En annan aspekt som verkar ha väsentlig betydelse för hur studenterna bedömer handledningen handlar om hur väl förberedda på att göra ett självständigt arbete som studenterna anser att de hade blivit genom sina universitetsstudier. Ju bättre som de tidigare studierna förberett för det självständiga arbetet, desto bättre bedömning av handledningsinsatsen gör studenterna. Även detta gäller i princip inom samtliga fakulteter och det gäller oavsett om förberedelsen handlar om att skriva vetenskapliga texter, att söka litteratur, att referera vetenskapligt, att arbeta utifrån vetenskaplig metod eller att tillämpa teoretiska perspektiv. Som exempel kan nämnas att nästan åtta av tio av de studenter som tyckte sig ha blivit väl förberedda på att skriva vetenskapliga texter även ansåg att handledningen fungerade väl (diagram 22). Samma sak gäller bara för drygt hälften av de som ansåg sig vara oförberedda på att skriva vetenskapliga texter.

⁹ De olika aspekterna på handledning som ingår i diagram 20 sammanfattades i ett medelvärdesbaserat index (skala 1-5). Detta indexet har sedan grupperats i kategorierna Missnöjd med handledning (1-2,5), Varken eller (2,51-3,49) samt nöjd med handledning (3,5-5). Det är dessa kategorier som ligger till grund för redovisningen i diagram 21.

Diagram 22: Hur anser studenterna att handledningen fungerade? Andel studenter, fördelade utifrån om de upplevde att de var förberedda eller oförberedda på att skriva vetenskapliga texter. Lunds universitet, totalt.¹⁰

Att välinformerade och väl förberedda studenter i mycket högre grad än oinformerade och oförberedda tycker att handledningen fungerar antyder att förutsättningarna för handledning är betydligt mera gynnsamma i utbildningsmiljöer som prioriterar förberedelser och information inför studenternas genomförande av det självständiga arbetet. Det finns förvisso inget direkt samband mellan å ena sidan förberedelse och information och å andra sidan upplevelse av handledningen så tillvida att det inte är handledaren som står för förberedelserna och kursinformationen. Men i den mån som handledaren inte behöver kompensera för en bristfällig kurs- och utbildningsplanering kan handledningen fullt ut handla om framåtskridandet av det självständiga arbetet utan att behöva kompensera för bristfälliga förberedelser och eller vag information. Detta skapar i sin tur goda förutsättningar för en handledningssituation som är gynnsam utifrån såväl ett student som ett handledarperspektiv.

Ytterligare en aspekt av handledningen som framstår som central utifrån studenternas perspektiv är de fysiska mötena med handledaren. Av de som uppger att de i hög grad kommunicerade med sina handledare genom fysiska träffar anser nästan nio av tio (86%) att handledningen fungerade bra. Samma sak gäller för betydligt färre (62%) av de som uppger att de till vis del kommunicerade genom fysiska träffar. En mindre grupp på 19 personer uppgav att kommunikationen inte alls skedde genom fysiska träffar. Av dessa var endast sju av uppfattningen att handledningen fungerade bra.

¹⁰ De olika aspekterna på handledning som ingår i diagram 20 sammanfattades i ett medelvärdesbaserat index (skala 1-5). Detta indexet har sedan grupperats i kategorierna Missnöjd med handledning (1-2,5), Varken eller (2,51-3,49) samt nöjd med handledning (3,5-5). Det är dessa kategorier som ligger till grund för redovisningen i diagram 22.

Olika förväntningar – från studenterna på handledarna och från handledarna på studenterna

Enligt Dysthe (2002) kan ett av handledningens problem sägas bestå i att handledare har olika förväntningar på studenternas arbetsprocess och ganska skilda sätt att arbeta med handledningen på, och i linje med detta visar tidigare forskning på att formerna för och kvalitén på handledning kan variera stort.¹¹ Detta gäller inte bara mellan olika lärosäten och olika ämnesområden utan även inom specifika ämnen och utbildningsprogram. Att handledningen ibland kan utformas på mycket olika sätt är också något som påtalas av flera studenter som ingår i föreliggande undersökning. Studenterna jämför inte sällan sina erfarenheter av handledningen med varandra och kan då tycka att det verkar som att olika handledare arbetar på mycket olikartade sätt:

Väldigt olika vad olika handledare sa till sina handledargrupper, hur mycket "hjälp" man fick och hur "hårda" de var. (Kvinna, samhällsvetenskaplig fakultet)

Otroligt olik behandling av handledare när vi jämförde med andra grupper (vissa hade otroligt dåliga, få tillfällen etc), något som är otroligt orättvist. Kursen borde klargöra tidigt vad vi som studenter kan förvänta oss av handledaren och även vad de kan förvänta sig av oss. (Kvinna, samhällsvetenskaplig fakultet)

Olika nivå på handledning av olika handledare. Jag hade en bra, men det hade inte alla. (Man, EHL)

Mot bakgrund av att handledning kan utformas på mycket olika sätt kan man också sluta sig till att olika handledare har olika förväntningar på studenterna. Detta handlar kanske allra främst om gränserna för det stöd som handledningen ska inrymma och hur självständiga som studenterna ska vara (jfr t ex Högskoleverket 1997). Att arbetet ska genomföras på ett självständigt sätt är förvisso en viktig aspekt av utbildningsmomentet – men hur långt som förväntningarna på självständighet ska sträcka sig är för den sakens skull ingen enkel fråga att besvara. Problematiken är nära förbunden med att studenterna har olika stort behov av stöd och hjälp i sin arbetsprocess. Medan några studenter känner sig osäkra och oförberedda och är i behov av mycket stöd kan andra vara betydligt säkrare på hur de ska gå till väga. En central aspekt av handledarkompetensen kan mot denna bakgrund sägas bestå i att besitta en förmåga navigera mellan olika handledningssituationer och att planera och i viss mån anpassa sin handledningsinsats utifrån de behov som den enskilde studenten uttrycker. Huruvida handledaren i grunden har höga eller låga förväntningar på sina studenter självständighet och huruvida studenten har stort eller litet behov av stöd är inte desto mindre två dimensioner av handledningen som ligger som grund för väldigt olika förutsättningar för samspelet mellan handledare och student.

¹¹För variationer på hur olika handledare kan förstå sin arbetsuppgift, se Holmberg (2006).

Studenten som övergiven, självgående, lotsad eller påpassad

Mot bakgrund av handledarens krav på självständighet och studentens behov av stöd kan i sin tur olika idealtypiska bilder av den student som genomför sitt självständiga arbete tecknas. Beroende på hur handledarens krav och studentens behov kombineras i varje enskilt fall kan dessa i enlighet med figur 1 benämnas som den övergivne, den självgående den lotsade eller den påpassade studenten.

Figur 1: Fyra studentroller utifrån studentens behov av stöd och handledarens förväntningar på självständighet.

		Handledarens förväntningar på självständighet	
		Höga	Låga
Studentens behov av stöd	Stort behov	Övergiven	Lotsad
	Litet behov	Självgående	Påpassad

Den kanske mest komplexa situationen uppstår när en student som har behov av stort stöd möter en handledare som ställer höga krav på självständighet. Hur stort behovet är och hur studenterna ger uttryck för det kan självfallet variera mellan olika studenter. Men i samma utsträckning som handledaren inte förmår att möta studentens behov på ett sätt som gör att arbetet går framåt kan studenten komma att känna sig övergiven. Flera studenter i undersökningen uttrycker på olika sätt också att deras behov av stöd inte blev tillgodosedda och att de kände sig övergivna av sin handledare:

Kontakten med handledaren gick inte så bra som förväntat. Vi fick lite vägledning och till slut drog vi oss från att ta kontakt med handledaren eftersom det både var bortkastad tid samtidigt som vi hela tiden fick höra att det var "självständigt arbete" när vi kom dit [...]. (Man, EHL)

Nästantill obefintlig handledning. Vi fick hjälp att välja ämne och frågeställning men förväntades senare skriva allt utan något slags hjälp. (Man, Juridisk fakultet)

Min handledare var inte alls tillgänglig. Jag fick inte tillräckligt mycket stöd av [handledaren]. (Kvinna, Samhällsvetenskaplig fakultet)

När studenter som å andra sidan har ett mindre behov av stöd möter en handledare som förväntar sig en självständigt arbetande student är riskerna för problem och friktion avsevärt mycket mindre. Medan studenten tar ett eget ganska fast grepp om arbetet kan handledaren utforma sin handledning på ett sätt som är förenliga med förväntningar på att studenterna tar sig an arbetet med en hög grad av självständighet. På så vis kan studenterna betraktas som mer eller mindre självgående och i linje med detta uttrycker en hel del studenter som

medverkar i undersökningen att de ville och upplevde sig kunna arbeta fritt och självständigt och att de uppskattade att deras handledare inte styrde eller kontrollerade processen:

Kontakten med handledaren, att jag fick lägga upp och planera mitt arbete väldigt fritt och att jag inte hade några störande obligatoriska moment under tiden som att läsa och kommentera någon annans uppsats, det hade varit väldigt negativt och jobbigt. (Kvinna, Juridisk fakultet)

My supervisor was fairly lenient throughout the degree project course, allowing me to have a comfortable degree of freedom with it. (Man, USV)

Jag trivs med att få "fria tyglar" och arbeta självständigt. När jag väl fick kontakt med min handledare så gav hon bra återkoppling som jag kände var viktig för mitt fortsatta arbete (Kvinna, Samhällsvetenskaplig fakultet).

Att man fick välja ämne fritt inom ett brett område var väldigt motiverande. Jag arbetar även väldigt bra på egen hand och tycker om att få disponera min egen tid efter vad som passar mig. Kursen var upplagd på ett sådant sätt, vilket passade mig bra. (Kvinna, HT)

När studenter som har stort behov av stöd möter en handledare som har lägre krav på självständighet blir samspelet väldigt olik det samspel som både de studenter som känner sig övergivna eller är självgående ger uttryck för. I dessa fall antar handledaren mer karaktären av ett slags lots som ser det som sin uppgift att hjälpa studenten genom en svår passage. Studenter som på detta vis blir lotsade genom sitt självständiga arbete tar sig igenom arbetet med stöd av en handledare som möter deras behov på ett ganska långtgående sätt och de känner ofta en stor tacksamhet gentemot handledarens insats. Även om det inte alltid sätts i relation till det egna behovet av stöd och hjälp ger många studenter uttryck för att deras handledare var hjälpsamma på ett sätt som de inte tror hade varit aktuellt med någon annan handledare:

Handledaren var tillgänglig utöver tilldelad handledningstid. Trots att denne inte hade någon förpliktelse att bistå med hjälp. (Man, EHL)

Handledningen, var lätt att boka möte med handledaren och hade möjlighet att träffa honom hur mycket vi ville. (Kvinna, EHL)

Handledningen var väldigt bra. Detta berodde dock mest på handledaren jag blev tilldelad, han lade ner mycket mer tid än vad han egentligen var tvungen att lägga ner på oss. Hade jag fått en annan handledare hade kanske inte detta fungerat lika bra. (Kvinna, Juridisk fakultet)

The supervisor was easy to find and was always willing to help and give an advice. (Kvinna, LTH)

Jag hade en otroligt bra handledare som jag kände att jag kunde vända mig till oavsett vad det gällde. Det märktes att hon var van vid att handleda, framförallt så lärde jag mig väldigt mycket inom uppsatsskrivning och formulering för att det ska låta vetenskapligt och snyggt. (Kvinna, Medicinsk fakultet)

En annan möjlighet är att studenten inte känner något större behov av vägledning samtidigt som handledaren vill försäkra sig om att det finns en kontakt längs vägen för att på så vis kunna ge återkoppling på studenternas arbete i relation till de krav som det självständiga arbetet ska leva upp till. I sådana fall kan det vara så att det är handledaren som aktivt söker upp studenten, vilken i sin tur kan känna sig påpassad. Detta är sannolikt ingen vanlig

erfarenhet. Inte desto mindre ger några enskilda studenter uttryck för att ha mött en högre grad av handledarinvolvering än vad de hade önskat:

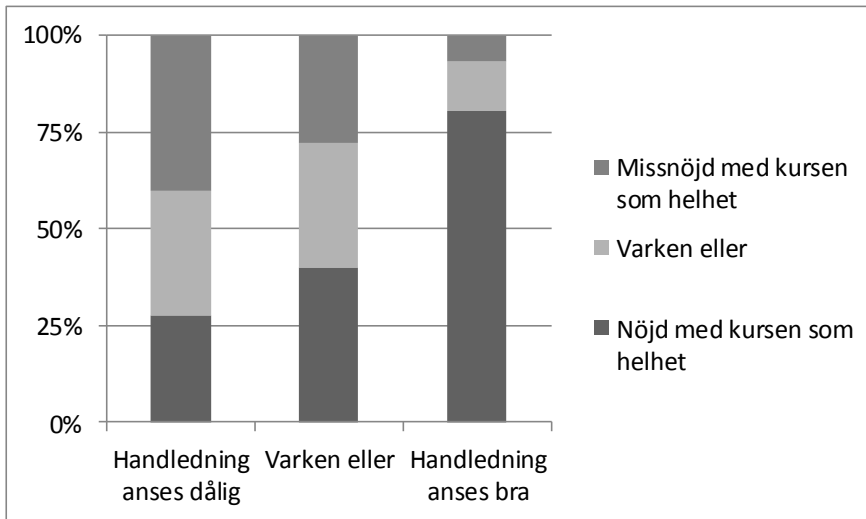
Trots att vi ofta låg relativt bra till enligt egen tidsplanering blev jag och min uppsatspartner ifrågasatta av handledaren. Givetvis behövs det för många studenter, men vi blev nästan enbart ifrågasatta eller kritiserade, vilket för oss var väldigt kontraproduktivt. (Man, EHL)

Den övergivne, självgående, lotsade och påpassade studenten svarar självklart snarare mot idealtypiska kategorier än mot ett slags exakta avspeglingar av hur varje enskild student kan erfara handledningsförhållandena under genomförandet av sitt självständiga arbete. Den övergivne, självgående, lotsade och påpassade studenten svarar inte heller mot några statistiska positioner. En student som inleder sitt självständiga arbete på ett självgående sätt kan tappa i självförtroende och komma att känna sig vilsen i ett senare skede av processen. Omvänt kan en student som inledningsvis känner sig vilsen bli lotsad en bit på vägen för att sedan bli alltmer självgående. Detta pekar på betydelsen av att handledningens intensitet varierar under arbetsprocessen. Men det reser också flera komplicerade frågor kring handledningsinsatsen. Kan den student som känner sig övergiven på mer eller mindre egen hand finna framkomliga vägar mot att bli självgående? Eller bör handledaren alltid agera som en mycket aktiv lots i relation till studenter som är i stort behov av stöd och hjälp? Och hur ska handledningen i så fall utformas för att studenten ska klara av studiemomentet – samtidigt som det fortfarande är att betrakta som ett självständigt arbete?

Handledningens centrala betydelse för studenternas erfarenhet av att genomföra ett självständigt arbete

Att döma av studenternas utsagor går det knappast att överdriva handledningens betydelse för vilka erfarenheter av utbildningsmomentet som studenterna tar med sig efter att ha genomfört sitt självständiga arbete. De allra flesta (80%) studenter som tycker att handledningen generellt sett fungerade väl förmedlar också positiva erfarenheter av kursen som helhet (diagram 23). För de som av olika anledningar anser att deras handledning inte fungerade gäller ofta det motsatta. Endast lite drygt var fjärde student (28%) som tycker att handledningen fungerade dåligt var nöjd med kursen som helhet.

Diagram 23: Hur nöjda är studenterna med kursen som helhet? Andel studenter, fördelade utifrån hur de anser att handledningen fungerade. Lunds universitet, totalt.

Att handledningen är mycket betydelsefull för studenter som genomför sitt självständiga arbete kan också illustreras av vad studenterna väljer att ta upp när de i enkätstudiens frågor med öppna svar kan reflektera mera fritt kring sina erfarenheter av studiemomentet. Här nämns ofta handledningen och insatserna från handledarna beskrivs i såväl starkt negativa som i mycket uppskattande ordalag. Medan några studenter kan beskriva handledningen som ”nonchalant” eller ”helt värdelös” kan andra beskriva sina erfarenheter av sin handledare som ”fantastisk” och ”otroligt hjälpsam”. Avslutningsvis kan noteras att handledningens centrala betydelse för hur utbildningsmomentet generellt sett upplevs och fungerar är väldokumenterat och framkommer på olika sätt i en rad andra studier. I en intervjustudie som genomförts av Höskoleverket (1999) påtalas exempelvis att studenternas kontakt med handledaren är av mycket stor betydelse för studieresultatet och i en forskningsgenomgång av Sveen och Magnusson (2013) presenteras forskning som visar att det finns ett nära samband mellan handledningens utförande och ett lyckat självständigt arbete.

Annat stöd än handledning

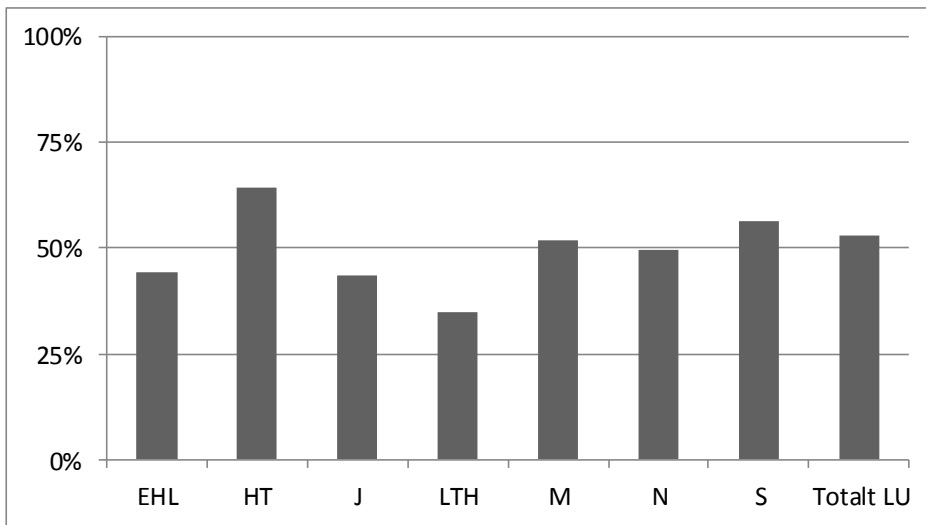
Att handledningen utgör ett helt centralt undervisningsmoment under examensarbetskursen utesluter självfallet inte annan form av undervisning eller andra pedagogiska inslag. Som Bergqvist (2013) framhåller kan examensarbetskursen bestå av moment som inte är handledning men som inte desto mindre blir en del av en medveten planering mot slutmålet i form av ett godkänt självständigt arbete. Detta kan vara olika former av föreläsningar eller seminarier som följer studenternas arbetsprocess och som t ex kan handla om vetenskapsteori, metod, akademiskt skrivande eller forskningsetik. Bergqvist (a.a) betonar även att examensarbetet kan vara ett ensamt arbete och att upplevelsen av ensamhet kan minska om en känsla av gruppidentitet och trygghet infinner sig i studentgruppen. Istället för att konkurrera med varandra, skriver Bergqvist, ska studenter kunna ge varandra stöd i form av konstruktiv återkoppling.

Hur ser det då ut med stöd utöver handledningen inom ramen för examensarbetskurserna vid Lunds universitet? I vilken utsträckning finns andra utbildningsmoment att tillgå och vilka slags stöd är det som erbjuds? Utöver utbildningarnas egen kursverksamhet finns dessutom Lunds universitets Studieverkstad som kan fungera som ett stöd. Hur välkänd är Studieverkstaden bland studenterna som genomför ett självständigt arbete? Hur stor andel av studenterna som medverkar i studien hade sökt stöd härifrån?

Förekomst av annat stöd än handledning inom ramen för examensarbetskursen

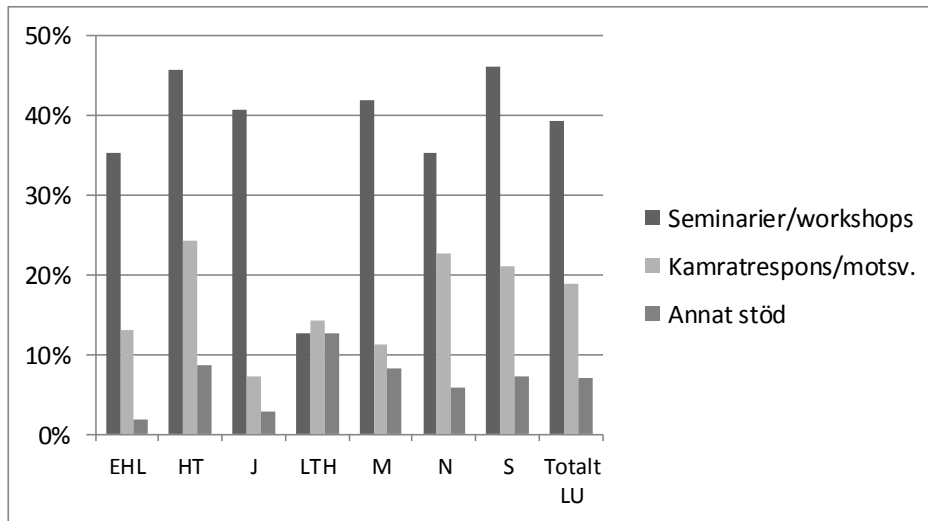
Att studenterna som går en examensarbetskurs tar del av något undervisnings- eller utbildningsmoment utöver handledningen är långt ifrån någon allmän företeelse vid Lunds universitet. Totalt sett uppger drygt hälften att de inom ramen för kursen gavs möjlighet till annat stöd än handledningen under tiden som de genomförde sitt självständiga arbete (diagram 24). Studenter från HT (64%) framhåller förekomsten av sådant stöd i något högre grad än studenter från övriga fakulteter. Från LTH uppger omkring var tredje student (35%) att de inom ramen för kursen kunde ta del av något undervisnings- eller utbildningsmoment utöver handledningen.

Diagram 24: Andel studenter som uppger att det fanns möjligheter till annat stöd än handledningen inom ramen för examensarbetskursen. Per fakultet och Lunds universitet totalt.

Olika slags seminarier är i det särklass vanligaste komplementet till handledningen. Sett över alla fakulteter uppger fyra av tio studenter att de inom ramen för kursen tog del av ett eller flera seminarier medan de genomförde sitt självständiga arbete (diagram 25). I sammanhanget utskiljer sig LTH genom att färre studenter än inom övriga fakulteter uppger att de hade möjlighet att ta del av något seminarium inom ramen för kursen. Omkring var femte student framhåller därutöver att kursen som de gick på inrymde någon form av organiserad kamratrespons under genomförandet av det självständiga arbetet. Detta framhålls i högre grad av studenterna inom HT, naturvetenskap och samhällsvetenskap än inom övriga fakulteter. En del studenter lyfter fram andra former av stöd som funnits parallellt med handledningen. Här nämns bland annat rådgörande med kursansvarig, lärare eller doktorander som är verksamma vid den aktuella institutionen samt olika former av biblioteksstöd. Dessutom omnämns SI-verksamhet (Supplement Instructions)/mentorverksamhet, genom vilken studenten fått råd och stöd av mer erfarna studenter.

*Diagram 25: Vilka möjligheter till annat stöd än handledning fanns inom ramen för kursen?
Per fakultet och Lunds universitet totalt.*

I gruppen av studenter som inte tog del av något undervisnings- eller utbildningsmoment utöver handledningen förmedlas viss kritik mot vad som uppfattades som en bristfällig kursplanering. Detta kan handla om att man menar att parallella seminarier eller föreläsningar skulle kunna vara ett stöd i arbetsprocessen eller att man bara ställer sig allmänt frågande till en alltför individualistiskt orienterad kursstruktur:

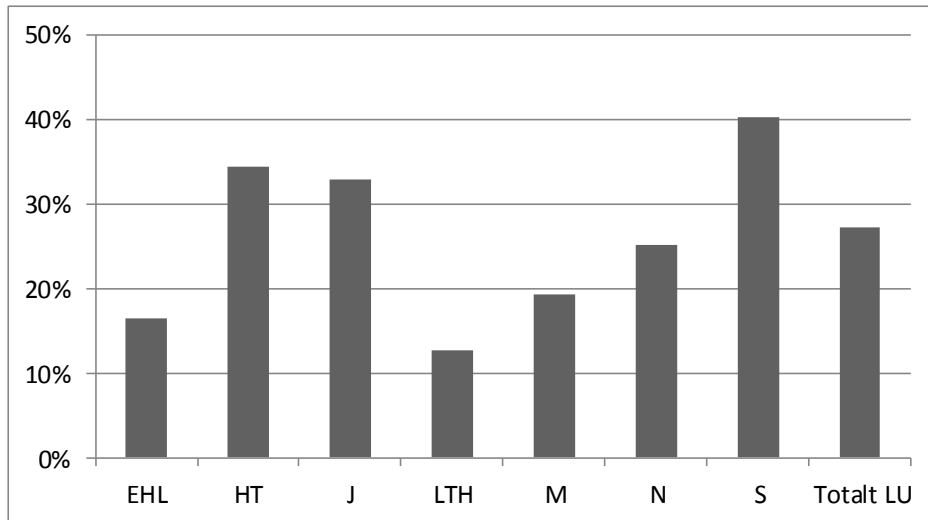
I samband med examensarbetet [...] lämnas studenten helt själv. Inga föreläsningar eller seminarier eller kurser finns att tillgå. Detta är väldigt oinspirerande. Jag tycker att man borde lägga upp en bättre struktur för xjobbare. (Kvinna LTH)

Uppsatskurs? Nja. Själva "kurs"-momentet uppfattade jag aldrig. (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

Kännedom om och kontakt med Lunds universitets Studieverkstad

Studenter har också möjlighet att söka pedagogiskt stöd utanför kursens ramar. Häribland märks Studieverkstaden som bland annat erbjuder skrivhandledning till studenter vid Lunds universitet. Sett över hela universitet hade drygt var fjärde student (27%) kännedom om Studieverkstaden när de påbörjade sitt självständiga arbete (diagram 26). Kännedomen var betydligt större inom HT, juridik och samhällsvetenskap än inom övriga fakulteter.

Diagram 26: Kände du till Studieverkstaden vid Lunds universitet när du påbörjade ditt självständiga arbete? Per fakultet och Lunds universitet totalt.

Av studenterna som medverkar i undersökningen hade 13 stycken kontaktat Studieverkstaden i samband med att de genomförde sitt självständiga arbete. Detta svarar mot 2% av studenterna i undersökningen i stort och 7% av dem som kände till att Studieverkstaden fanns att tillgå. Åtta av de 13 studenterna genomförde arbetet inom Samhällsvetenskaplig fakultet. De som sökte stöd uppger att de främst ville ha hjälp med arbetets struktur samt språklig feedback.

Examination

Samtliga som medverkar i undersökningen hade blivit färdiga med sitt självständiga arbete när de besvarade enkätformuläret och de hade därmed skaffat sig erfarenhet av hela arbetsprocessen från uppstart fram till ett färdigställt och godkänt självständigt arbete. Även om samtliga var färdiga hade inte alla lyckats färdigställa det självständiga arbetet inom de givna tidsramarna. Vad beror det på? Hur förklarar studenterna själva att det dröjde att bli färdig? Efter det att studenterna slutfört sitt arbete ska det granskas och examineras av företrädare för utbildningen. Hur går detta till? Avslutas kurserna alltid med ett examinationstillfälle? I vilken utsträckning är examinatorrollen skild från handledarrollen? En annan central aspekt av examinationen är återkopplingen från examinatorn. Hur tydligt motiveras betyget? Vad anser studenterna om den återkoppling på det självständiga arbetet som de får från utbildningen?

Studenter som blev och inte blev färdiga inom utsatta tidsramar

Alla som ingår i urvalet till undersökningen har färdigställt sitt självständiga arbete och den stora merparten av de som medverkar (90%) hade lyckats med att bli färdiga inom de givna tidsramarna. Inom EHL (98%), medicin (98%) och juridik (97%) blev nästan alla klara i tid. Samma sak gäller för något färre inom framförallt HT (83%) och samhällsvetenskap (86%). Drygt var fjärde student (27%) som uppger att de inte blev färdiga i tid framhåller också att de inte fick tillräckligt med handledning. Betydligt färre (12%) av de studenter som blev klara i tid anser att handledningens omfattning var otillräcklig. I övrigt kan noteras att fler av de som skrev i grupp om två (99%) i högre grad lyckades bli klara inom utsatt tid än de som skrev ensamma (89%). Detta gäller inom samtliga fakulteter.¹²

Flera studenter som inte blev klara i tid reflekterar kring fördröjningen i en fråga med öppet svar och deras kommentarer visar på mycket varierade skäl. Medan några pekar på just handledningen och att den upplevdes som svag och oengagerad lyfter andra fram att fältstudier av olika skäl drog ut på tiden eller att det uppstått problem med teknisk utrustning. Andra studenter förklarar fördröjningen med faktorer som mer eller mindre befinner sig bortom utbildningens påverkansmöjligheter. Några uppger att de var splittrade eftersom de antingen hade eller fick arbete eller annan parallell sysselsättning medan de genomförde sitt självständiga arbete eller att de av privata skäl hade svårt att ha fullt fokus på att slutföra arbetet. Andra lyfte fram sin egen motivation och ambition. Medan några pekar på att de saknade motivation och arbetsdisciplin framhåller andra att det snarast var deras höga ambitioner som gjorde det svårt att slutföra arbetet. Att höga ambitioner kan ha en fördröjande effekt är också något som framkommer av de statistiska analyserna. Exempelvis

¹² Jämförelsen inryms inte av Juridisk fakultet där ingen skrev i grupp. Observera också att antalet svarande inom någon fakultet är begränsat eftersom de inrymmer få som skriver i grupp.

blev de studenter som uppgav att de hade ett mycket stort intresse av att söka forskarutbildningen i lägre grad klara inom utsatt tid än de som hade ett svalare intresse för forskarstudier.¹³

De som inte blivit godkända på sitt examensarbete inom utsatt tid kan inte självklart räkna med fortsatt stöd från handledare eller utbildning. Av de som inte blev färdiga i tid upplever fler än var fjärde att de inte alls (7%) eller bara i låg grad (19%) fått fortsatt stöd från institutionen. Problemet uttrycks av studenter inom HT, LTH, naturvetenskap och samhällsvetenskap.

Examinationstillfället och återkoppling från examinerator

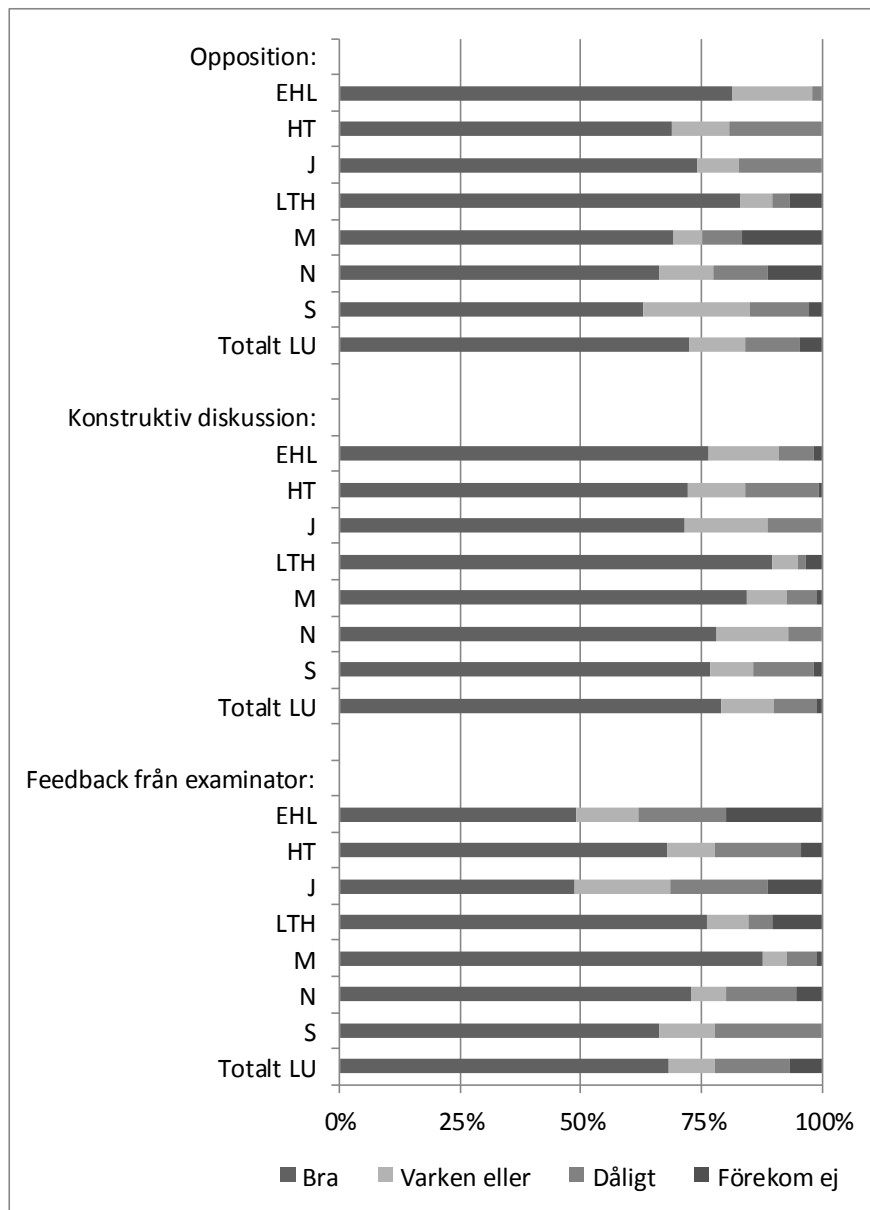
För nästan alla studenter (97%) som medverkar i undersökningen avslutades examensarbetskursen med ett examinationstillfälle, ofta arrangerat som ett seminarium. Enstaka studenter inom HT, LTH samt Naturvetenskaplig och Samhällsvetenskaplig fakultet uppger att de inte hade något särskilt examinationstillfälle. Detta gäller i högre grad för de som inte blev klara inom given tidsram och som därmed inte examinerades inom ramen för den ordinarie kursstrukturen.

Som regel ingår en opposition som en del av examinationstillfället. Sett över hela universitetet så är det få studenter (5%) som inte fått sitt arbete kommenterat av en opponent. Drygt sju av tio (72%) upplevde oppositionsmomentet som positivt medan lite mer än var tionde tyckte att oppositionen fungerade dåligt (diagram 27). Medan merparten (83%) som genomförde sitt examensarbete vid LTH har positiva erfarenheter av opponeringen framhåller uppemot var femte student inom HT (19%) och juridik (17%) att de tyckte att oppositionen var dålig. De flesta – nästan åtta av tio – upplever att deras självständiga arbete på det stora hela diskuterades på ett konstruktivt sätt vid examinationstillfället. Även i detta avseende utmärker sig LTH genom att en högre andel studenter (89%) än inom övriga fakulteter framhåller att examinationstillfället innefattade en konstruktiv diskussion om arbetet.

En annan central aspekt av examinationstillfället är på vilket sätt och i vilken omfattning som examineratorn framför sina synpunkter på det självständiga arbetet. De flesta (68%) förmedlar att examinationstillfället fungerade bra med avseende på den feedback som de fick från sin examinerator. Samtidigt ger studenter vid olika fakulteter uttryck för olika erfarenheter. Medan nästan nio av tio studenter inom medicin (88%) tycker att de fick bra feedback av sin examinerator gäller samma sak för knappt hälften (49%) inom EHL och Juridisk fakultet (49%).

¹³ Av de som uppgav att de vid kursstart hade ett mycket stort intresse av att söka forskarutbildningen blev 85% klara inom utsatta tid. Samma sak gällde för 94% av de som var ganska intresserade, 95% av de som var ganska ointresserade och 93% av de som var mycket ointresserade.

*Diagram 27: Hur fungerade examinationstillfället med avseende på följande aspekter?
Andel studenter fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.*

Att examinationstillfället och responsen från examinatorn är centrala för hur studenterna upplevde kursen och vilka erfarenheter som de tog med sig från genomförandet av det självständiga arbetet framkommer av den mängd kommentarer som formulerats av de som har kritiska synpunkter. Som framgår av diagram 27 ovan har de flesta positiva erfarenheter av hur examinationen fungerade. Men för de som ger uttryck för den motsatta erfarenheten verkar besvikelsen vara mycket stor. Några uttrycker sin besvikelse över att examinatorn inte var med vid examinationstillfället:

Extremt dåligt att examinator inte närvarade på seminariet. Ekonomihögskolan borde genast ändra så att examinatorn alltid närvarar vid seminariet, mycket viktigare att examinatorn är där än att handledaren närvarar. (Man, EHL)

Examinatorn var ej närvarande vid framläggningen samt att min opponenter hade ingen kunskap inom det området som jag skrev. (Man, HT)

Examinator ej med vid redovisningen/seminariet. (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

Andra framhåller att de är besvikna eftersom de upplevde att examinatorn var dåligt påläst eller verkade vara ointresserad:

Examination var jättedålig. Jag blev väldigt besviken att jag inte fick chansen att diskutera min uppsats/försvaret. Jag blev lurad på det som skulle ha varit höjden på min akademiska karriär. Examinatorn ställde två mycket otydliga frågor och hade inga fler kommentarer. (Kvinna, HT)

Ensure that examiners actually read the theses they examine! My examiner asked me only one question, the answer to which was in my paper. I have no idea why I got the grade I did when she gave absolutely no feedback. (Kvinna, HT)

Det saknades också feedback från examinatorn, vilket jag har tyckt var det sämsta. Skulle ha ordnats ett feedback tillfälle, men som vad jag vet aldrig blev av. (Kvinna, Juridisk fakultet)

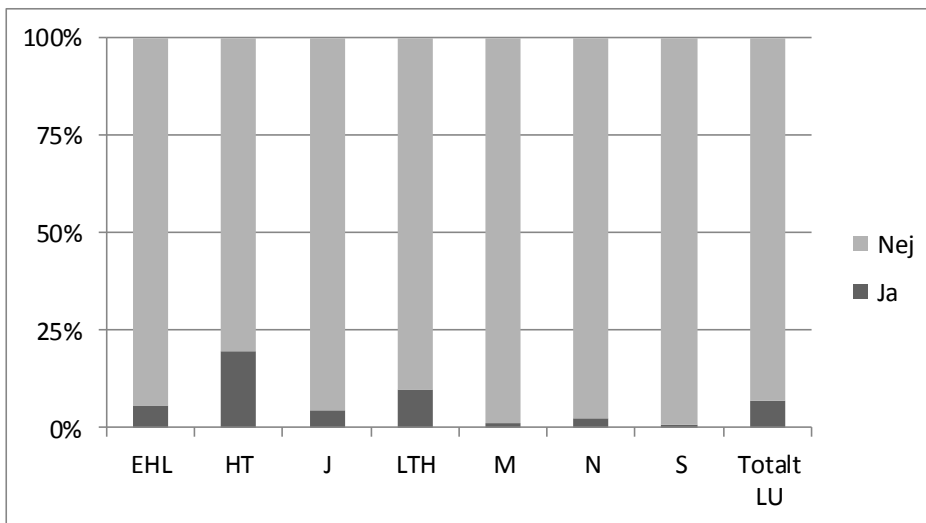
Feedback... fick ingen feedback öht. Examinatorn hade på sin höjd bläddrat igenom uppsatserna vid opponeringen. Det är synd för det är ju genom konstruktiv kritik man lär sig och utvecklas. (Kvinna, Juridisk fakultet)

Handledare som examinerar

Enligt de riktlinjer som uttrycks i *Rättighetslistan för Lunds universitets studenter*¹⁴ bör handledare och examinator om möjligt inte vara samma person, om inte särskilda och väl motiverade skäl föreligger. Ett viktigt argument är att ett system med separerade funktioner blir mer rättssäkert för studenten. Dessutom kan det vara svårt för den enskilde läraren att balansera mellan den stödjande handledarrollen och den betygsättande examinatorrollen. I de flesta fall examineras också det självständiga arbetet av en person som inte varit involverad som handledare i arbetsprocessen. Samtidigt är det inte helt ovanligt att den som handleder arbetet också är examinator. Sett över hela studentgruppen uppger 7% att handledare och examinator var samma person och detta förekommer inom alla fakulteter (diagram 28). Det är dock vanligare inom framförallt HT men även LTH där var femte (20%) respektive var tionde student (10%) uppger att deras handledare examinerade deras arbete.

¹⁴ <http://www.lu.se/sites/www.lu.se/files/handbok-rattighetslistan-webb.pdf>

Diagram 28: Var handledare och examinerator samma person? Andel studenter fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Studenters perspektiv på examinatorns bedömningar och handledarens vägledning

Samtidigt som handledare och examinerator förväntas vara olika personer innebär separerade funktioner utmaningar som utbildningarna måste ta sig an och förhålla sig till. Att vara handledare och att vara examinerator innebär att ha olika roller i förhållande till studenternas arbetsprocess och det färdigställda självständiga arbetet. Både handledare och examinerator är emellertid på olika sätt sysselsatta med att bedöma studenternas arbete. Medan handledaren gör en kontinuerlig bedömning och återkoppling under arbetets gång står examineratorn för den slutliga bedömningen av det självständiga arbetets kvalitet. Detta kan leda till en situation där studenten upplever att deras handledare sagt en sak medan deras examinerator säger en annan. Dessa ganska komplexa utgångspunkter förutsätter som regel dialog och samarbete mellan handledare och examinerator. Detta verkar dock inte alltid vara en enkel sak. I 2013/2014 års ärenderapport från Studentombudet vid Lunds universitet beskrivs hur studenter upplever att examinerator och handledare ibland kan förmedla olika syn på vad som är ett bra självständigt arbete. Frustrationer över motstridiga signaler från handledare och examinerator är också ett av de mest centrala problemområdena när studenterna i föreliggande undersökning förmedlar kritiska perspektiv gällande examinationen av deras självständiga arbete.

Det var även väldigt oklart med vad som gällde i väldigt konkreta frågor där handledaren sa en sak och examineratorn sedan gav kritik i exakt motsatt riktning. Detta var förvirrande och ledde till frustration. (Kvinna, Juridisk fakultet)

Vi fick många motsägelsefulla informationer. Handledare på kursen och examinerator på uppsattsseminariet hade olika uppfattning om vissa moment på mitt examensarbete. Information som jag på uppmaning av handledare hade strukit, ansåg [examineratorn] var en brist i mitt examensarbete. (Kvinna, HT)

Jag hade också av handledaren fått beskedet om att jag inte behövde en forskningsöversikt på grund av innehållet i min uppsats. Jag blev sedan tvingad att skriva om och göra en sådan i alla fall för att bli godkänd. (Kvinna, HT)

Handledarens och examinatorns relation till varandra och vad de förväntar sig av en uppsats. De hade otroligt dålig kommunikation med varandra. (Kvinna, HT)

Jag fick kritik av examinatorn för vissa delar av uppsatsen som min handledare föreslagit och "godkänt" på förhand. De hade olika syn på hur vissa saker skulle göras i arbetet och hur de skulle bedömas. Helt oacceptabelt. (Man, Juridisk fakultet)

Min handledare och min examinator ställde olika krav på min uppsats vilket gjorde det förvirrande för mig, visste inte hur "bra" den egentligen var så jag visste inte vilket betyg jag kunde förvänta mig. Också personen som opponerade såg på min uppsats annorlunda mot vad min handledare gjort. (Kvinna, Juridisk fakultet)

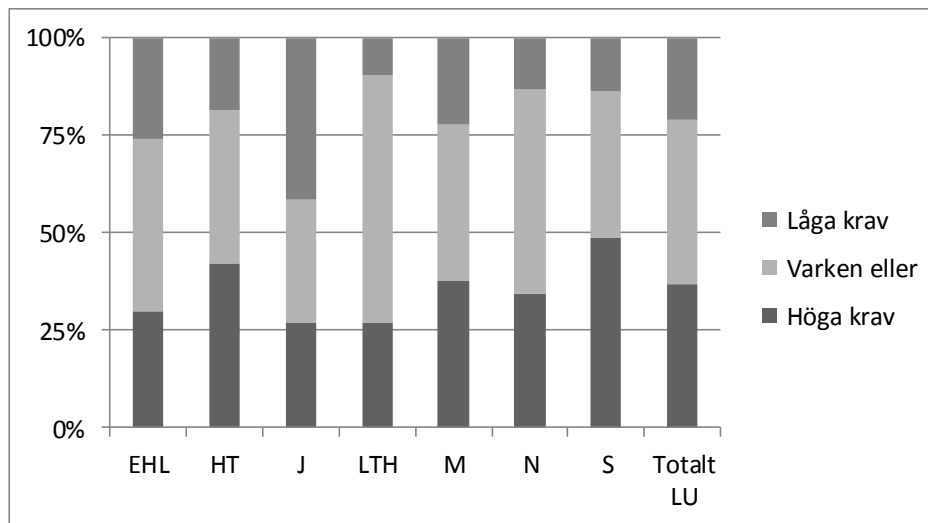
Att studenter ibland kan uppleva olika signaler från lärarhåll och att detta leder till förvirring i studiesituationen aktualiserar betydelsen av att en kursansvarig lärare tydliggör förutsättningarna för alla inblandade parter samt fungerar som en koordinator i relation till handledare och examinatorer. Att det också kan förekomma att studenter upplever att kursledare och examinator förmedlar olika direktiv understryker betydelsen av ett sådant upplägg:

Examinatorn och kursledarna verkade inte heller överens om vilka regler som gällde. Jag fick kommentarer om att ändra saker som stred mot den mall jag fått från kursledare, jag försökte då få tag på handledare eller kursledare för att fråga vem jag skulle följa, fick inget svar som vanligt, så jag gick efter examinatorns synpunkter. (Kvinna, Naturvetenskaplig fakultet)

Studenternas bedömning av kravbilden för att bli godkänd

Hur studenterna bedömer kraven för att bli godkända på sitt självständiga arbete varierar såväl mellan som inom fakulteter och sannolikt även inom en och samma utbildning. Sett över hela Lunds universitet anser fler studenter att kraven var höga (37%) snarare än låga (21%). Studenterna vid Juridisk fakultet utskiljer sig från det generella mönstret genom att fler tyckte att kraven var låga snarare än höga.

Diagram 29: Hur uppfattade du kraven för att bli godkänd? Per fakultet och Lunds universitet totalt.

Även om det generellt sett är något fler som pekar på höga snarare än låga krav är det i princip enbart inom gruppen som anser att kraven var för låga som kritiska perspektiv på kravnivån formuleras. Kommentarererna handlar ofta om att lågt ställda krav leder till orättvisa och att självständiga arbeten som upplevs vara i alltför bristfälligt skick godkänns. I något fall påtalas också att examinatorer inom samma utbildning upplevdes ställa väldigt olika krav för att studenterna skulle bli godkända.

Vi hålls för mycket i handen. Jag var väldigt chockad över den dåliga kvalitén på arbeten som godkänts efter att på eget bevåg läst igenom flertalet, jag kände mig arg och besviken över hur mycket lägre kraven var än jag hade förstått dem som. De som skrev bra arbeten skrev dem väldigt bra, och de som skrev dåligt skrev dem väldigt dåligt. Vad jag förstod godkändes alla i slutändan. (Man, Naturvetenskaplig fakultet)

Att examinationskraven var så låga att vissa inte borde blivit godkända. (Kvinna, Medicinsk fakultet)

Eftersom kraven på att bli godkänd är löjligt låga så känns det lite tråkigt att personer som lägger ner massor av arbete och de som i stort sett har semester i ett halvår bedöms likadant. (Är bara möjligt att få IG eller G på medicin). (Man, Medicinsk fakultet)

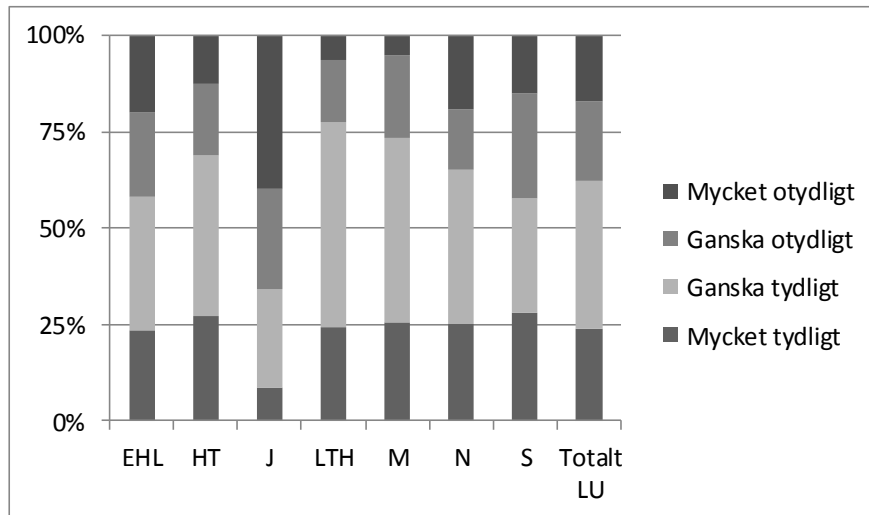
ÄVEN ojämnt mellan examinatorerna (på Campus Helsingborg) där vissa var otroligt kritiska medan andra godkände allt. Måste finnas större kommunikation mellan handledare och handledare men även examinatorerna så att studenterna behandlas rättvist. (Kvinna, Samhällsvetenskaplig fakultet)

Betygsättning

Att betygsätta ett självständigt arbete medför inte sällan komplicerade ställningstaganden och avväganden och examinatorns beslut kan sällan sägas bygga på några exakta mätningar. Att det inte bara kan vara svårt för examinatorn att sluta sig till ett omdöme utan också att kommunicera ställningstagandet till studenterna framgår av studenternas ganska ofta ifrågasättande hållning till hur examinatorns omdöme begripliggjordes för dem (diagram 30). Drygt var tredje student vid Lunds universitet i stort tycker att betyget motiverades ganska (21%) eller mycket ottydligt

(17%). Mest undrande ställer sig studenterna från Juridisk fakultet där fyra av tio upplever att betyget motiverades på ett mycket otydligt sätt.

Diagram 30: Hur tydligt motiverades ditt betyg av examinatorn? Per fakultet och Lunds universitet totalt.

Att motiveringen av betyget är en angelägen fråga för studenterna framkommer tydligt när de reflekterar kring examinationen i en av studiens frågor med fritextsvar. Kommentarererna handlar inte sällan om att betygsmotiveringen från examinatorn upplevts som bristfällig. Dessutom framhåller en del studenter att de uppfattade bedömningskriterierna som vaga.

The grading system and the written feedback from the examiner (to explain my grade) should be more clear and thorough. The feedback was short and very positive but I did not understand what was missing from getting the highest grade. (Kvinna, EHL)

The grading process should be outlined better. After spending ages on a thesis, realizing that it'll be read by just one person that will judge your grade subjectively (no matter how -objective- criteria are) breaks spirit. It all depends on that one particular person and how s/he relates to what is written at the time. (Man, EHL)

Feedbacken var väldigt dålig, ingen som helst motivering till varför just det aktuella betyget gavs och inte heller mer allmän feedback om vad som var bra och dåligt. (Kvinna, Juridisk fakultet)

Obefintlig motivering till betyget. Känner mig underbetygsatt jämfört med hur mina kamrater bedömdes. (Man, Juridisk fakultet)

Jag kan inte komma ihåg något speciellt nu som jag känner fungerade dåligt då. Dock hade jag gärna sett att jag fått lite mer feedback från examinatorn vad han baserade mitt betyg på, oavsett om det var godkänt eller inte. Det hade varit bra med ett skriftligt utlåtande. Det hade varit kul att läsa nu i efterhand och ha att gå tillbaka till för att komma ihåg vad man gjorde bra och vad man kanske bör tänka på i framtiden för framtida projekt. (Kvinna, Medicinsk fakultet)

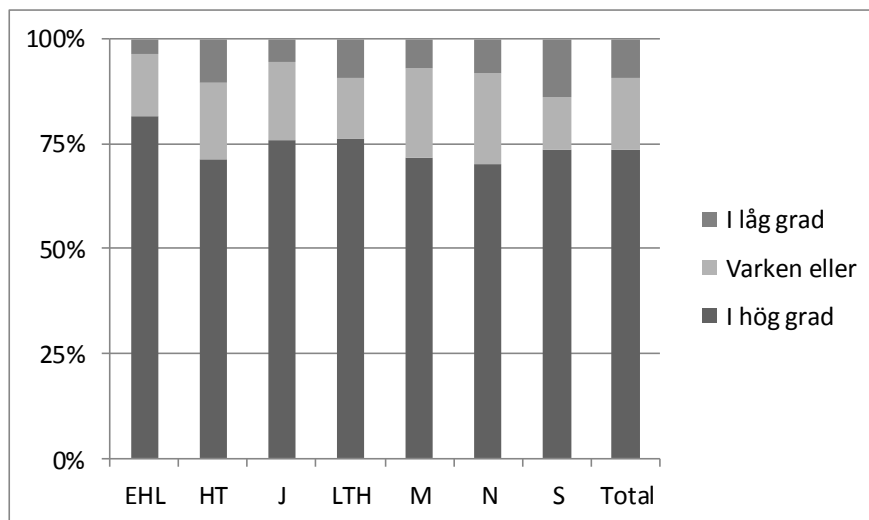
Ingen kritik från examinatorn. Varken positiv eller negativ. Bara att vi blev godkända. (Kvinna, LTH)

Min examinator gav mig ingen feedback på examinationen och ungefär 10-15 rader skriftligt efter lååååång tid. Jag har fortfarande ingen aning om varför jag fick ett C och inte högre betyg. (Kvinna, Samhällsvetenskaplig fakultet)

De flesta är stolta över sitt självständiga arbete

Samtidigt som studenter anser att de skulle kunna få utförligare återkoppling och bättre motiverade betyg är de flesta som genomfört ett självständigt arbete vid Lunds universitet stolta över sin studieinsats. Sett över studenterna över hela Lunds universitet framhåller nästan tre fjärdedelar (73%) att de i hög grad är stolta över sitt självständiga arbete och färre än var tionde (9%) uttrycker en direkt besvikelse eller ett missnöje i det här avseendet (diagram 31). Att den stora merparten av studenterna är stolta över sitt arbete gäller inom samtliga fakulteter.

Diagram 31: Är du stolt över ditt färdiga självständiga arbete? Andel studenter, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

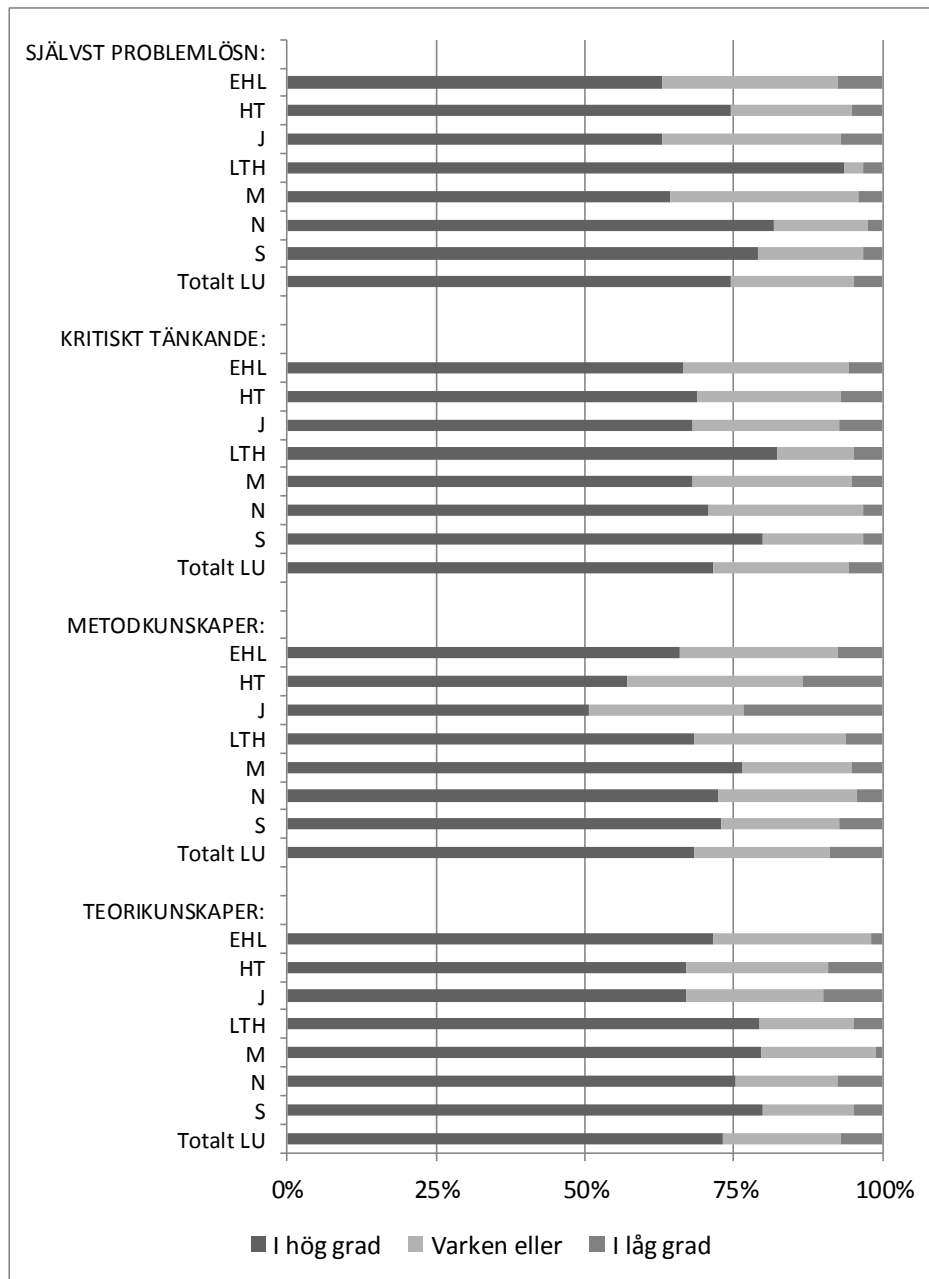
Kunskapsutveckling och lärande

Kvaliteten på studenternas färdiga självständiga arbeten kan å ena sidan betraktas som ett slags kvitto på hur utbildningen fungerar såtillvida att utbildningsmomentet är ett tillfälle för studenterna att tillämpa de kunskaper som de tillägnat sig under utbildningen. Å andra sidan är det självständiga arbetet självfallet ett utbildningsmoment som ger många nya möjligheter till fördjupning, lärande och kunskapsutveckling. Detta kan till exempel handla om att studenterna utvecklar sina kunskaper och färdigheter i fråga om vetenskaplig teori, metod och analys. Det kan också handla om att studenterna förbättrar sitt skrivande och att de ges möjlighet att testa sin förmåga att planera och genomföra ett stort arbete inom förhållsdefinierade tidsramar. Hur ser då studenterna på sin kunskapsutveckling? Vad har de lärt sig av att ha genomfört ett självständigt arbete? Studenternas behållning av det självständiga arbetet kan också diskuteras utifrån såväl ett bildningsperspektiv som ett nyttoperspektiv. Hur kan studenternas kunskapsutveckling förstås utifrån ett bildningsperspektiv? Hur ser studenterna på vilken nytta som de kommer att ha av sitt arbete i framtiden?

Studenternas kunskapsutveckling

Många studenter framhåller att genomförandet av det självständiga arbetet i hög grad utvecklade deras kunskaper och förmågor inom flera olika områden. Omkring tre av fyra vid Lunds universitet i stort uppger att det självständiga arbetet i hög grad innebar att de stärkte sin förmåga att självständigt lösa problem och att de i hög grad utvecklade sitt kritiska tänkande och sina teoretiska kunskaper (diagram 32). Knappt sju av tio (68%) tycker också att det självständiga arbetet ledde till att de i hög grad utvecklade sina kunskaper om vetenskaplig metod. Erfarenheterna kan dock skilja sig åt mellan olika fakulteter. Exempelvis framhåller nästan alla studenter från LTH att genomförandet av examensarbetet ledde till en utvecklad förmåga till självständig problemlösning. Samma sak framhålls av betydligt färre inom framförallt EHL, juridik och medicin. Vidare utskiljer sig studenterna från Juridisk fakultet genom att en högre andel (23%) än inom övriga fakulteter uppger att de i låg grad utvecklade sin metodologiska kunskaper.

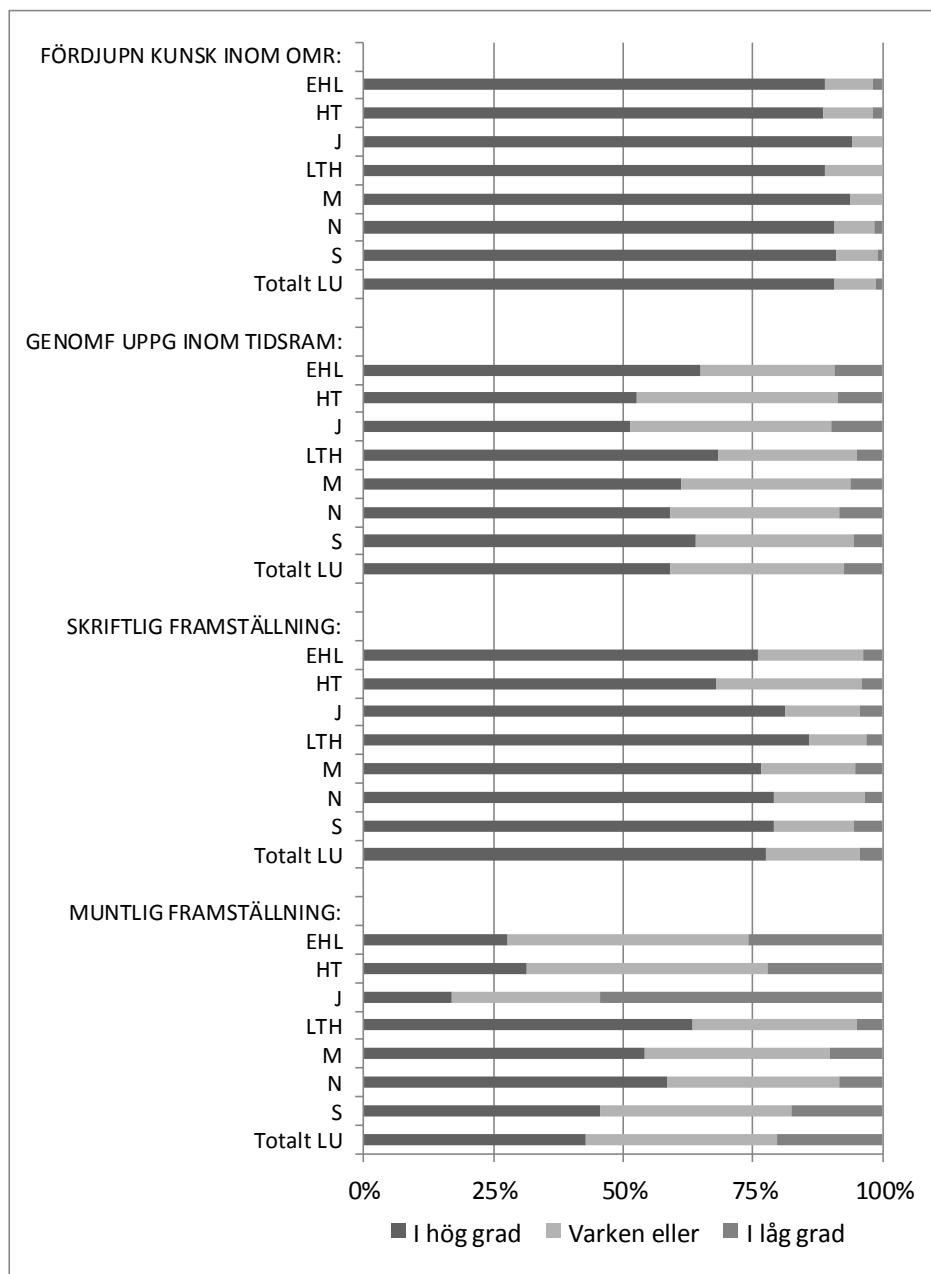
Diagram 32: Hur anser du att genomförandet av det självständiga arbetet utvecklade dina kunskaper inom följande områden? Andel studenter, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Att genomföra ett självständigt arbete innebär som regel att studenterna ges möjlighet att fördjupa sig inom något område som de finner särskilt intressant. Den möjligheten verkar i mycket stor utsträckning bära frukt i form av fördjupade kunskaper. De allra flesta (91%) anser att genomförandet av det självständiga arbetet i hög grad bidrog till att fördjupa deras kunskaper inom området för utbildningen (diagram 33). Vidare genomförs det självständiga arbetet i relation till ett förhandsbestämt inlämningsdatum och detta ger möjlighet att träna sig i att planera och strukturera en ganska omfattande arbetsinsats i förhållande till en given tidsrymd. Lite över hälften menar också att det självständiga arbetet i hög grad bidrog till att utveckla deras förmåga att genomföra arbetsuppgifter inom givna tidsramar och få tycker att

arbetet hade ingen eller liten betydelse i det här avseendet. Som regel förutsätter det självständiga arbetet att studenten skriver en hel del text och omkring tre av fyra anser att de i hög grad utvecklade sin förmåga till skriftlig framställning. Det självständiga arbetet kan också ställa krav på verbal kommunikation – t ex vid seminarier, opposition eller vid handledningstillfällena – och en hel del (43%) pekar på att de utvecklade sin förmåga i muntlig framställning. I detta avseende är skillnaden mellan fakulteterna dock stor. Medan över hälften av studenterna från medicin, LTH och naturvetenskap i hög grad anser att de utvecklade sin förmåga i muntlig framställning gäller samma sak för färre än var femte av juristerna (17%).

Diagram 33: Hur anser du att genomförandet av det självständiga arbetet utvecklade dina kunskaper inom följande områden? Andel studenter, fördelade utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Hur mycket studenterna tycker att de lärt sig kommer såväl an på den egna arbetsinsatsen och motivationen som på hur utbildningen utformats och genomförts. Sett till hur mycket tid som studenterna lägger ned på sitt självständiga arbete står det klart att de som rapporterar en mer omfattande arbetsinsats också uppger att de i högre grad gjort nya lärdomar än vad de som lagt ned mindre arbete tycker att de gjort. Detta gäller inom samtliga efterfrågade aspekter av studenternas kunskapsutveckling. Allra tydligast framträder dock skillnaden i fråga om teoretiska kunskaper. Exempelvis anser de flesta (75%) som lagt ned 31-40 timmar i veckan på sitt självständiga arbete att de i hög grad utvecklade sina teoretiska kunskaper. Detta gäller för betydligt färre (38%) av de som ägnade sitt självständiga arbete 11-20 timmar i veckan.

Studentens motivation är en annan viktig aspekt av lärandeprocessen. Detta framträder tydligt genom att de som kände sig starkt motiverade när de påbörjade sitt självständiga arbete också anser att de lärde sig mer än de som uppgav att de kände sig svagt motiverade. Även detta gäller oberoende fakultet och i princip i samtliga av de avseenden som efterfrågats. Som exempel kan nämnas att omkring åtta av tio av de som gick in i arbetet med stark motivation tycker att de i hög grad utvecklade sin förmåga till självständig problemlösning och kritiskt tänkande. Samma sak gäller för omkring sex av tio av de som var svagt motiverade.¹⁵ Samtidigt som de starkt motiverade studenterna i högre grad anser att genomförandet av det självständiga arbetet varit utvecklande kan noteras att merparten av de som kände sig svagt motiverade inte desto mindre tycker att de i hög grad utvecklade sin förmåga till självständig problemlösning och kritiskt tänkande. Även i de fall där studenten kan ha en skeptisk grundinställning inrymmer det självständiga arbetet en stor potential att bidra i den enskildes lärande och kunskapsutveckling.

Medan studenternas arbetsinsats och motivation i flera viktiga avseenden befinner sig bortom utbildningens omedelbara påverkan så finns andra faktorer som har betydelse för studenternas kunskapsutveckling och som på ett tydligare sätt länkar direkt till genomförandet och planerandet av utbildningen. Detta gäller inte minst hur studenterna anser att handledningen fungerade. Exempelvis framhåller tre av fyra som tycker att handledningen fungerade väl att de i hög grad utvecklade sina metodkunskaper (75%). Samma sak gäller för betydligt färre (50%) av de som tyckte att handledningen fungerade dåligt. Ett annat exempel är att drygt åtta av tio (83%) av de som tycker att handledningen fungerade väl också anser att de i hög grad utvecklade sin förmåga till skriftlig framställning, vilket gäller för färre än sex av tio (57%) av de som tyckte att handledningen fungerade dåligt.

¹⁵ Mera precist uttryckte 81% av de högmotiverade och 60% av de lågmotiverade att de i hög grad utvecklat sin förmåga till självständig problemlösning. 76% av de högmotiverade och 61% av de lågmotiverade ansåg att de i hög grad utvecklat sin förmåga till kritiskt tänkande.

Det självständiga arbetet utifrån ett bildningsperspektiv

Strandberg och Toshach (2014) fördjupar diskussionen om studenternas lärande och kunskapsutveckling genom att diskutera genomförandet av det självständiga arbetet i ett bildningsperspektiv. Därigenom betonas centrala aspekter av universitetsutbildningen som studenternas fria kunskapssökande, deras djupare insikter, den personliga utvecklingen och att i ett socialt sammanhang försöka förstå det egna tänkandets villkor. Dessutom betonas att bildning är en process, vilket innebär att en människas bildning inte ska förstås som en självklart mätbar egenskap som man har eller inte har tillförskaffat sig genom sin utbildning. Strandberg och Toshach (a.a) framhåller att genomförandet av det självständiga arbetet inte liknar de övriga studierna och att det i flera avseenden är särskilt intressant att studera utifrån ett bildningsperspektiv. Detta handlar framförallt om att studiemomentet gör studenten mindre till en mottagare av föreskriven kunskap och mer utav ett handlande subjekt som gör egna val och får jobba med konsekvenserna av dessa. Utifrån fokusgrupper diskuterar Strandberg och Toshach (a.a) hur studenterna kan nå djupa och bildningsfrämjande insikter som inte syns vare sig i uppsatsen eller betyget. Exempel på sådana bildningsfrämjande insikter, eller på bildning i praktiken, är alla de utmaningar och vägval som studenterna ställts inför i sitt arbete samt omdömet, insikterna och reflektionen som genererats från detta.

Att merparten av studenterna i föreliggande undersökning framhåller att de i hög grad utvecklat sitt kritiska tänkande och sin förmåga till självständig problemlösning kan ses som ytterligare en aspekt av det självständiga arbetets bildningsfrämjande potential. Därutöver framträder bildningsaspekten på olika sätt när studenterna reflekterar kring genomförandet av det självständiga arbetet i enkätstudiens öppna frågor. Tydligast framhålls det kanske av en student från Naturvetenskaplig fakultet som just betonar processen av ständiga utmaningar och självständiga lösningar som ett av det självständiga arbetets mest centrala moment:

Visst kan det alltid dyka upp något problem här och var. Men som jag ser det så är det en del av utmaningen i projektet, att lösa oförutsedda problem när de dyker upp. (Man, Naturvetenskaplig fakultet)

Andra studenter som lyfter betydelsen av processen framhåller på olika sätt den glädje över möjligheterna till fördjupning som genomförandet av det självständiga arbetet innebar för dem:

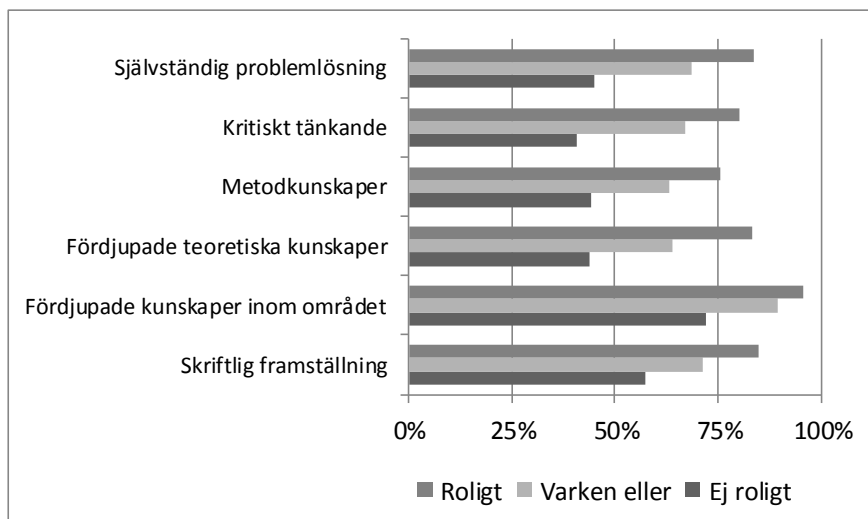
I have combined my 3 years of education, gathered all my knowledge methodologically and produced something that I felt like contributed to our understanding of the world. Along with my education, one of the best times of my life despite the stress. Thanks Lund Uni, I already miss that process, and I plan to chase academia due to my experience in such an amazing institution. (Man, EHL)

Det är en underbar chans att få fördjupa sig i intressant forskning tillsammans med kursare och handledare. (Man, HT)

Jag arbetar väldigt bra självständigt och tyckte därför att det var otroligt roligt och givande att få studera något valfritt själv. Lärde mig enormt mycket av att få skriva uppsats. (Kvinna, HT)

Även om det självständiga arbetet innebär en hel del utmaningar och ibland frustration och misströstan menar drygt sex av tio (62%) att de tyckte att det var roligt att genomföra arbetet. Särskilt positiva erfarenheter förmedlas av studenterna från LTH där uppemot tre fjärdedelar uppger att det var roligt när de blickar tillbaka på processen. Sett utifrån ett bildningsperspektiv kan noteras att det var de som uppskattade själva processen som också tycker att de gjorde de djupaste lärdomarna (diagram 34). Exempelvis framhåller de allra flesta (84%) som tyckte att det var roligt att genomföra ett självständigt arbete att de i hög grad utvecklade sin förmåga till självständig problemlösning. Samma sak gäller för färre än hälften (45%) av de som inte uppskattade arbetsprocessen.

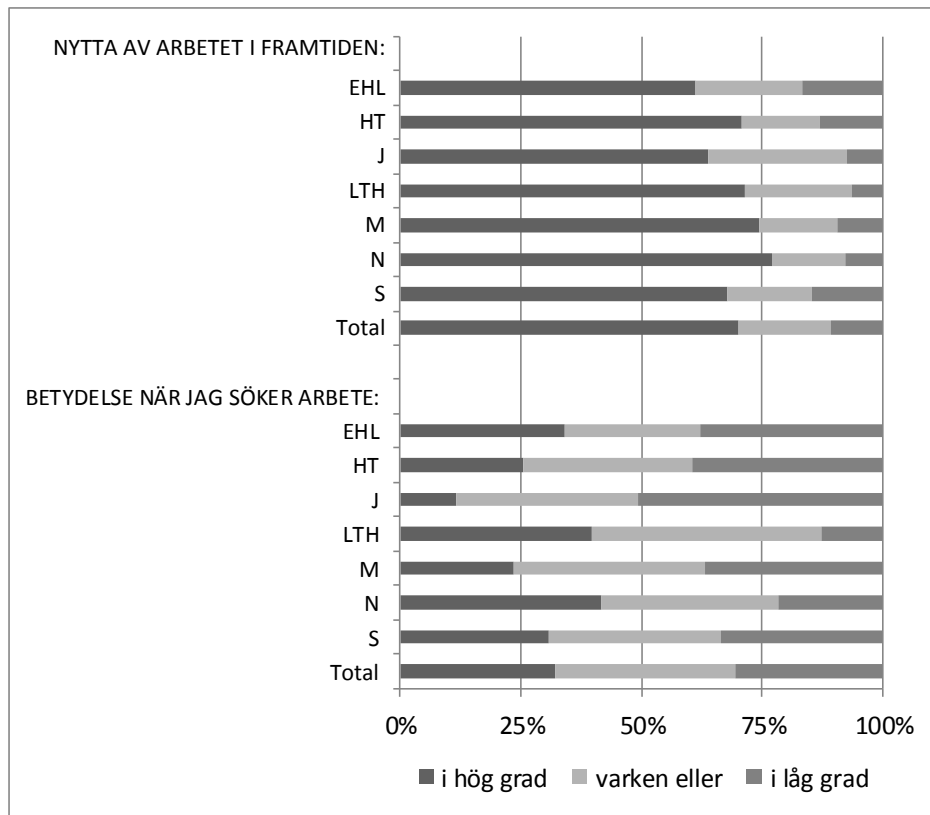
Diagram 34: Andel studenter som tycker att de i hög grad utvecklade sina kunskaper med avseende på följande aspekter. Fördelade utifrån om de tyckte att det var roligt att genomföra det självständiga arbetet eller inte. Lunds universitet totalt.

Perspektiv på nytta

Studenterna ombads också att ta ställning till om de anser att de kommer ha någon nytta av det självständiga arbetet i framtiden och om de tror att arbetet kommer att ha någon betydelse när de söker arbete. De flesta, omkring sju av tio, är av uppfattningen att de kommer att ha nytta av sitt arbete framöver och här är studenter från olika fakulteter förhållandevis samstämmiga (diagram 35). Färre – ungefär var tredje student – tror att det självständiga arbetet i hög grad kan ha betydelse när de söker arbete och i den här frågan har studenter från olika fakulteter väldigt olika uppfattningar. Medan lite drygt var tionde student från Juridisk fakultet menar att genomförandet av det självständiga arbetet kommer att ha betydelse i det här avseendet gäller samma sak för fyra av tio studenter från LTH.

Diagram 35: Bedömer du att du kommer ha nytta av ditt självständiga arbete i framtiden och att arbetet kommer ha betydelse när du söker arbete? Fördelat utifrån fakultet och Lunds universitet totalt.

Studenternas erfarenheter av det självständiga arbetet inom utbildningar med mycket hög och bristande kvalitet

Merparten av studenterna som medverkar i undersökningen blev registrerade som godkända på sitt självständiga arbete under vårterminen 2014. Som tidigare framhållits gjordes därutöver ett tilläggsurval som inkluderar studenter som genomförde sitt självständiga arbete på utbildningar som tilldelades omdömena mycket hög kvalitet och bristande kvalitet i Universitetskanslerämbetets nationella utvärderingar.

Eftersom bedömningarna i hög grad är baserade på de självständiga arbetenas kvalitet ger de en möjlig utgångspunkt för att studera arbetenas kvalitet mot bakgrund av utbildningarnas innehåll och struktur. Vilka erfarenheter av att genomföra ett självständigt arbete vid Lunds universitet förmedlas av studenter som genomförde sitt arbete inom en utbildning som tilldelats omdömet mycket hög respektive bristfällig kvalitet? Skiljer sig erfarenheterna åt i några avgörande avseenden? Visar studenternas svar på några särskilt kännetecknande drag för de utbildningar som bedömts som bra och de som bedömts som bristfälliga?

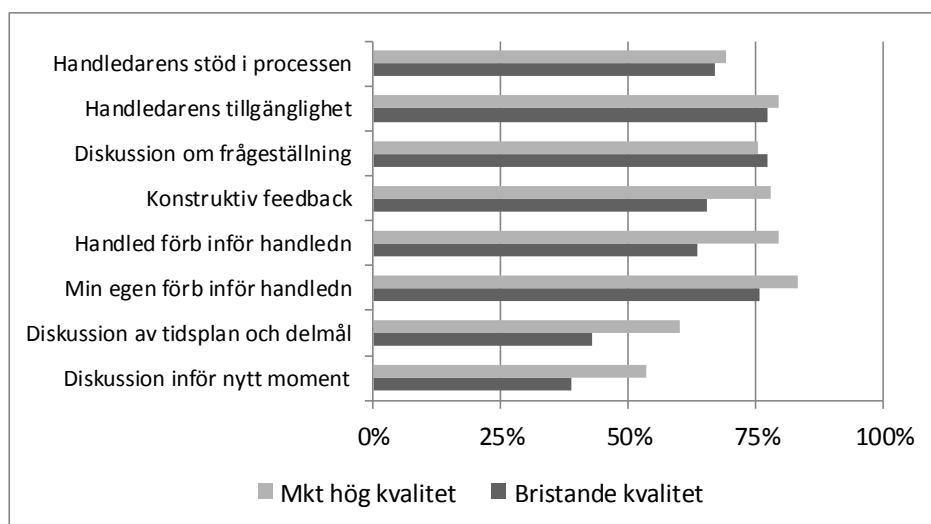
Utifrån den här studiens resultat är det svårt att finna några enkla och entydiga svar på dessa frågor och några generella mönster som tydligt skiljer de utbildningar som fått omdömet mycket hög kvalitet åt från de som fått omdömet bristfällig står inte att finna. Det är med andra ord inte så att studenterna som genomfört sitt självständiga arbete i utbildningsmiljöer som tilldelats omdömet mycket hög kvalitet genomgående skulle förmedla mer positiva erfarenheter av lärandesituationen än studenter som bedrivit studierna inom utbildningar som ansetts som bristfälliga. Ett exempel är att det i princip inte föreligger någon skillnad alls mellan hur nöjda som de här två svarsgrupperna säger sig vara med den kurs som de genomfört sitt självständiga arbete inom. Ett annat exempel är att studenterna generellt sett inte anser att de har lärt sig mer inom den ena än den andra gruppen. Därutöver kan noteras att studenterna inom utbildningar som tilldelats omdömet mycket hög kvalitet inte uppger att de var mer motiverade än de som genomförde sitt arbete inom utbildningsmiljöer där kvaliteten bedömts vara bristfällig. Studenterna i den förra gruppen säger sig inte heller ha varit mer intresserade av att söka forskarutbildningen än studenterna i den senare gruppen.

Även om generella mönster är svåra att finna kan några resultat som berör relationen mellan studenternas erfarenheter och bedömningen av utbildningarnas kvalitet vara intressant att reflektera kring. Dessa berör framförallt utvalda delar av handledningen, hur studenterna anser sig ha blivit förberedda på att genomföra det självständiga arbetet, den skiss som några lämnat in inför genomförandet samt om studenterna hade tagit del av någon annans självständiga arbete innan de själva gav sin in i arbetsprocessen.

Handledningens betydelse

Det framstår inte som någon självklarhet att studenter från utbildningar som bedömts ha mycket hög kvalitet i alla avseenden skulle beskriva en generellt sätt bättre eller mera välfungerande handledning än studenter vars utbildning betraktats som bristfällig. Det finns exempelvis ingen nämnvärd skillnad mellan hur de här olika studentgrupperna förhåller sig till handledarens allmänna stöd i arbetsprocessen, handledarens tillgänglighet eller hur diskussioner som berört frågeställningen fungerat. I dessa avseenden är det snarare så att de flesta inom både de utbildningar som bedömts som starka och de som bedömts som svaga anser att handledningen fungerade väl (diagram 36). När det gäller andra aspekter av handledningen framhåller emellertid fler studenter från de starkare än de svagare utbildningsmiljöerna att handledningen fungerade väl. Detta gäller deras bedömningar av handledarens förmåga att ge konstruktiv feedback, handledarens förberedelse inför handledningstillfället, diskussion av tidplan och delmål samt diskussion inför varje nytt delmoment. Störst skillnad mellan studentgrupperna står att finna i hur de bedömer handledarens bidrag i diskussionen om tidplan och delmål i arbetsprocessen. Sex av tio studenter från utbildningar som enligt en extern bedömare håller en mycket hög kvalitet anser att handledningen fungerade bra i detta avseende. Samma sak gäller för lite drygt fyra av tio studenter (43%) från utbildningsmiljöer som bedömts som bristfälliga.

Diagram 36: Andel studenter som anser att handledningen fungerade bra med avseende på följande aspekter. Fördelade utifrån utbildningar vid Lunds universitet som tilldelats omdömena mycket hög respektive bristfällig kvalitet i UKÄ:s nationella kvalitetsgranskning.

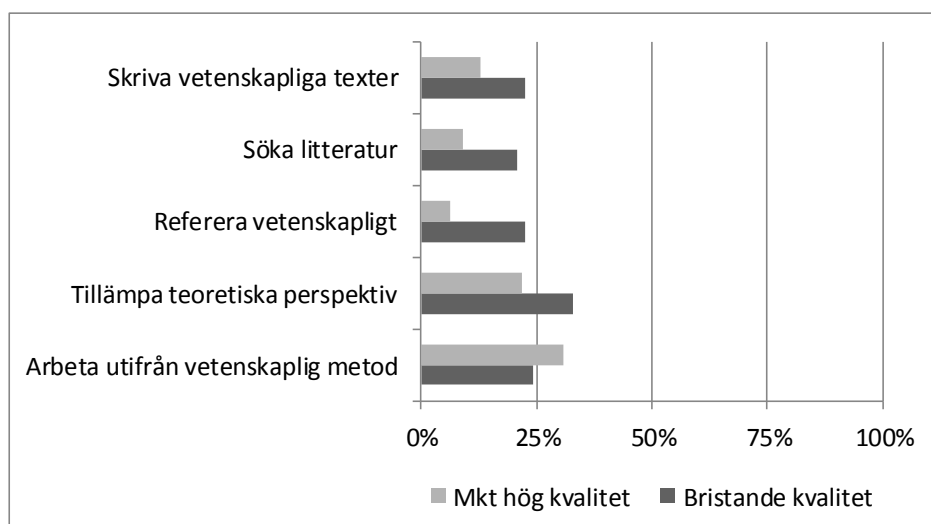

Studenternas förberedelser inför det självständiga arbetet

En annan skiljelinje är att studenter från utbildningar som bedömts hålla mycket hög kvalitet generellt sett anser sig vara bättre förberedda på att genomföra det självständiga arbetet än de studenter som bedrivit sina studier inom miljöer som bedömts bristfälliga. Detta illustreras tydligast av att betydligt fler inom den senare än den förra gruppen framhåller att de i flera avseenden upplevde sig vara oförberedda på att genomföra det självständiga arbetet (diagram

37). Att studenter inom utbildningar som bedömts brista i kvalitet menar sig vara sämre förberedda på att genomföra ett självständigt arbete än studenter från utbildningar som bedömts hålla en hög kvalitet gäller i olika grad för hur studenterna ser på sin förberedelse för att skriva vetenskapliga texter, söka litteratur, referera vetenskapligt och att tillämpa teoretiska perspektiv. Samtidigt är det viktigt att notera att det omvända förhållandet gäller för hur studenterna bedömer sina förberedelser för att arbeta utifrån vetenskaplig metod. Inom utbildningar som bedömts som starka uppger med andra ord något fler studenter att de varit oförberedda på att arbeta utifrån vetenskaplig metod än inom studentgruppen som studerade på en utbildning som bedömts som svagare.

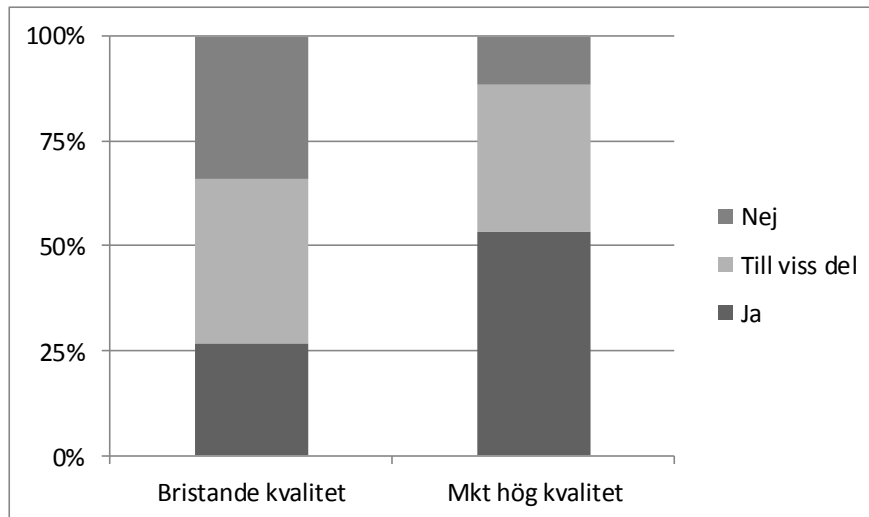
Diagram 37: Andel studenter som ansåg sig vara ganska eller mycket oförberedda på att genomföra ett självständigt arbete med avseende på följande aspekter. Fördelade utifrån utbildningar vid Lunds universitet som tilldelats omdömena mycket hög respektive bristfällig kvalitet i UKÄ:s nationella kvalitetsgranskning.

Att skriva skiss och få respons på skiss

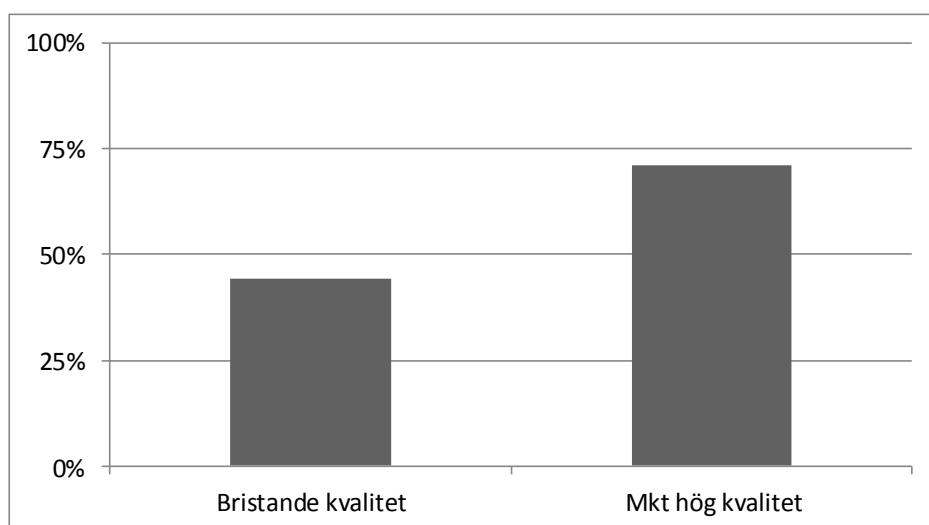
Av studenterna som ingår i tilläggsurvalet uppger drygt hälften (53%) att de i samband med kursstart lämnade in en skiss över sina planer på det självständiga arbetets planerade syfte och innehåll i samband med kursstart. Att sätta samman en skiss skulle kunna innebära att studenten blir bättre rustad för att definiera och avgränsa sitt arbete i ett tidigt skede av arbetsprocessen och på så vis förbättra förutsättningarna för ett lyckat resultat. Detta är dock ingen självklarhet. Tvärtom hade fler av de som genomförde sitt arbete inom en utbildning som bedömts som bristfällig lämnat in en skiss (63%) än vad som var fallet inom de utbildningar där kvaliteten bedömts som hög (45%). Däremot framstår responsen på skissen som viktig i det här avseendet (diagram 38). Bland de som kommer från utbildningsmiljöer som bedömts ha mycket hög kvalitet uppger dubbelt så många (54%) att de fått respons på sin skiss jämfört med de som bedrivit studierna inom en utbildning som bedömts ha bristande kvalitet (27%).

Diagram 38: Fick studenten respons på sin skiss av det planerade självständiga arbetet? Andel studenter som uppger att de lämnat in en skiss, fördelade utifrån utbildningar vid Lunds universitet som tilldelats omdömena mycket hög respektive bristfällig kvalitet i UKÄ:s nationella kvalitetsgranskning.

Ett annat viktigt kännetecken för de utbildningar som bedömts uppnå goda resultat är att en betydligt högre andel studenter inom de här utbildningarna hade tagit del av ett självständigt arbete innan de genomförde sitt eget (diagram 39). Medan drygt sju av tio studenter (71%) från utbildningar som bedömts hålla mycket hög kvalitet hade tagit del av en annan students självständiga arbete gäller samma sak för färre än hälften av studenterna (44%) som bedrivit sina studier i en miljö som bedömts brista i kvalitet.

Diagram 39: Andel studenter som tagit del av ett självständigt arbete innan de genomförde sitt eget. Fördelade utifrån utbildningar vid Lunds universitet som tilldelats omdömena mycket hög respektive bristfällig kvalitet i UKÄ:s nationella kvalitetsgranskning.

Litteraturförteckning

Bergqvist, J. (2013): "Uppsatsskrivande som forskningsbaserat lärande och kursen som skrivargrupp" i *Högre utbildning*, vol 3, nr 2, 2013, 83-86. www.hogreutbildning.se – en vetenskaplig tidsskrift om lärande och undervisning i högskolan.

Holmberg, L. (2006): *Forskare, consult eller morsa: handledares uppfattning om kvalité vid handledning av examensuppsatser*. Kristianstad: Department of Business Studies, Kristianstad University College.

Högskoleverket (1997): *Examensarbetet – examination och genomförande*. Stockholm: Högskoleverket.

Högberg, M. & Eriksson, Å (1998): *Från akilleshäl till flaggskepp. En idébok kring grundutbildningens examensarbete*. Avdelningen för utveckling av pedagogik och interaktivt lärande, Uppsala universitet.

Högskoleverket 2012:15 R: *Högskoleverkets system för kvalitetsutvärdering 2011-2014. Examina på grund och avancerad nivå*. Stockholm: Högskoleverket.

Högskoleverket (1999): *Mästarprov eller mardröm? Studenters uppfattningar om examination av självständigt arbete*. Stockholm: Högskoleverket.

Sonesson, A. & Henriksson, A-S. (2013): "Högre utbildnings första temanummer: Självständiga arbeten" i *Högre utbildning*, vol 3, nr 2, 2013, 83-86. www.hogreutbildning.se – en vetenskaplig tidsskrift om lärande och undervisning i högskolan.

Regeringens proposition 2004/05:162: *Ny värld – ny högskola*.

Regeringens proposition 2009/10:139: *Fokus på kunskap – kvalitet i den högre utbildningen*.

Strandberg, U. & Toshach (2014): *Vad är det vi vill ska hända med den som går igenom en universitetsutbildning? Studenters vittnesmål om uppsatsskrivande och skrivprocessens potential att bidra till människors bildning*. Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet, skriftserie nr 14.

Studentombudets ärenderapport läsåret 2013/2014. Studentombudet vid Lunds universitets studentkårer.

Sveen, H. & Magnusson, J. (2013): "Handledningens vad, hur och varför – interaktionella mönster med fokus på röst" i *Högre utbildning*, vol 3, nr 2, 2013, 83-86. www.hogreutbildning.se – en vetenskaplig tidsskrift om lärande och undervisning i högskolan.

Universitetskanslerämbetet, statistisk analys, 2014-05-13/Nr 56.

Under perioden maj-juli 2014 blev du godkänd på en kandidatuppsats/ ett examensarbete på kandidatnivå vid Lunds universitet. Det är med utgångspunkt i detta arbete vi ber dig besvara frågorna nedan.

Fakultet och program

1. Vid vilken fakultet genomförde du din uppsats/ditt examensarbete?

- ☐ Ekonomihögskolan
☐ Humaniora/Teologi
☐ Juridik
☐ Medicin
☐ LTH
☐ Naturvetenskap
☐ Samhällsvetenskap
☐ USV

2. Har du genomfört din uppsatskurs/ditt examensarbete inom ramen för ett program eller fristående kurs?

- ☐ Inom ramen för ett yrkesprogram
☐ Inom ramen för ett generellt program
☐ Fristående kurs
☐ Vet ej

3. Genomförde du din uppsatskurs/ ditt examensarbete på heltid eller deltid?

- ☐ Heltid
☐ Deltid

Inför uppsats/-examensarbetet

4. Hur väl förberedd för att genomföra uppsatsen/examensarbetet anser du att du hade blivit genom dina tidigare studier vid Lunds universitet med avseende på följande aspekter?

	Inta alls förberedd	Inte särskilt förberedd	Ganska väl förberedd	Mycket väl förberedd
Att skriva vetenskapliga texter	☐	☐	☐	☐
Att söka litteratur	☐	☐	☐	☐
Att referera vetenskapligt	☐	☐	☐	☐
Att arbeta utifrån vetenskaplig metod	☐	☐	☐	☐
Att tillämpa teoretiska perspektiv	☐	☐	☐	☐

5. Visste du vad du ville skriva din uppsats om redan när uppsatskursen startade?

- ☐ Inte alls
☐ Inte särskilt väl
☐ Ganska väl
☐ Mycket väl

6. Fick du möjlighet att välja om du ville skriva din uppsats enskilt eller i grupp?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

7. Genomförde du uppsatsen/examensarbetet ensam eller i grupp om två eller flera?

- ☐ Ensam
☐ I grupp om två
☐ I grupp om fler än två

8. Lämnade du/ni in en skriftlig skiss om uppsats-/examensarbetsidén före/i samband med kursstart?

- ☐ Nej
☐ Ja, på eget initiativ
☐ Ja, som ett obligatoriskt kursmoment

Fick du konstruktiv respons på din skiss?

- ☐ Ja
☐ Till viss del
☐ Nej

9. Hur bedömer du följande kursinformation om uppsats-/examensarbetet som du fick i samband med kursstarten?

	Mycket otydlig	Ganska otydlig	Ganska tydlig	Mycket tydlig	Fick ingen information	Minns ej
Hur mycket handledning som du/ni var berättigad till	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vad som gäller för arbetets/uppsatsens formalia (t.ex. citering etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
När uppsatsen/examensarbetet skulle vara inlämnad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kriterier för bedömning av uppsatsen (betygskriterier)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Hur motiverad kände du dig inför arbetet med uppsatsen?

- ☐ Mycket omotiverad
- ☐ Ganska omotiverad
- ☐ Varken motiverad/omotiverad
- ☐ Ganska motiverad
- ☐ Mycket motiverad

11. Hade du skrivit någon uppsats på lägst kandidatnivå tidigare? (om ja: ange högsta nivå)

- ☐ Nej
- ☐ Ja, på grundnivå (kandidatuppsats)
- ☐ Ja, på avancerad nivå eller högre (magister-/masteruppsats, lic.-/doktorsavhandling)

Hade du läst någon annan students uppsats/examensarbete innan du skrev ditt? (Flera svarsalternativ möjliga)

- ☐ Ja, som ett obligatoriskt moment i mina tidigare studier
- ☐ Ja, helt på eget initiativ
- ☐ Nej

Uppskatta hur många uppsatser du läst:

- ☐ 1
- ☐ 2-5
- ☐ 6-9
- ☐ 10 eller fler

12. Hur intresserad var du av att söka forskarutbildningen när du genomförde din uppsats/ ditt examensarbete?

- ☐ Mycket ointresserad
- ☐ Ganska ointresserad
- ☐ Varken intresserad/ointresserad
- ☐ Ganska intresserad
- ☐ Mycket intresserad

Uppsatsarbetet

13. Hur nöjd är du med uppsatskursen som helhet?

- ☐ Mycket missnöjd
- ☐ Ganska missnöjd
- ☐ Varken nöjd/missnöjd
- ☐ Ganska nöjd
- ☐ Mycket nöjd

14. Uppskatta hur många timmar/vecka du lade ned på dina studier under uppsatskursen?

- ☐ 0-10
☐ 11-20
☐ 21-30
☐ 31-40
☐ 41-50
☐ 51-60
☐ >60

15. Valde du/ni uppsatsämne på egen hand?

- ☐ Ja
☐ Ja, i samråd med min/vår handledare
☐ Nej, uppsatsämne bestämdes huvudsakligen av min/vår handledare (som del i ett forskningsprojekt/uppdrag)
☐ Nej, uppsatsämnet bestämdes huvudsakligen av uppdragsgivare utanför universitetet

Har du fått någon form av ekonomisk ersättning/kompensation för att du genomförde din uppsats/ditt examensarbete?

- ☐ Ja
☐ Nej

16. På vilket språk skrev du din uppsats?

- ☐ Svenska
☐ Engelska
☐ Annat språk

Handledning och annat stöd

17. Var din/er handledare verksam inom/utanför universitetet?

- ☐ Inom universitetet
☐ Utanför universitetet
☐ Både inom och utanför universitetet
☐ Vet ej

18. Fick du enskild handledning eller grupphandledning?

- ☐ Enskild handledning (min/vår uppsats diskuterades enskilt med handledaren)
☐ Grupphandledning (min/vår uppsats handleddes tillsammans med andra uppsatsgrupper)
☐ Både enskild och i grupp

19. Hur väl fungerade handledningen med avseende på följande aspekter?

	Mycket dåligt	Ganska dåligt	Varken bra/dåligt	Ganska bra	Mycket bra
Handledarens stöd i uppsatsprocessen	☐	☐	☐	☐	☐
Handledarens tillgänglighet	☐	☐	☐	☐	☐
Diskussion om uppsatsens frågeställning	☐	☐	☐	☐	☐
Konstruktiv feedback	☐	☐	☐	☐	☐
Handledarens förberedelse inför handledningstillfället	☐	☐	☐	☐	☐
Min egen förberedelse inför handledningstillfället	☐	☐	☐	☐	☐
Diskussion av tidsplan och delmål i uppsatsprocessen	☐	☐	☐	☐	☐
Diskussion inför varje nytt moment i uppsatsarbetet (tex formulering av syfte, litteratursökning, fältarbete etc.)	☐	☐	☐	☐	☐

20. Fick du tillräckligt med handledning?

- ☐ Ja
☐ Till viss del
☐ Nej

21. Hur kommunicerade du och din handledare?

	Inte alls	Till viss del	I hög grad
Genom att träffas fysiskt	☐	☐	☐
Via e-post	☐	☐	☐
Via telefon	☐	☐	☐
Via Skype/motsv.	☐	☐	☐

22. Ingick obligatoriska moment under eller parallellt med uppsatskursen som du upplevde begränsa din tid till uppsatsarbetet?

- ☐ Ja
☐ Nej

Plats för kommentar

23. Fanns det inom ramen för uppsatskursen möjlighet till annat stöd utöver handledningen? (flera svar möjliga)

- ☐ Nej
☐ Ja, seminarier/workshops (ej examinationstillfället)
☐ Ja, organiserad kamratrespons/motsv.
☐ Ja, annat:

24. Kände du till Studieverkstaden vid Lunds universitet när du arbetade med din uppsats/ ditt examensarbete?

- ☐ Ja
☐ Nej

Hade du kontakt med Studieverkstaden vid Lunds universitet när du arbetade med uppsatsen?

- ☐ Ja
☐ Nej

I vilka uppsatsskeden hade du kontakt med Studieverkstaden? (Flera svarsalternativ möjliga)

- ☐ I början
☐ I mitten
☐ I slutet

Vad behövde du hjälp med? (flera svarsalternativ möjliga)

- ☐ Tidsplanering
☐ Uppsatsens struktur
☐ Språklig respons/feedback
☐ Diskutera feedback från handledare
☐ Diskutera feedback från examinator
☐ Annat, vad:

Vilken betydelse hade Studieverkstaden för ditt uppsatsarbete?

- ☐ Ingen betydelse alls
☐ Ganska liten betydelse
☐ Ganska stor betydelse
☐ Mycket stor betydelse

Examination

25. Var din handledare och examinator samma person?

- ☐ Ja
☐ Nej

26. Blev du klar med din uppsats/ditt examensarbete inom utsatt tid?

- ☐ Ja
☐ Nej

Hade du fortsatt stöd från institutionen när du arbetade vidare med uppsatsen?

- ☐ Inte alls
☐ I låg utsträckning
☐ I varken hög/låg utsträckning
☐ I hög utsträckning
☐ I mycket hög utsträckning

Vilket var det huvudsakliga skälet till att det tog längre tid?

27. Avslutades kursen med ett uppsatsseminarium/examinationstillfälle?

- ☐ Ja
☐ Nej

Hur fungerade uppsatsseminariet/examinationstillfället med avseende på följande aspekter?

	Mycket dåligt	Ganska dåligt	Varken bra/dåligt	Ganska bra	Mycket bra	Förekom ej
Konstruktiv diskussion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Feedback från examinator	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opposition	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Hur uppfattade du kraven på att bli godkänd på uppsatsen/examensarbetet?

- ☐ Mycket låga
☐ Ganska låga
☐ Varken höga/låga
☐ Ganska höga
☐ Mycket höga

29. Hur tydligt motiverades ditt betyg av examinatorn?

- ☐ Mycket otydligt
☐ Ganska otydligt
☐ Ganska tydligt
☐ Mycket tydligt

30. Hur anser du att du utvecklade dina kunskaper inom följande områden genom uppsatsarbetet?

	Inte alls	I låg grad	I varken hög/låg grad	I hög grad	I mycket hög grad
Självständig problemlösning	☐	☐	☐	☐	☐
Kritiskt tänkande	☐	☐	☐	☐	☐
Metodkunskaper	☐	☐	☐	☐	☐
Fördjupade kunskaper inom området	☐	☐	☐	☐	☐
Genomföra uppgifter inom givna tidsramar	☐	☐	☐	☐	☐
Skriftlig framställning	☐	☐	☐	☐	☐
Muntlig framställning	☐	☐	☐	☐	☐
Fördjupade teoretiska kunskaper	☐	☐	☐	☐	☐

31. Vilka påståenden stämmer för dig?

	Inte alls	I låg grad	I varken hög/låg grad	I hög grad	I mycket hög grad
Jag är stolt över min uppsats/examensarbete	☐	☐	☐	☐	☐
Det var roligt att skriva uppsats	☐	☐	☐	☐	☐
Jag kommer ha nytta av det jag lärde mig under uppsatskursen i framtiden	☐	☐	☐	☐	☐
Min uppsats har betydelse när jag söker arbete	☐	☐	☐	☐	☐

Bakgrundsfrågor

32. Kön:

- ☐ Kvinna
☐ Man
☐ Kan inte/vill inte definiera mig enligt alternativen ovan

33. Ålder:

- ☐ <22 år
☐ 22-26 år
☐ 27-30 år
☐ 31-34 år
☐ 35-

34. Är du utländsk student som har kommit till Sverige för att bedriva universitetsstudier?

- ☐ Nej
☐ Ja, som utbytesstudent (inom ramen för ett utbytesprogram)
☐ Ja, som free-mover (ej inom ramen för ett utbytesprogram)

I vilken del av världen ligger ditt hemland?

- ☐ Norden
- ☐ EU utom Norden
- ☐ Europa utom EU och Norden
- ☐ Afrika
- ☐ Nordamerika
- ☐ Sydamerika (inkl. Mellanamerika)
- ☐ Asien
- ☐ Oceanien

Betalade du någon studieavgift för att studera vid Lunds universitet?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

Är någon av dina föräldrar födda utomlands?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, en av dem
- ☐ Ja, båda

Är du född i Sverige?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

35. Vilken utbildningsbakgrund har dina föräldrar? (har de olika utbildningsnivåer så ange den högsta)

- ☐ Grundskola/motsv.
- ☐ Gymnasieutbildning/motsv.
- ☐ Annan eftergymnasial utbildning
- ☐ Högskoleutbildning
- ☐ Forskarutbildning
- ☐ Vet ej

36. Arbetade du parallellt med att du skrev din uppsats?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, huvudsakligen med förvärvsarbete
- ☐ Ja, huvudsakligen med ideellt arbete

Ungefär hur många timmar i veckan arbetade du?

- ☐ 5 eller färre timmar
- ☐ 6-10
- ☐ 11-15
- ☐ 16-20
- ☐ 21-25
- ☐ 26-30
- ☐ 31-35
- ☐ 36-40
- ☐ 41+

37. Vad fungerade bra på uppsatskursen?

38. Vad fungerade mindre bra på uppsatskursen?

LUNDS
UNIVERSITET

www.lu.se

LUNDS UNIVERSITET

Box 117
221 00 Lund
046-222 00 00
www.lu.se